178 BRABANT STRIP

BS MAGAZINE

BRABANT STRIP BS MAGAZINE

nr.178 (5) van 31/05/2010

Gratis voor leden van Brabant Strip vzw, vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99, en van de Reclamestripclub. Wordt niet los verkocht.

Bestuur
Joeri Delamane, Yves Kerremans, Jean Smits, Patrick Vranken.
Werkgroep
Joppe Broeckhoven, Etienne Hauwaerts, Hendrik Neyts, Jozef Peeters, Roger Philippot, Bertrand Van Herp, Johan Van Ransbeeck
Redactie en medewerkers
Hans Bijman, Gert Bussens, Felix De Keye, Jeroen Denters, Wallie Hakkens, Ed Hengeveld, Frank Jonker, Chris Mouton, Antoine Ryckman, Joop Schreurs, Tom Vermeeren, Léon den Hartog, Inge Zonden, Marc De Locht
Eindredactie : Patrick Vranken

Layout
Jeroen Denters

Cover : © Segrelles 2010

Auteursrechten
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. **Copyright van afbeeldingen en foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen.**
Alle Kuifjeafbeeldingen:
© Hergé/Moulinsart 2010

Lidgeld
Lidgeld 2010 B & NL : 20 euro
Rest van de wereld : op aanvraag
(B): **001-2980926-95**
BIC GEBABEBB
IBAN BE76 0012 9809 2695
(Nl) : Giro **7616528**
(altijd deze naam gebruiken : Brabant Strip vzw, Londerzeel)

Verantwoordelijke uitgever
Brabant Strip vzw, 1840Londerzeel

INFO
brabant.strip@worldonline.be
www.brabantstrip.be
INFO over onze uitgaven :
BSuitgaven@hotmail.com

Oplage 1.600 exemplaren

Wat voorafging

We zijn aan magazine 5 toe uit jaargang 2010 en het is een aflevering geworden die zéér afwisselend genoemd mag worden... het artwork van Segrelles, de pennenvruchten van Frank Jonker, strips tegen sexueel geweld, een onbekende figuur van Buth, de nauwgezetheid van Hergé, een promotiestrip van Simon Spruyt en nog veel meer... echt een combinatie die je alleen in Brabant Strip magazine zal aantreffen. Die variëteit hebben we natuurlijk te danken aan de zeer ruime interesses van de lezers zelf. Zolang onze leden vondsten, ideeën, interviews en artikelen blijven inleveren, zullen wij ons best doen om ze in beeld te brengen. Wie het ook eens proberen wil, is altijd welkom, maar neemt best even contact op voor overleg, alvorens meteen een bibliografisch werk in drie delen te schrijven natuurlijk.
Jammer, maar volgende maand zal die nieuwe inzending niet meer geplaatst kunnen worden, want we zijn al volgeboekt. In magazine 179 verschijnt weer één van die straffe en plezante dossiers waarmee we de lezers graag de zomer insturen. Compleet met exclusief vakantie-album... uiteraard! En het wordt weer een écht hebbedingetje... jazeker! Genoeg nieuwsgierigheid opgewekt, eerst nog dit magazine uitlezen en dan nog een paar weken wachten.
(Patrick)

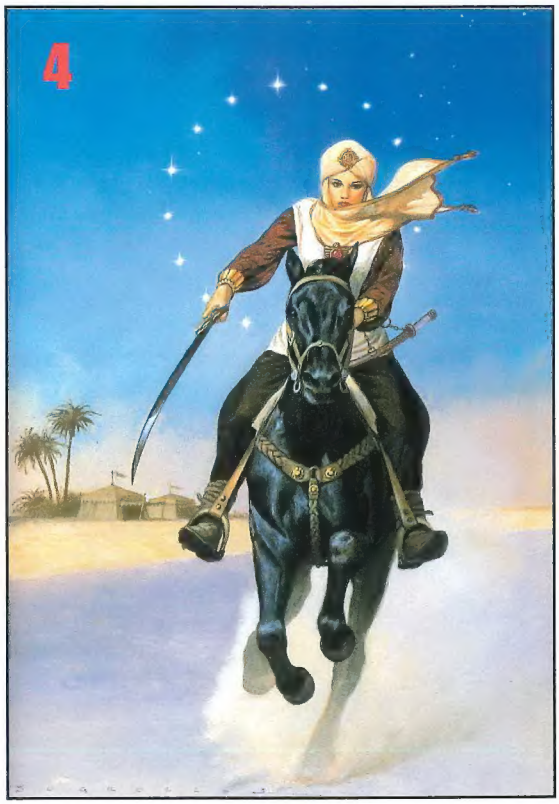

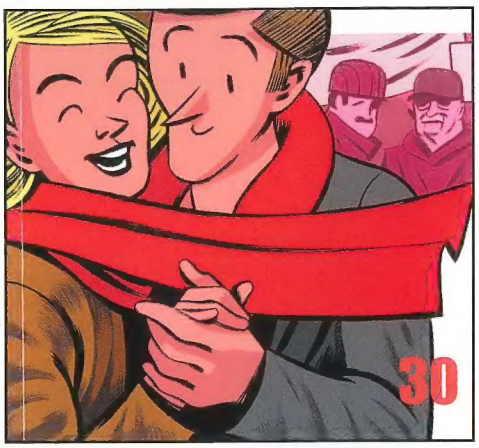

4 Interview Vicente Segrelles
13 Koffieklets
22 De striparcheoloog
26 Brieven uit Cheverny
30 Scheepsjournaal
38 Uitgelezen

Agenda
stripevenementen

Albums afhalen in 2010

Ledendagen

- 31/10 Weerde
- 12/12 Turnhout

Beurzen

- 25&26/09 Houten

2 maart tot 29 augustus **Brussel**
Tentoonstelliing Moomin van Tove Jansson. In Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20 van 10u00 tot 18u00 (behalve maandag)
Info : http://stipmuseum.be/nl/home

2 maart tot 29 augustus **Brussel**
Tentoonstelliing Moomin van Tove Jansson in het Belgisch Strip-centrum, Zandstraat 20 van 10 tot 18u (behalve maandag). Info : steipmuseum.be/nl/home

1 april tot 31 mei **Brussel**
Tentoonstelling Poisson Pilote in het Belgisch Centrum v/h Beeldverhaal, Zandstraat 20. Info : stripmuseum.be/nl/home

2 mei tot 13 juni **Lokeren**
Ilah Cartoontentoonstelling in Huis Thuysbaert, stationsplein 10, wo, do, vr & zo van 14 tot 17u, zo ook van 10 tot 12u. Info : Sara Verstraete, Torenstraat 1, 09/340.50.58 of sara.verstraete@lokeren.be

23 mei **Namen**
25 jaar La Baie des Tecks in Bédéthèque de Bomel van 11 tot 22u
Met signeersessies van Pierre Alary, Denis Bodart, Derib, Thomas Legrain, Giovanni Rigano,...
Info : bdt.over-blog.com/

29 en 30 mei, 5 en 6 juni **Mechelen**
Stockverkoop bij Max stripzolder in Zemstbaan 55 van 10 tot 18u
Info : Max 0479/44 27 99 of 015/41 27 90

29 mei tot 26 september **Veurne**
Tentoonstelling "40 jaar Kramikske" in het Bakkerijmuseum, Albert I-laan 2. Info : bakkerijmuseum.be

29 en 30 mei **Faches Tumesnil**
5de Balade des bulles in salle Jacques Brel, r du Général Hoche van 10 tot 19u (zat) en 18u (zon)
Met signeersessies van Jacques Terpant, Stefano Casini, Felix Meynet, Vincent Pompetti
Info : patrice.michelle@neuf.fr

30 mei **Ganshoren**
21ste Stripfestival nabij de Basiliek van Koekelberg van 11 tot 18u. Met tal van signeersessies. Info : stripfestival.be

3 tot 6 juni **Erlangen**
Internationaler Comic Salon met tal van tentoonstellingen, signeer-sessies, lezingen, workshops, cosplays,...Info : comic-salon.de/

5 en 6 juni **Haarlem**
Stripdagen Haarlem op de Grote Markt, in de Philharmonie met tal van signeersessies, tentoonstellingen, optredens, lezingen,...
Info : stichtingbeeldverhaal.nl

5 en 6 juni **Amiens**
15de Rendez-vous de la BD met signeersessies van Daniel Casenave, Arnaud Floc'h, Frédéric Salsedo, Sylvain Savoïa, Riff Reb's,... Info : bd.amiens.com/festival_2010.html

13 juni **Stekene**
2de stripbeurs in sporthal van de Broederschool, Nieuwstraat 17
Met signeersessies van Hec Leemans, Studio Max

20 juni **Kalmthout**
13de stripdag met speciale uitgave Suske en Wiske 65 jaar Kalmthout en veiling om 13u. Met signeersessies van Luc Morjeau, Peter Van Gucht, Eric De Rop,... In Sporthal Gitok, vogelzang-straat. Info : info@vvvkalmthout.be of Jan 0494/21.01.34 of Dany 0496/79.11.34

26 en 27 juni **Arnhem**
1ste strip- en platenspektakel in Rijnhal , Olympus 1 van 10 tot 17u.
Info : pl-strips.nl of 024/34.42.940

26 en 27 juni **Wepion**
Fraise et Renard dans la BD in musée de la fraise, Chaussée de Dinant 1037
Met signeersessies van René Hausman, Eric Loutte, Claude Laverdure, Thierry Cayman,...
Info : museedelafraise.be/

4 juli **Rotterdam**
4de Menner stripbeurs, Eiland van Brienenoord 17 (zaal bij volkstuinen) van 10 tot 16u.
Info : freewebs.com/mennerstripbeurs/

4 juli **Dordrecht**
15de Dordtse boekenmarkt in het teken van de strips in de binnenstad en in Het Hof van 10 tot 17u.
Info : stripwinkel-sjors.nl

17 en 18 juli **Contern**
17de Festival International de la BD in het dorp van 10 tot 19u
Met signeersessies van Bernard Capo, Eric Hübsch, ...
Info : bdcontern.lu

21 juli tot 8 augustus **Middelkerke**
Milkyway Stripfestival op De Greefplein en zeedijk van 10 tot 12u en 14 tot 18u.
Info : www.stripbdmiddelkerke.be

Organisatoren sturen alle info naar : **johan.van.ransbeeck@pandora.be** met als onderwerp : Brabant Strip Agenda.
De agenda wordt afgesloten op de 1ste van iedere maand.
De aangekondigde informatie valt onder de verantwoordelijkheid van de organisatoren.

VICENTE SEGRELLES :

“‘s Nachts werken mijn hersenen beter!”

Cover album 4, Het offer

Ze zijn zeldzaam, stripauteurs die op hun veertigste hun eerste strip publiceren en toch wereldfaam verwerven. De Catalaanse striptekenaar en schilder, Vicente Segrelles, is één van die uitzonderingen. Hij werd geboren in 1940 in Barcelona en het eerste album in zijn succesreeks *De Huurling* (*El Mercenario*) rolde pas in 1980 van de persen. De reeks werd meteen een schot in de roos. In 14 landen worden de albums uitgebracht en zelfs filmregisseur Federico Fellini was tot aan zijn dood fan van Segrelles' werk. Een grote naam dus binnen de stripwereld. We zijn dan ook fier dat Vicente Segrelles voor Brabant Strip tijd wilde maken.

De Huurling verscheen in afleveringen in het stripblad Titanic (1985). Op de voorplaat van nr. 11 prijkt de alternatieve cover voor de Franse uitgave van verhaal 3

DOOR **TOM VERMEEREN EN GERT BUSSENS**

(Nog voor we onze eerste vraag kunnen afvuren, neemt Segrelles zelf het woord:)
Sta me toe u vooreerst te bedanken voor de interesse van jullie tijdschrift in mijn werk. Ik heb altijd op de interesse van de Nederlandstalige lezers kunnen rekenen of het nu in België is of in Nederland. Dat doet echt veel deugd.

Graag gedaan, wij zijn zelf ook heel blij dat wij u wat vragen mogen stellen. Hoe bent u er eigenlijk toe gekomen om strips te gaan tekenen ?
Begin jaren tachtig ontstond in Spanje een plotse onverwachte interesse voor de strip. In die tijd was ik illustrator gespecialiseerd in kleur. Ik werkte uitsluitend met olieverf. Deze techniek was nodig omdat we sterke concurrentie ondervonden van de Verenigde Staten en daar gebruikte men die techniek ook. In die tijd raakten de grafische kunsten in een stroomversnelling en strips in kleur verkochten beter. Ik stelde mijn agent, die ook stripuitgever was, enkele proeftekeningen van mijn strips voor. Zonder mij te willen opdringen weliswaar. Die proeftekeningen waren uiteraard in olieverf, de techniek die ik het best beheerste. Ik koos voor een thema dat dicht bij mijn interessesfeer lag: middeleeuwse sagen en legenden met koningen, jonkvrouwen, monsters en tal van andere fantasiefiguren. Om te vermijden dat ik heel veel zou moeten opzoeken, koos ik in het begin heel vaak voor wezens uit fantasiewerelden. Zo kon ik met mijn eigen verbeeldingskracht een unieke wereld in het leven roepen.

Tekening voor de achterflap van de meeste albums van De Huurling

Hoe is dan het idee ontstaan voor uw stripreeks *De Huurling*?
Wel, vrij snel nadien nam mijn agent die proeftekeningen mee naar een stripbeurs en kwam enthousiast terug na het horen van de vele positieve reacties van buitenlandse uitgevers. Dat verbaasde mij enigszins. Het verplichtte mij verder te werken aan het verhaal dat ik was gestart. Ik had eerlijk gezegd, niet het minste idee hoe ik het verhaal verder zou laten verlopen. Het personage van de proefplaten was een krijger zonder naam : ik noemde hem naar zijn beroep, de Huurling. En die naam is sindsdien nooit meer veranderd. Daarna kwam de strip van het Volk van de Eeuwige Wolken, dan die van Het Heilige Vuur en die van de Zwarte Bol, enzoverder. In die beginperiode deed ik het kalmpjes aan qua strips. Ik wisselde af met andere opdrachten voor uitgevers zoals allerlei illustratiewerk.

Gebruikt u documentatie?
Voor mijn werk als illustrator is het absoluut noodzakelijk bruikbare documentatie te vinden. Dat is een lastig werk en dat probleem wilde ik niet meer hebben als striptekenaar. Juist daarom

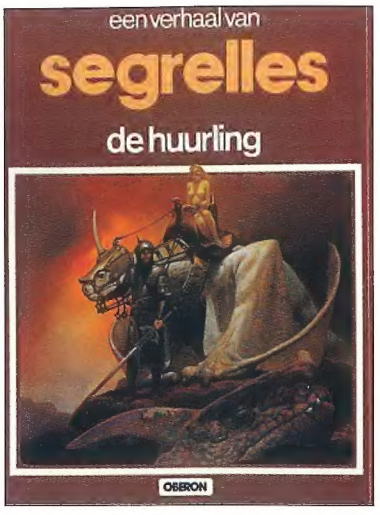

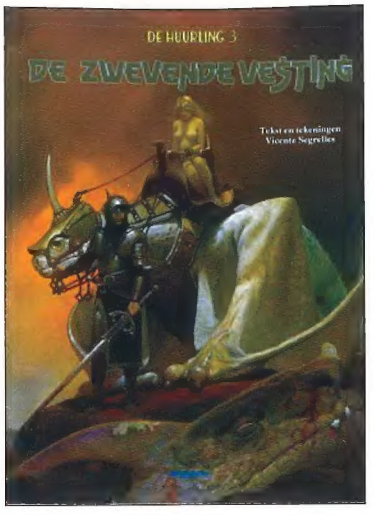

Links: Originele covertekening voor de Duitstalige versie van deel 3 van De Huurling

Linksboven: In 1983 verscheen verhaal 1, Het heilige vuur, als eerste album in het Nederlands bij Oberon. Het kreeg gewoon de titel De Huurling mee

Rechtsboven: Arboris zou de hele reeks uitbrengen vanaf 1984, en daarin verscheen verhaal 1 als album 3, De zwevende vesting

Onder: In het eerste Arborisalbum (1984) vinden we verhaal 2, De (helse) formule eerste druk 1984 (links) en recentere editie

koos ik voor de fantasiewereld van de Huurling. Op die wijze vermeed ik het probleem van eindeloos opzoekingswerk. Stel je voor dat ik mijn verhalen in het Oude Rome zou laten afspelen, dan zou ik dagenlang in bibliotheken hebben moeten doorbrengen om alles zo historisch correct mogelijk op papier te kunnen zetten. Bij *De Huurling* kan ik zo goed als alles verzinnen. De rest, anatomie en perspectieven, schilder ik gewoon uit het hoofd.

Maakt u speciaal reizen om informatie te verzamelen, foto's te maken, musea te bezoeken ?
Dat heb ik nooit gedaan. Tijdens mijn jaren als illustrator heb ik voldoende informatie opgeslagen in mijn geheugen, dat alle documentatie bevat die ik nodig heb voor mijn strips.

Heeft u er nooit aan gedacht om samen te werken met een scenarist ?
Ooit is er sprake van geweest, toen album vier net was verschenen, of het kan ook album vijf zijn. Ik herinner het mij niet exact meer. Maar ik had er geen belangstelling voor. De voornaamste reden is dat ik mijn eigen gedachten zelf wilde illustreren en dat niet aan derden wilde overlaten. Dus ik wou alles doen en herdoen op mijn eigen manier. Daarenboven speelt ook het economische aspect mee. Leven van enkel en alleen strips tekenen, is in Europa zo goed als onmogelijk. Tenzij je Uderzo of Ibañez heet *(lacht)*. In mijn geval verloopt de productie dan ook nog zeer traag. Ik heb anderhalf jaar nodig voor een verhaal en ik kon me niet veroorloven de auteursrechten te delen met een scenarist die een volledig verhaal tot stand kan brengen in een week. Misschien is er nog een derde reden. Hoewel ik geen schrijver ben, schrijf ik zelf graag. Mijn passie voor het schrijven komt uit

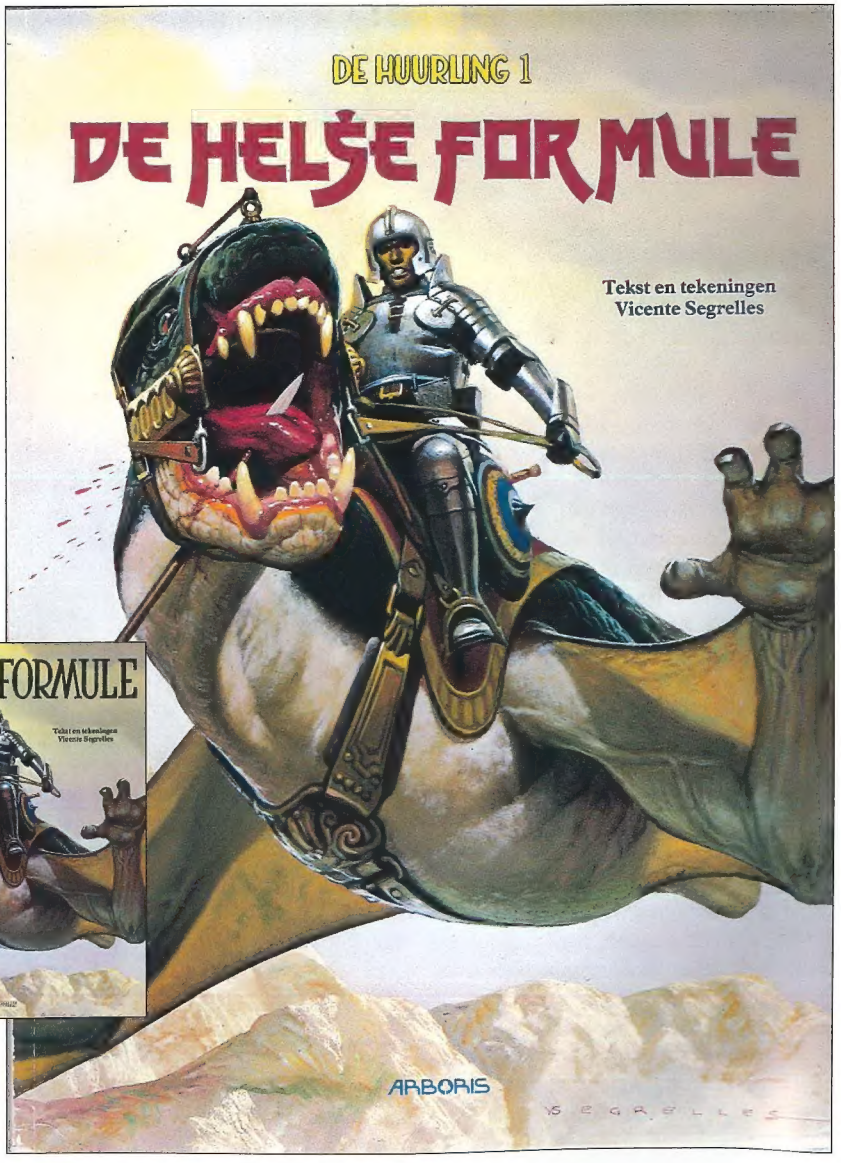

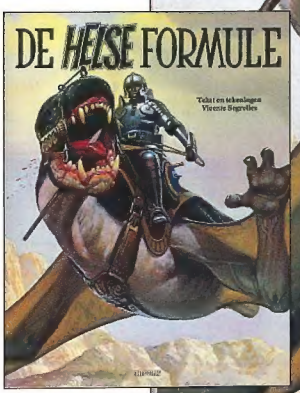

Links:
Segrelles heeft ook altijd graag boten en vliegtuigen geschilderd

Onder:
Vicente Segrelles in zijn tekenatelier in Barcelona

mijn jeugd toen ik verschillende werken schreef en illustreerde. Die werken handelden vooral over de geschiedenis van het vliegwezen, boten en wapens. Ze behoren nog altijd tot mijn geliefkoosde thema's. In het geval van *De Huurling* vind ik schrijven het aangenaamste als ik het scenario op papier uitteken. Ik teken resoluut het verhaal op de bladzijden en voeg de dialogen toe. Dat is een zeer creatief werk en ik hou ervan om steeds mee te beleven wat er in het verhaal gebeurt, je doodt personages of je voegt er toe, je laat je personages zeggen en doen wat je zelf wil. Zalig vind ik dat! Ik probeer het zo visueel en cinematografisch mogelijk te doen. Ik werk praktisch zonder steunteksten en uiteraard zonder literaire bedoelingen.

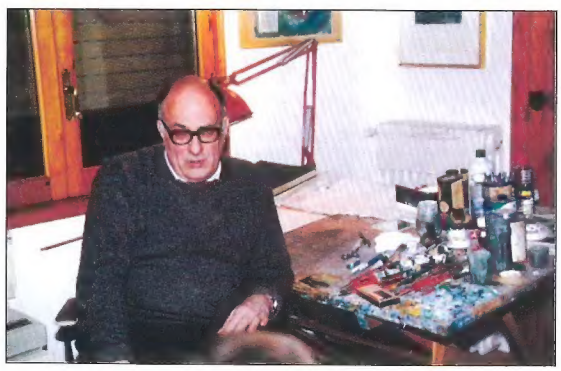

Hoe belangrijk is inkleuring voor u ?
In *De Huurling* is het schilderen fundamenteel en ik meen dat het succes van mijn reeks alles te maken heeft met mijn manier van werken. Strips volledig in olieverf maken, kwam in de jaren tachtig nu eenmaal niet veel voor en was op dat moment heel vernieuwend.

Naar het schijnt bestaat uw kleurenpalet uit slechts 11 kleuren?
Dat klopt. Ik gebruik weinig kleuren maar dat wil niet zeggen dat ik ze niet kan mengen en eindeloos veel nuances kan creëren. Wat mij betreft zijn het de onmisbare basiskleuren die me toelaten al de overige te verkrijgen. In feite gebruiken drukkers er ook slechts vier. Waar men rekening moet mee houden – en dat zeg ik heel vaak tegen jongeren die gepassioneerd zijn door het schilderen – is dat het kleurenpalet selectief moet zijn. Uit blauw en geel komt groen, uit vermiljoen en geel komt oranje. Maar uit vermiljoen en blauw komt nooit violet maar een bruinachtig lila. Het gamma van de violette tinten komt alleen voort uit karmijnrood en blauw en dan nog niet om het even welk blauw. Na vele jaren met olieverf gewerkt te hebben, ben ik tot mijn eigen kleurenpalet gekomen. Elke kunstenaar heeft zijn eigen kleurenpalet. Het mijne bestaat uit : wit, geel, vermiljoen, oranje, oker, blauwgroen, helder groen, violet, karmijnrood, zwart en Pruisisch blauw.

Van links naar rechts:

Arborisalbum 2 (1988) bevat verhaal 3, De krachtmeting

Spaanse versie van verhaal 3, Las Pruebas, met De Huurling die de lezer aankijkt!

Franse uitgave van verhaal 3 bij Glénat, met alternatieve cover

Waarom schakelde u in deel 10 van *De Huurling* plots over op een inkleuring met computer ?
Een strip maken met olieverf zoals ik het jaren aan een stuk deed, was vermoeiend. Elk tekeningetje was als een miniatuurtje en op een bladzijde staan veel tekeningetjes... De computer gaf me de mogelijkheid om op een meer comfortabele manier te werken. In 1998 hadden we thuis een computer die enkel werd gebruikt voor de taken van mijn dochters en die een klein programma had om te schilderen op een ruwe en elementaire manier. Op een dag slaagde ik erin een kleine illustratie tot stand te brengen en ik voelde aan dat daar veel mogelijkheden inzaten. Ik kocht een betere pc en een tekentafel en alhoewel mijn familie en ikzelf sceptisch waren – omdat ik niet goed wist waar ik zou uitkomen – leerde ik photoshoppen. Op korte tijd leerde ik met dat programma schilderen op een onverwachte en efficiënte wijze die iedereen in mijn dichte omgeving verbaasde. Ik had enkel succes met het beheersen van Photoshop want het aanleren van andere computerprogramma's lukt me niet zo vlot. Toch moet ik eerlijk toegeven dat, niettegenstaande mijn inspanningen, de computer aan mijn werk niet de artistieke textuur geeft van olieverf.

EN NU IS HET GEDAAN! JE BENT ONDER ARREST! JE KRIJGT VIJF TELLEN OM JE WAPENS AF TE GEVEN!
..TWEE... DRIE... VIER...
PAF!
...VIJF
KENNELIJK WAS HIJ NIET ONDER DE INDRUK VAN MIJN REVOLVER.
EN NATUURLIJK VAL IK WEER PRECIES IN EEN DOORNSTRUIK...
MAG IK DAT BOEK OVER WAPENS?!
KALIBER NEGEN MILLIMETER PARABELLUM... VREEMDE LUI, DIE EUROPEANEN... VIJFHONDERD SCHOTEN PER MINUUT... POE-POE...
NEW!
GUNS!
MODERN!
THE MERCER IN WEST
3

Fragment uit Sheriff Pat, één van de zeldzame andere strips van Segrelles. Segrelles gebruikte hier geen aquarel. Het inkleuren gebeurde op een blauwdruk

Heeft u er nooit aan gedacht om andere stripreeksen te bedenken buiten *De Huurling* ?
Ik tekende een paar strips van komische aard zoals *Sheriff Pat* en ik heb verschillende scenario's geschreven en geschetst met een personage. Ik maakte ook korte verhalen maar ik moest me focussen op *De Huurling* die het meest succesvol was.

Welke scènes tekent u het liefst ?
Diegene met het meeste fantasie en met weinig tekenverantwoordelijkheid. De scènes met figuren, perspectieven van gebouwen of interieurs zijn het lastigst.

Leest u zelf veel strip ?
Tegenwoordig lees ik weinig strips. Vroeger las ik veel meer, vooral in functie van het grafische aspect. Het verhaal en de intrige zelf kwamen voor mij altijd op de tweede plaats. Er zijn veel auteurs die ik bewonder. Ik stel meer en meer vast dat de strip en de tekenfilm in 2D het laatste toevluchtsoord zijn voor de grote tekenaars van deze planeet. Ik ben er zeker van dat de beste tekenaars ter wereld actief zijn in de wereld van de negende kunst. Zowel in de klassieke krantenstrips, de Amerikaanse comics, het Europese stripverhaal of de Japanse manga zijn stuk voor stuk grote tekentalenten te vinden. Want met de figuratieve kunst die door de kunstgalerijen wordt aangeboden, gaat het slecht. Elke striptekenaar die waardig, eerlijk, vlijtig en ethisch werkt, draagt mijn bewondering weg. Als hij dan ook nog thema's behandelt die mij boeien, stijgt mijn waardering nog meer. Concreet namen noemen doe ik niet graag, uit angst dat ik iemand zou vergeten.

Vanwaar uw fascinatie voor science-fiction ?
Science fiction is één van de genres die me het meeste boeien. Ik vind echter dat je op *De Huurling* niet het etiket "SF" kan plakken. Wat mij het meest boeit is de fantasie en in zekere zin het grafische aspect van het middeleeuwe romantisme en de epische en fantastische illustraties van gedichten als *Orlando Furioso* van Gustave Doré.

Welke invloeden hebben uw tekenstijl bepaald ?
De naam Segrelles heeft sterke artistieke bindingen met het Spanje van de eerste helft van de twintigste eeuw. Mijn oom José Segrelles, broer van mijn vader, was een bekend Valenciaans illustrator in Spanje. Maar hij was ook bekend in de Verenigde Staten voor zijn fantasierijke illustraties. Hij was een uitzonderlijk aquarellist. Zijn illustraties van Don Quichote en de Verhalen-van-Duizend-en-een-Nacht zijn schitterend. Ikzelf ben geboren in Barcelona en mijn huis straalde de sfeer uit van oom Pepe zoals we hem noemden. Er hingen reproducties van zijn werken aan de wanden en in de bibliotheek bevonden zich boeken met zijn illustraties. Van kleinsaf was ik al dol op tekenen. Ik tekende en schilderde de hele tijd en naar het schijnt deed ik het

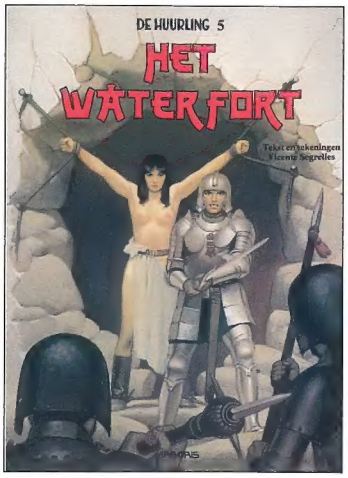

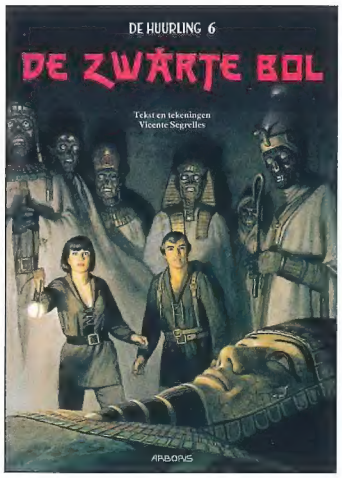

Van links naar rechts en onder: album 5, 6 en 7

Onder:
Een kijkje in de werkmethode van Segrelles met de figuur die voorkomt op de cover van album 7 (Arboris 1994). Eerst een foto van het model in de gewenste houding, dan een ruwe schets, vervolgens de uitgewerkte potloodtekening, tenslotte de geschilderde versie in aquarel

behoorlijk goed. Toen ik groter en verstandiger werd, voelde ik pas echt die invloed van oom Pepe. De gevolgen konden niet uitblijven: ik moest en zou illustrator worden net als hem. Sinds dan ben ik autodidact. Voor een van mijn eerste baantjes kwam ik terecht bij een fabriek van vrachtwagens. Daar was ik verantwoordelijk voor het samenstellen van folders. Niet bepaald zeer creatief, maar in mijn vrije tijd werkte ik zelf door aan mijn opleiding. Ik probeerde allerlei tekentechnieken en stijlen uit. Toch heb ik ook op tekentechnisch vlak iets geleerd tijdens die job. Ik leerde er heel veel over perspectief en het tekenen van allerlei ronde vormen zoals banden, wieldoppen, moeren en schroefjes. Dat is mij later goed van pas gekomen. In feite begon mijn carrière als striptekenaar pas op mijn veertigste met *De Huurling*. Zoals ik daarnet vertelde, begon ik hieraan als contractueel betaald schilder maar ik was toch een beginneling binnen de wereld van de negende kunst. Ten minste als je die paar verhaaltjes uit mijn jeugd niet meetelt. Als ik eraan terugdenk, komen ze mij voor als snelle krabbels maar ze zijn toch ooit gepubliceerd *(lacht, denkt even na)*... het was iets over Cervantes en Lazarillo de Tormes, een anonieme klassieker uit de Spaanse literatuur.

Cover voor een Amerikaans boek. Om de verwonderde blik van het jongetje goed te kunnen weergeven, maakte Segrelles gebruik van een foto van zijn dochter. Voor de dino gebruikte hij foto's en de kip schilderde hij uit zijn geheugen. De man met de bril is Segrelles zelf. Hij keek in de spiegel om zichzelf te schilderen. Alleen heeft hij zichzelf meer haar gegeven. In het echte leven was hij al veel kaler

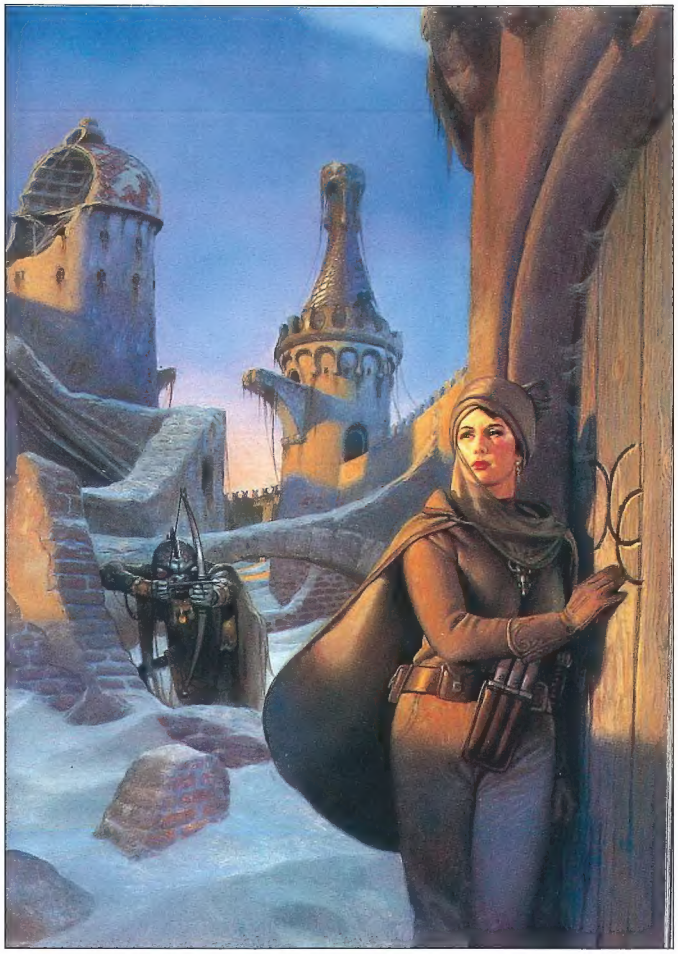

Cover voor een Amerikaanse fantasyroman

IS HET MOGELIJK OM LUIT DEZE VAL TE ONTSNAPPEN?
IK MAG ER NIET OVER PRATEN, MAAR ALS JE BE-LOOFT MIJ MEE TE NEMEN..
DAAR KAN JE OP REKENEN.
DIE OUWE VIEZERIK SPEELT 'N SPELLETJE MET JE, HIJ BRENGT JE IN DE WAR...
JE BENT'T PALEIS OP DE GOEDE MANIER BINNENGE-KOMEN. ER STAAT EEN RUIDER KLAAR VOOR WIE ER IN SLAAGT ZOVER TE KOMEN.
MAAR HET SPINNEWEB, BUITEN...
MAAK JE GEEN ZOR-GEN - JE GAAT VIA DE KLEINE TOEGANGSDEUR NAAR BUITEN, DAN KUN JE BOVENDIEN JE WA-TERVERVERSING WEER OPPIKKEN.
IK HEB IS-NOBS GE-HOORD!
DOOD ZE - DE HUURLING ALS EERSTE!
DONDER EN BLIKSEM!
WORDT VERVOLGD

Plaat uit verhaal 3, De krachtmeting, zoals verschenen in Titanic 11 (1985).

Uw laatste album, *De Opstand* dateert al van 2003. Mogen we nog een veertiende album van *De Huurling* verwachten in de toekomst ?

Album 14 zou het laatste van de reeks zijn. Ik heb het geschetst en verdeeld over de traditionele 46 bladzijden met teksten inbegrepen. Ik weet alleen niet wanneer het helemaal zal klaar zijn. Ik doe het kalmpjes aan want sinds enkele jaren heb ik een probleem met de bloeddoorstroming in de benen. Het is dan ook niet goed voor mij om te veel uren voor de computer te zitten. Ik had zelfs een longoedeem dat hieraan te wijten was. Toch probeer ik er een beetje spoed achter te zetten want Ky, het stoutmoedige meisje die de Huurling redt in *Geos*, is het zwaartepunt van het veertiende verhaal. Ik besef dat vele lezers al veel te lang op het vervolg zitten te wachten…

De sfeer van *De Huurling* is futuristisch maar toch voel je als lezer ook hier en daar verwijzingen naar historische elementen als de Egyptische beschaving (deel 6 : *De Zwarte Bol*) of de Maya's (deel 9 : *De Verloren Voorouders*). Waarom kiest u voor de combinatie van deze twee sferen ?

De Maya's, de parallelle werelden, de vijfde dimensie enzovoort zijn ideeën die ontsproten terwijl ik aan mijn verhalen bezig was. Ze waren vooraf niet allemaal zo voorzien. Het was als een kluwen wol nemen en aan de draad beginnen te trekken zonder te weten wat er tevoorschijn zou komen. In de Spaanse taal is er een uitdrukking die gaat als volgt 'Ik zal het bekijken met mijn hoofdkussen', dat betekent zoveel als 'Ik zal er een nachtje over slapen'. In mijn geval klopt die uitdrukking echt. Er schieten mij vaak heel wat creatieve ideeën en invalshoeken te binnen als ik onder de lakens lig en de slaap niet onmiddellijk kan vatten. Het is alsof mijn hersenen dan beter werken. Hoe dikwijls ben ik vroeg in de morgen niet opgestaan om te noteren

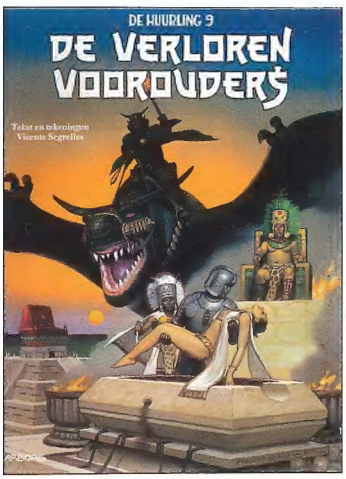

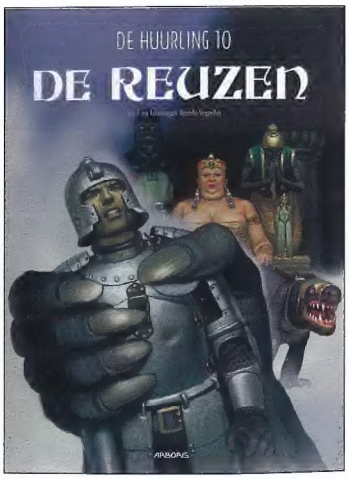

Van links naar rechts: Album 8, 9 en 10. Vanaf album 10 kleurde Segrelles in met de computer. Dat gaf hem nieuwe moed om met De Huurling verder te gaan

Van links naar rechts: album 11, 12 en 13. Het dertiende en voorlopig laatste album van De Huurling dateert al van 2003

Onder links: Claust, aartsvijand van de Huurling

Onder rechts: De allereerste ontmoeting tussen de Huurling en de bloedmooie Nan-Tay

wat me was ingevallen, omdat ik zeker wist dat ik het mij daarna niet meer zou herinneren. Soms dacht ik bij het beëindigen van een album : "Goed en wat nu? Ik moet een nieuw verhaal bedenken." Als ik een van die nachtelijke ideeën had neergepend, stelde ik het de dag erna voor aan mijn gezin. Ik discussieerde er dan over met mijn vrouw en mijn twee dochters. Ik ben echt iemand die zijn tijd nodig heeft om heel rustig verhaallijnen en intriges te bedenken, uit te schrijven en te herschrijven tot het echt allemaal goed zit. Ik vind deze trage werkwijze voor mij de enige juiste. Ik bewonder en respecteer echt regisseurs en stripauteurs die met heel veel gemak en aan een relatief hoog tempo verhalen bedenken. Ik kan dat niet.

Hoe ging u, in de periode waarin u met olieverf werkte, precies te werk van schets tot afgewerkte pagina ?

Een strip maken is een lastig karwei. Toen ik nog met olieverf werkte, kwam ik op een bepaald moment op een punt dat ik wilde stoppen. In album 10 had ik het zowat gehad. Ik zat door mijn krachten heen. Ik denk dat op dat ogenblik de computer de Huurling gered heeft *(lacht).*

Dankzij de computer ging er voor mij een totaal nieuwe wereld open. Toch blijft het maken van strips een werk van lange adem en heel veel geduld. Zeker als je alles zelf doet: scenario, tekeningen en inkleuring. Er is dus de fase die ik 'voorproductie' noem, namelijk alles wat er is vooraleer ik begin te tekenen: plot bedenken, uitschrijven, verhaalverloop exact neerpennen, de verdeling van de hokjes zodat het hele verhaal over 46 bladzijden verspreid kan worden. Dan kan het tekenen beginnen. Toen ik met olieverf werkte, schilderde ik op papier van grote kwaliteit, exact gelijk aan de definitieve pagina's. De tekening met potlood maakte ik heel eenvoudig en schetsmatig omdat ik ze op het einde toch helemaal moest overschilderen. Die beginschetsen vond ik dikwijls beter dan de uiteindelijke tekening later in het kadertje op het blad. Meestal waren die beginschetsjes heel los en spontaan getekend maar zonder verder te moeten afwerken om de stijl van het geheel te behouden. Eens alles getekend was, kwam er een laag acrylvernis op het blad om het ondoordringbaar te maken. Zo bleef de tekening beschermd en als er een aanpassing diende te gebeuren in een latere fase van het werk dan kon ik de verf verwijderen zonder dat de tekening zou verdwijnen. Vervolgens komt de eerste laag olieverf met het zoeken naar de juiste kleurtoon. Dan begon het 'normale' schilderen. Als deze laag droog was, kwam de volgende fase want altijd moest er wel iets worden aangepast. Ik denk bijvoorbeeld aan het licht wat feller maken of de schubben van een of ander monster wat meer schaduw geven. Daarna wordt alles gevernist zodat de pigmenten hun tonen op elkaar afstemmen. Je moet beseffen dat sommige kleuren dof blijven en andere gaan glanzen. Ik gebruikte immers

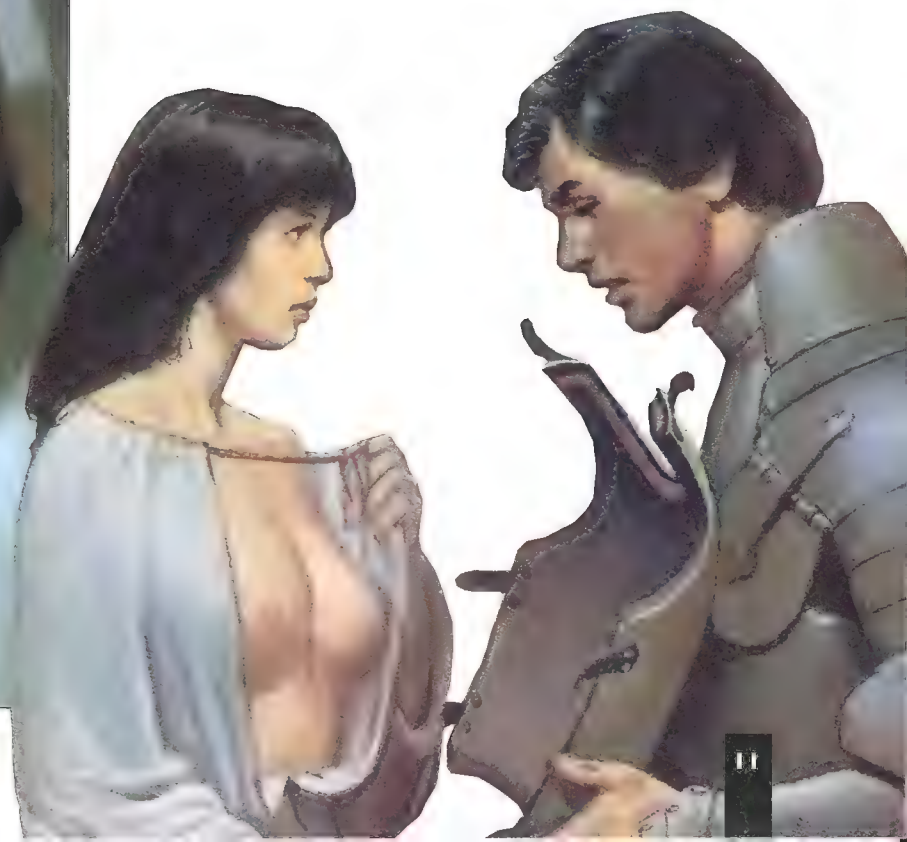

veel droogmiddel op basis van kobalt. Kleurpigmenten worden nogal vlug mat. Tijdens het drogen verandert de intensiteit van de kleuren waardoor ik vaak retouches moest aanbrengen aan een stukje hemel of aan wolkformaties. In de voorlaatste fase moest ik de witte banden aanbrengen tussen de hokjes en tenslotte verschenen de tekstballonnetjes.

Hoe lang duurt het om één pagina volledig af te werken ?
Oh, dat varieert heel sterk. Laat ik zeggen tussen de zeven en de tien dagen per pagina. Ik dacht dat het met de computer sneller zou gaan, maar dat bleek al snel niet zo te zijn.

Nee, het grote voordeel van thuiswerk is dat je als striptekenaar je eigen tempo kan bepalen. Ik hou ervan om mijn strips af te wisselen met wat illustraties. Tussen twee albums door kan ik mij soms ook bezig houden met modelbouw. Ik hou enorm van het in elkaar knutselen van maquettes van vliegtuigen, boten of gebouwen. Ook boetseer ik graag naaktmodellen, vliegende draken en krijgers uit klei.

Waar bent u het meest trots op ?
Ik vind mijn schaalmodel van de Santa Maria, het schip waarmee Christoffel Columbus Amerika ontdekte, bijzonder geslaagd. Elk detail klopt en zelfs de kanonnen op het dek werken echt *(lacht)*.

Terug naar *De Huurling* : waaraan besteedt u het meest werk: aan de potloodtekening, het inkten of inkleuren ?
De potloodschets is erg belangrijk. De tekening vormt dan ook het beginsel, de basis van alles wat nog volgt. Ik noem de schets altijd het geraamte van de tekening. Na zoveel jaren durf ik zeggen dat ik de fase van het tekenen heel goed beheers. Ik kan uit mijn rijkgevulde geheugen putten om allerlei objecten, figuren en decors op papier te zetten. Inkleuring is een vak apart. De juiste kleurencombinaties vinden is heel moeilijk. Het kleurenspectrum is immers zo wijd en zo rijk aan nuances dat er jaren oefening voor nodig zijn om het goed onder de knie te krijgen. Mijn jarenlange ervaring met olieverf hebben mij de stiel geleerd. Ook met de computer inkleuren is een vaardigheid die je echt moet aanleren vooraleer je ze echt genoeg beheerst om er daadwerkelijk mee aan de slag te gaan. Inkleuren vind ik heel ernstig werk. Het wordt te vaak onderschat. Ik hou niet van die monochrome inkleuringen van vele strips. Huidskleur, stoffen, wapens,... in elk plaatje worden die te vaak exact met dezelfde kleur weergegeven. Zonder rekening te houden met de schaduwen, lichtinval...

Hebt u een vast werkschema ? Begint u elke dag rond hetzelfde uur te tekenen ?

Hoe ziet u zichzelf : als een striptekenaar, illustrator of verhalenverteller ?
Tja, dat is een moeilijke vraag. Ik voel me meer verteller en schilder dan striptekenaar. In feite ben ik een illustrator die verhalen vertelt in stripvorm. Ik ben geen striptekenaar in de normale zin van het woord. Noem mij maar een atypisch geval. Ik bekijk strips als films. Ik vind dat de wereld van de strip en de wereld van de film heel nauw verwant zijn. Alle elementen van de film vind je ook in strips terug, behalve de dimensie van het geluid. Als ik aan het tekenen ben of nieuwe plots aan het bedenken ben, betrap ik me er vaak op dat ik onbewust het verhaal filmisch aan het doorlopen ben. In mijn onderbewuste laat ik mijn verhaal afspelen als was het een film. Ik ben er dan ook van overtuigd dat mijn verhalen van *De Huurling* het zeker op het witte doek goed zouden doen.

Hopelijk komt die verfilming er ooit. Heel hartelijk bedankt voor de uitgebreide babbel.
Graag gedaan en nog veel succes met jullie stripblad.

We willen twee personen in het bijzonder bedanken : Alejandra Segrelles voor het vlotte contact en Erwin Beké voor de onmisbare hulp bij de vertaling.

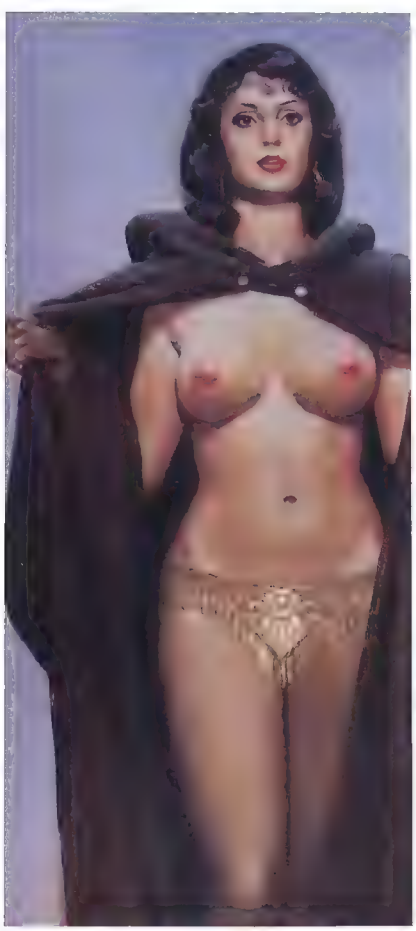

Voor een fabriek van vrachtwagens stelde de jonge Segrelles folders samen en leerde perspectief tekenen en ronde vormen als banden, wieldoppen en moeren. Dat is hem later goed van pas gekomen...

Bij Arboris verschenen ook twee boeken over Segrelles' kunst : Fantastische kunst (1988) en Zo schildert Segrelles (1992)

KOFFIE KLETS

DOOR JOOP EN WALLIE

Swolfs signeeractie succes

Op 2 mei stroomde de zaal in Nazareth aardig vol met bezoekers, zelfs uit Nederland. We willen graag aannemen dat die allemaal voor de gezelligheid afzakten naar onze leden-dag, maar de waarheid gebiedt ons te zeggen dat de uitzonderlijke signeeractie van Yves Swolfs er voor iets tussenzat. Swolfs signeert inderdaad niet zo vaak : *"Mijn uitgever heeft al een paar keer aangedrongen om een keer in Nederland te gaan signeren, maar wegens drukte is het er nog niet van gekomen. Ik ben blij dat ik hier toch een keer het Nederlandstalig publiek kan ontmoeten".* Zoals gebruikelijk verliep onze leden-only signeersessie in een gemoedelijke sfeer, geen gedrum en geen eindeloze rijen. Iedere liefhebber ging erg gelukkig met een tekening naar huis. Lokale organisator Hendrik Neyts keek na afloop terug op een geslaagde dag. Goed gedaan, Hendrik! Een speciale editie van *Durango* 11 verscheen overigens op de stripbeurs in Zwolle op slechts 75 exemplaren. Gelukkig kregen handelaren deze keer geen kans, maar kwam de strip deze keer wel bij de echte liefhebber terecht. Alhoewel, 75 stuks is wel héél weinig... Misschien dat daarom de strip al voor zo'n 150 euro te koop wordt aangeboden?

Prijs voor Thé Tjong-Khing

Thé Tjong-Khing (1933) won de Max Velthuijs-prijs 2010. Dat heeft het bestuur van de stichting P.C. Hooft-prijs voor Letterkunde dinsdag bekendgemaakt. Aan de prijs is een bedrag verbonden van 60.000 euro. De Max Velthuijs-prijs is een driejaarlijkse oeuvreprijs bestemd voor Nederlandse illustratoren van kinderboeken. Thé Tjong-Khing illustreerde voor onder meer Thea Beckman, Miep Diekmann, Guus Kuijer, Els Pelgrom en Annie M.G. Schmidt. De combinatie van gedetailleerd en toch ook zogenaamd onbeholpen en naïef tekenen maakt zijn werk populair bij het publiek, aldus het bestuur. Eerder won de illustrator driemaal het Gouden Penseel.

Zijn kijk- en zoekboek Waar is de Taart? werd bekroond met de Woutertje Pieterse Prijs 2005.

Willy Vandersteenprijs

Vlaanderen en Nederland hebben er een nieuwe, prestigieuze stripprijs bij: de Willy Vandersteen-prijs. Een nieuwe prijs, in het leven geroepen door Vlaams-Nederlands huis de Buren in Brussel in samenwerking met Strip Turnhout en Stripdagen Haarlem, respectievelijk de grootste stripfestivals van Vlaanderen en Nederland. De prijs bekroont het volgens de jury beste Nederlandstalige album van de voorbije twee jaar en zal afwisselend worden uitgereikt in Haarlem en Turnhout. De winnaar krijgt 5.000 euro

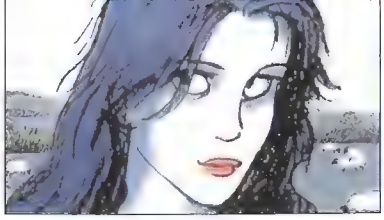

en een tentoonstelling over het boek die zowel in Vlaanderen als Nederland te zien zal zijn. De nieuwe prijs vervangt de Grand Prix van de Stripdagen Haarlem en de debuutprijs van de stad Turnhout. De eerste uitreiking vindt op 4 juni van dit jaar plaats tijdens de Stripdagen in Haarlem. De prijs draagt de naam van Willy Vandersteen (1913-1990) wellicht de populairste stripmaker aller tijden in Vlaanderen én Nederland en een van de grondleggers van de negende kunst in de Lage Landen. Leen Vandersteen, de dochter van de tekenaar, wordt voorzitster van de jury. Verder zal de jury bestaan uit Hein Van Putten (art-director van de Volkskrant), Ineke Horst (uitbaatster Stripwinkel Sjors Dordrecht), Noël Slangen (communicatiespecialist en stripkenner), Jan Smet (stichter Bronzen Adhemar, Stripgids en het Turnhoutse stripfestival) en Frank Van Leemput (advocaat en stripkenner). De voorzitter van de jury leidt de debatten, maar is zelf niet stemgerechtigd. De jurering vindt begin mei in Turnhout plaats.

Inbraak bij Moulinsart

In Machelen bij Vilvoorde hebben inbrekers in het weekend van 8 mei ingebroken bij Moulinsart. Volgens de lokale politie zouden er vier of vijf inbrekers geweest zijn, die rond 02.45 uur toesloegen. Met een donkerkleurige BMW kwamen ze bij het bedrijf aan, waar ze de toegangspoort forceerden door het cilinderslot af te breken. Vervolgens laadden ze een grijskleurige vrachtwagen vol Kuifje-spullen, onder meer kartonnen promotieborden van Kuifje, Kapitein Haddock en Jansen en Janssen, om ten slotte met beide voertuigen te vluchten in onbekende richting. Van de daders ontbreekt voorlopig elk spoor.

Ceci n'est pas enz...

Na een succesvolle première op het stripfestival van Angoulême in 2009 en na haltes in Leuven, Genk, Turhout en Bornem is de striptentoonstelling Ceci n'est pa la BD flamande voor het laatst te bezoeken van 28 april tot en met 29 juni in Antwerpen. De tentoonstelling biedt een staalkaart van de nieuwe generatie Vlaamse striptekenaars. Twintig auteurs kregen elk een afzonderlijke ruimte om via hun werk en hun wereld deze nieuwe generatie een gezicht te geven, zo was er werk te zien van onder andere Serge Baeken, Randall.C, Conz, Luc Cromheecke, Pieter De Poortere, Brecht Evens, Ilah, Kim, Nix, Philip Paquet, Kristof Spaey, Simon Spruyt en Stedho.

De zoon van Hitler

Op het ogenblik dat je dit leest zou het nieuwste Boerke-album *De zoon van Hitler* in de winkelrekken moeten liggen, van de hand van Pieter De Poortere. Dat is altijd weer iets om naar uit te kijken. Het mooie is dat het album gelijktijdig verschijnt in het Frans bij uitgeverij Glénat als *Le Fils d'Hitler* en in het Nederlands bij Oog&Blik/De Bezige Bij. Hoe komt iemand er toe om de zoon van Hitler op te voeren? Pieter verlost ons van onze twijfels: *"Ik heb al van jongs af aan een fascinatie voor WOII. Ik wou al lang eens een uitgebreider verhaal vertellen met meer personages zodat ik wat meer tijd kon besteden aan documentatie en decors. Het verhaal is ontstaan in een brainstormsessie aan zee met mijn vriend Peter Willems. Het heeft dan een jaar liggen broeden in mijn hoofd, waarna ik het idee heb voorgelegd aan Glénat. Ik kreeg een contract voor het album. Het verhaal is dan uiteindelijk nog blijven groeien terwijl ik het aan het tekenen was, erg organisch. Maar ik ben er zeer tevreden over."* Over zijn tekstloze strips het volgende: *"Hoewel ik meestal tekstloos werk, mag je binnenkort opnieuw een tekststrip van mij verwachten. Voor Fluide Glacial herneem ik waarschijnlijk binnenkort mijn serie De zichtbare man, met veel tekst. Ik maak ook elke maand Mr. Bizz een stripje met tekst voor Bizz, een zakentijdschrift. Een humorstrip met tekst vind ik eigenlijk gemakkelijker dan zonder tekst. Ik maak het mijzelf graag moeilijk.*

In realistische strips daarentegen is dialoog het moeilijkste wat er is." Pieter heeft ook nog plannen voor een bewegend Boerke : *"Ik probeer al een paar jaar om een animatiefilm met Boerke te maken,maar dat is een proces van lange adem. Je moet met veel mensen samenwerken en er is veel geld voor nodig.Daarmee vergeleken is strips maken behoorlijk simpel. De serie zou gebaseerd worden op het derde Boerkesalbum, waarin Boerke de volledige wereldgeschiedenis doorloopt. Of hij er komt, is weer afhankelijk van subsidies, al moet ik zeggen dat het er voorlopig goed uitziet. Twee producenten doen mee. In juni vragen we geld aan voor een pilootaflevering, als alles goed gaat beginnen we in september. Ik blijf ook tekenen voor Focus Knack, dus elke week een nieuwe gag van Boerke.Het volgende album wordt een verzameling van grapjes met Boerke in bekende films. Jaws, Rocky, Titanic, zo'n dingen. Normaal gezien verschijnt bij Glénat eind dit jaar ook een integrale van alle Boerkesstrips, 260 pagina's. Dat wordt wel bijzonder. En ik teken binnenkort ook een nieuw zoekprentenboek voor het Gentse museum Huis van Alijn. (huisvanalijn.be) En daarna een nieuw lang verhaal met Boerke, daarover ben ik nu aan het nadenken"*

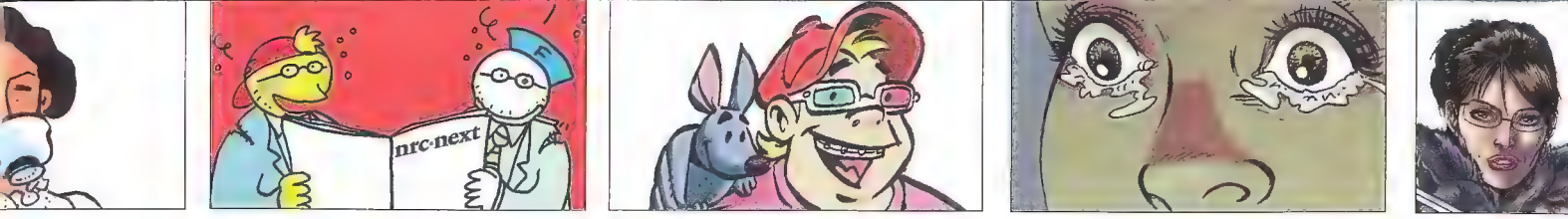

Oog&Blik

Stripuitgeverij Oog & Blik, gespecialiseerd in graphic novels, wordt na bijna anderhalf jaar samenwerking onderdeel van De Bezige Bij. Dat meldt Boekblad. Oog & Blik wordt een zelfstandige imprint van De Bezige Bij, net als Thomas Rap. Hoeveel De Bezige Bij betaalt, wil eigenaar Hansje Joustra niet kwijt. Joustra komt straks in loondienst bij de WPG-dochter, medeoprichter Joost Swarte verhuist niet mee. Hij blijft wel op afstand betrokken als adviseur. Joustra verwacht dat er weinig zal veranderen.

Gaat de Smurfin door het glazen plafond?

Thierry Culliford, Alain Jost en Pascal Garray hebben onlangs een nieuw album uitgebracht waarin de Smurfin een wat meer vrouwvriendelijke rol speelt dan in de oorspronkelijke verhalen. De kleine blauwe wezentjes die door Peyo tot leven geroepen werden waren nooit revolutionair maar er zat een zekere vorm van brutaliteit en tegenstrijdigheid in elk verhaal waarin de meeste lezers zich konden terugvinden. Yvan Delporte, de toenmalige hoofdredacteur van Robbedoes vond het allemaal vrij grappig. *"Dit is een meesterwerk voor de jeugd: de personages hebben een rare, bijna onuitspreekbare naam, spreken een onverstaanbare taal en het is een exclusief mannenclubje waarvan de leider 542 jaar is !"* Men vergeet soms dat de Smurfin in feite een «Golem» is en net zoals ons aller voorvader Adam uit klei geboetseerd werd. De smurfin werd immers door de boosaardige Gargamel gemaakt om de Smurfengemeenschap te ontwrichten! Het vrouwonvriendelijk recept om een dergelijke vrouwelijke Smurf te maken staat te lezen in het album *De Smurfin* uit 1967. De Bijbelse verhalen over de "Golem" eindigen meestal slecht, de schepsels worden meestal vernietigd en de makers worden door God gestraft, het lukt dus nooit. Bij de smurfen loopt het anders want het boosaardige schepsel van Gargamel wordt onder handen genomen door de Grote Smurf. Ze krijgt hoge hakken, een onbevlekt kleedje en blonde haren om tegemoet te komen aan het droombeeld van alle Smurfen. In het nieuwe album, *De grote Smurfin* wil Thierry Culliford, zoon van Peyo, de zaken rechtzetten. Het scenario van Alain Jost geeft de Smurfin de macht over het blauwe volkje in afwezigheid van de Grote Smurf. In tegenstelling met wat eerder gebeurde toen de Grote Smurf afwezig was en er een heuse dictator op de proppen kwam, loopt het nu vrij goed af. Slaagt de Smurfin er in om het spreekwoordelijke "glazen plafond", dat vrouwen weghoudt van de hoogste posities in de maatschappij, te doorbreken? We lezen het ongetwijfeld in *De grote Smurfin.* De tekeningen zijn van Pascal Garray. De serie heeft de tand des tijds en het verdwijnen van zijn auteur goed doorstaan, verhalen en tekeningen blijven van een hoog niveau.

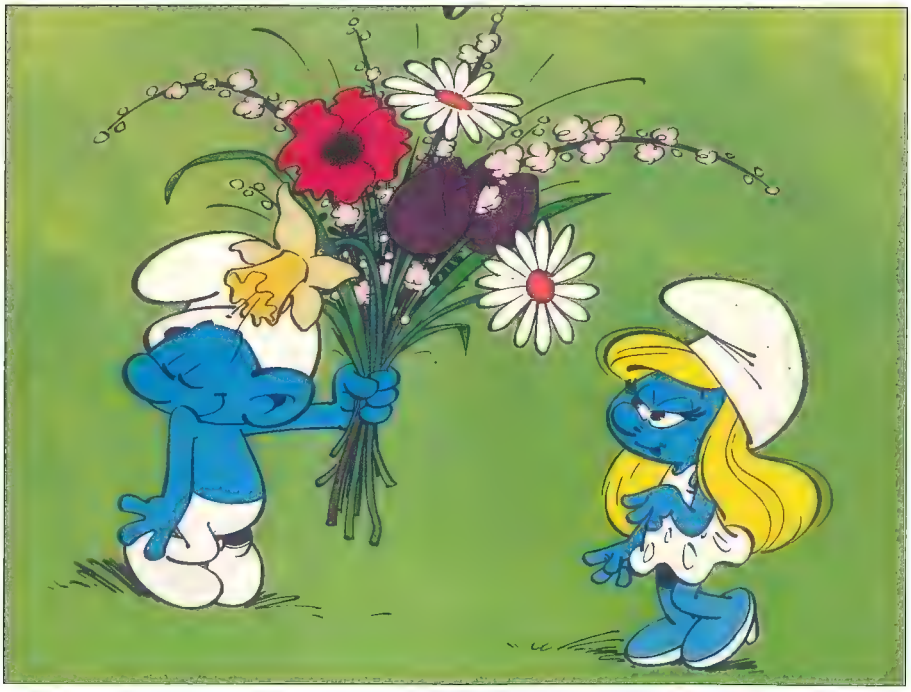

Cowboy Henk in kaas

Op woensdag 7 april 2010 verpulverde kaasproducent Oudendijk (NL) het wereldrecord kaassculptuur op de zeedijk van Oostende. Het oude Amerikaanse record van 600kg werd bijna verdubbeld, de deurwaarder klokte af op 1059 kg. Herr Seele, die voor de gelegenheid een cowboy Henk in Milleniumkaas van Oudendijk maakte vertelde: *"Het beeldhouwen met kaas was een zeer aparte ervaring, maar allerminst een sinecure. Toch ben ik blij dat ik mijn steentje heb kunnen bijdragen"*. Voor de eigenlijke recordpoging werd een beroep gedaan op de Britse kunstenaar Baldrick Buckle en zijn 4-koppig team. Voor deze uitzonderlijke gelegenheid stonden vier bekende stripmuizen centraal: Mickey Mouse, Jerry (Tom&Jerry), Mighty Mouse en

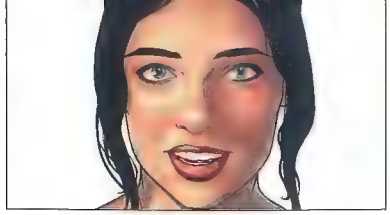
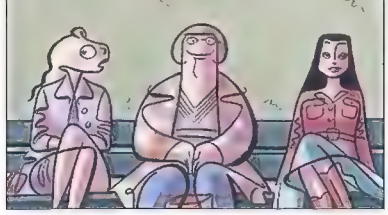

Speedy Gonzales .Na afloop werd de kaas verdeeld onder het talrijk opgekomen publiek en enkele verenigingen. De sculptuur van de gekuifde cowboy ging richting van de gedetineerden te Oudenaarde, waar althans een project loopt van Herr Seele.

Billy Bat

Na *Monster, Twenty Century Boys* en *Pluto* stort de inmiddels 50 jarige Naoki Urasawa zich weer in een ander avontuur. Deze keer is Billy Bat aan de beurt Urasawa maakt er deze keer weer echt werk van en overtreft zich wederom. Billy Bat is een mix van Mickey Mouse, Superman, Spiderman,

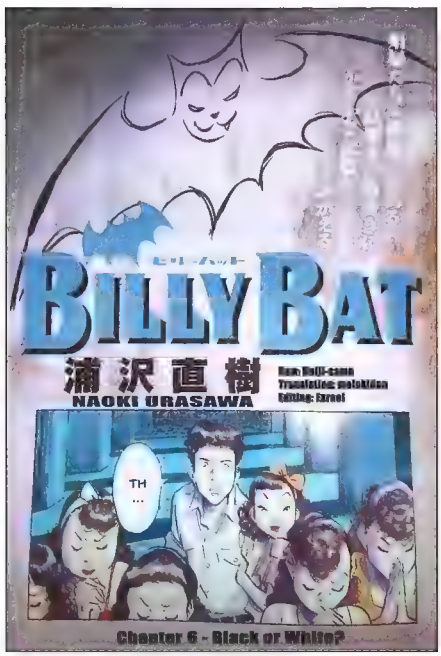

Batman, Dick Tracey en andere Amerikaanse iconen. Hij vertelt het verhaal van een jonge striptekenaar, die bij toeval een bestaand stripfiguur gekopieerd heeft in zijn eigen werk. Nadien raakt hij al snel betrokken in allerlei complotten en intriges die hun weerga niet kennen. Weer een thriller van de bovenste plank dus. Of er daadwerkelijk een Nederlandse vertaling op de markt komt, is nog niet zeker, omdat Urasawa inmiddels is overgestapt naar een andere uitgeverij. Deze uitgeverij in Japan heeft helaas geen Europese agent voor manga. We zullen dus maar weer tandenknarsend afwachten.

Auteurs trekken het zwaard

Steven Dupré, Luc Cromheecke en Randall Casaer, drie gedupeerde stripmakers na het faillissement van de Nederlandse uitgeverij Bee Dee, hebben in een gezamenlijke open brief op de website van De StripspeciaalZaak een oproep aan het publiek gedaan om hun strips uit de Bee Dee-stal niet meer te kopen. De economische malaise kan ook keihard toeslaan in de stripwereld : de Haarlemse uitgeverij werd eind oktober 2009 failliet verklaard. Zaakvoerder Jan Verdegaal wilde zich daar niet bij neerleggen en sprak al gauw over een doorstart van de uitgeverij waarbij o.a. de Nederlandse vertaling van Minck Oosterveers *The Unknown* op de rol stond. Bijna een half jaar later is er van die doorstart nog steeds geen sprake. De striptekenaars uit de Bee Dee-stal blijken het grootste slachtoffer te worden van het bankroet van de uitgeverij. *"Elke tekenaar moet nu onderhandelen met curatoren over de aankoop van hun eigen albums om te voorkomen dat iemand anders met zijn werk geld gaat verdienen door die bewuste stock van zijn boeken voor zijn neus weg te kapen en die vervolgens door te verkopen. Want wanneer iemand dat zou doen is die niet langer verplicht de auteur hier royalty's voor te betalen"*, aldus de drie Vlaamse stripauteurs in hun commentaarstuk. Nog een groter probleem dat zich stelt is dat de doorgegeven oplagecijfers en eerdere royalty-afrekeningen aan de auteurs niet overeen zou stemmen met de telling van het aantal exemplaren in de stock door de curator. *"Volgens deze vergelijking zijn een groot deel van de tot op vandaag onverkochte boeken verdwenen"*, bericht de open brief. Luc Cromheecke, Steven Dupré en Randall Casaer eindigen dan ook met de

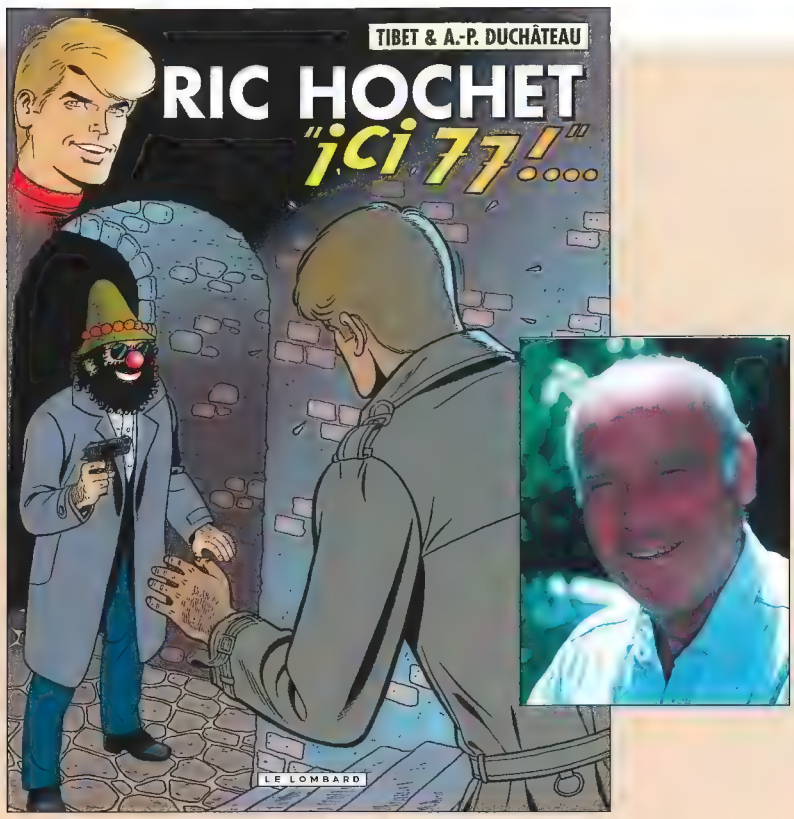

Laatste Rik Ringers

Met het 77ste en laatste album van de avonturen van *Rik Ringers* dat door Tibet afgewerkt werd, wordt door Le Lombard een roman meegeleverd, *Reconnaissances de meurtre*. Het betreft het eerste avontuur van de stripheld, waarin benadrukt wordt dat hij journalist was en geen detective! Kort na het overlijden van Tibet vertelde André-Paul Duchâteau, scenarist van de reeks, op de Belgische Franstalige radio (La première) dat de tekenaar verklaard zou hebben aan zijn vrouw Nicole dat hij zijn papieren held graag zag voortleven na zijn overlijden. Duchâteau, de erfgenamen van Tibet en Le Lombard gaan na of er mogelijkheden zijn om de reeks verder te zetten. Duchâteau liet ook weten dat het 78ste album uit de reeks, waaraan Tibet werkte, zal besloten worden met een uitgeschreven tekst die volgt op de laatste ingeïnkte tekening van Tibet.

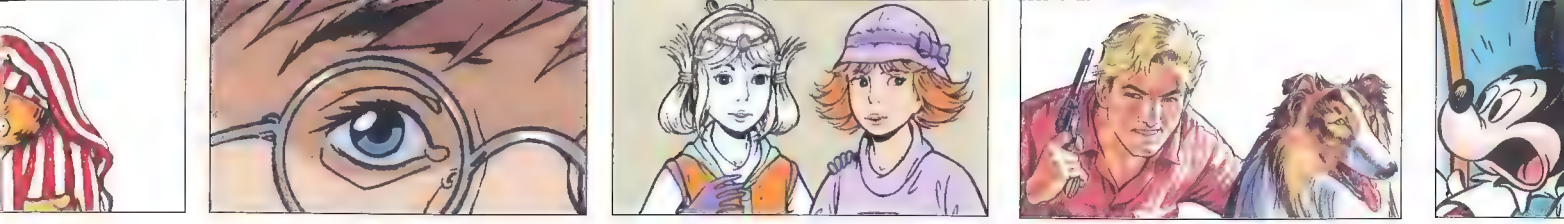

opmerkelijke oproep om hun albums, uitgegeven door Bee Dee, niet te kopen. Op een tekening in je boek moet je zeker niet meer rekenen. *"Wanneer wij van onze kant voortaan boeken van de helaas failliete uitgeverij Bee Dee onder onze neus geschoven krijgen met de vraag deze te signeren, zullen wij ervan uitgaan dat deze boeken illegaal circuleren en zullen wij vriendelijk doch beslist een beroep doen op uw begrip en weigeren uw exemplaar van onze signatuur te voorzien"*, besluiten ze.

Ruben

Vaste cartoonist van De Standaard Ruben Oppenheimer heeft de Solidarity Award gekregen van Press Cartoon Belgium. Die Belgische Cartoonorganistatie bekroont het beste tekenwerk uit de hele Belgische pers. De winnende cartoon stond op 25 september 2009 in de krant. De tekening laat een buste zien van de filosoof Voltaire met hoofddoek.

"Ik ben het volslagen oneens met wat u draagt, maar zal tot de dood toe uw recht verdedigen om het te dragen."

Obama-strip

Hoe wordt een zwarte jongen met een Afrikaanse moslimvader president van de Verenigde Staten van Amerika? Dit bijzondere levensverhaal van Barack Obama wordt in stripvorm verteld. Dat heeft Uitgeverij Eenvoudig Communiceren bekend gemaakt. De strip Barack Obama is speciaal geschreven voor mensen die nog niet goed zijn in lezen of niet van lezen houden. De strip beschrijft hoe de kleine Barack opgroeit in Hawaï en Indonesië. Ook is te lezen hoe hij zijn vrouw ontmoet en als buurtwerker in de arme wijken van Chicago werkt, om uiteindelijk dus president te worden.

Jessica Blandy spinoff

Gihef stort zich wederom in een nieuw avontuur bij uitgeverij Dupuis. Momenteel werkt hij samen met Eric Leenaerts en Callède aan een nieuwe serie die *Skipper* zal heten. Het verhaal is opgebouwd rond het personage van een eenzame, cynische en verbitterde Skipper die zijn diensten verkoopt aan mensen in nood. Het eerste verhaal gaat over de verdwijning van een journalist in Somalië. Het handelt over de piraterij in dat wereldeel maar ook met de wereldpolitiek op de achtergrond. Daarnaast gaat Gihef binnenkort ook onder toeziend oog van Dufaux de serie Jessica Blandy overnemen. Bij navraag vertelde hij het volgende hierover: *"Ik ben in feite begonnen met een spin-off van de oorspronkelijke serie, La Route de Jessica. Het zal dus een nieuwe cyclus worden die gebaseerd is op deze eerste reeks. Renaud, voor wie ik zeer veel respect en bewondering heb, en die bovendien een zeer goede vriend van mij is, had mij gevraagd om deze serie met hem verder te zetten. Hij moet nog het laatste album van de huidige reeks afwerken. Wij zullen waarschijnlijk samen aan de slag gaan in het tweede semester van 2010. Het is voor mij een grote eer, al is het toch een beetje beangstigend, om in de voetstappen van een beroemd scenarist als Jean Dufaux te mogen treden. Het is angstaanjagend en bemoedigend tegelijkertijd. Met mijn kompaan Callède ben ik inmiddels ook begonnen aan een nieuwe cyclus van onze eerste gezamenlijke serie Enchaînés. Luc Besson zou trouwens plannen hebben om een bewerkte versie van deze serie te verfilmen. Spijtig genoeg is er voor mij geen XIII Mistery weggelegd. Het is niet gemakkelijk om mee te mogen doen aan deze serie. Ik sta waarschijnlijk niet op de lijst van de tien meest gegeerde tekenaars voor deze reeks. Ik vind het echt jammer want de oorspronkelijke reeks was een echte openbaring voor mij. William Vance is één van mijn meest geliefkoosde tekenaars aller tijden. Maar ja, het leven gaat verder..."*

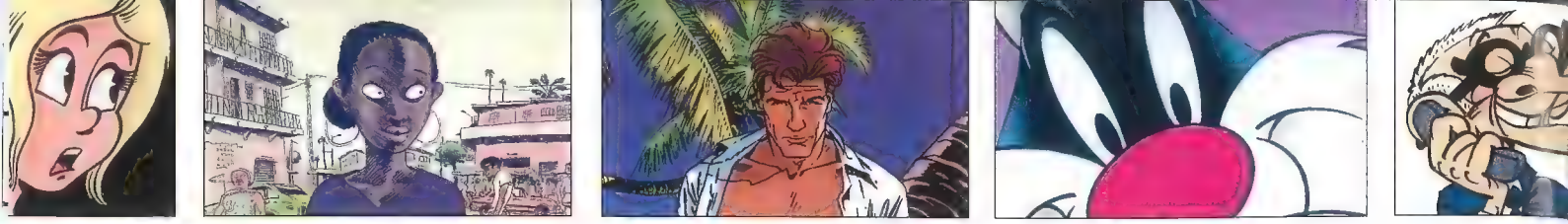

De LU-de Ridder

Binnenkort zouden de restauratiewerken kunnen aangevat worden die het kasteel van Horst in Sint-Pieters-Rode, een deelgemeente van het Vlaams-Brabantse Holsbeek, terug in zijn oorspronkelijke staat moet brengen.
Al een hele tijd is het slot een bedreigd monument dat dringend diende te worden gered. Het gaat hier om een prachtig stuk Vlaams erfgoed waarvan de geschiedenis teruggaat tot rond 1100. Het kasteel, een zogenaamde waterburcht, bezit een zeer grote vijver annex slotgracht. Er is ook een koetshuis, dat in de jaren '90 van de 20e eeuw werd gerestaureerd en verbouwd. Het kasteel van Horst is tevens de thuishaven van de stripfiguur De Rode Ridder. Erfgoed Vlaanderen, dat het kasteel in zijn beheer heeft, zou voor de financiering kunnen rekenen op financiële hulp van koekjesfabrikant LU in Herentals, dat met een mediacampagne zou starten waarbij ondermeer de Prince-koekjes in de strijd zouden worden gegooid.

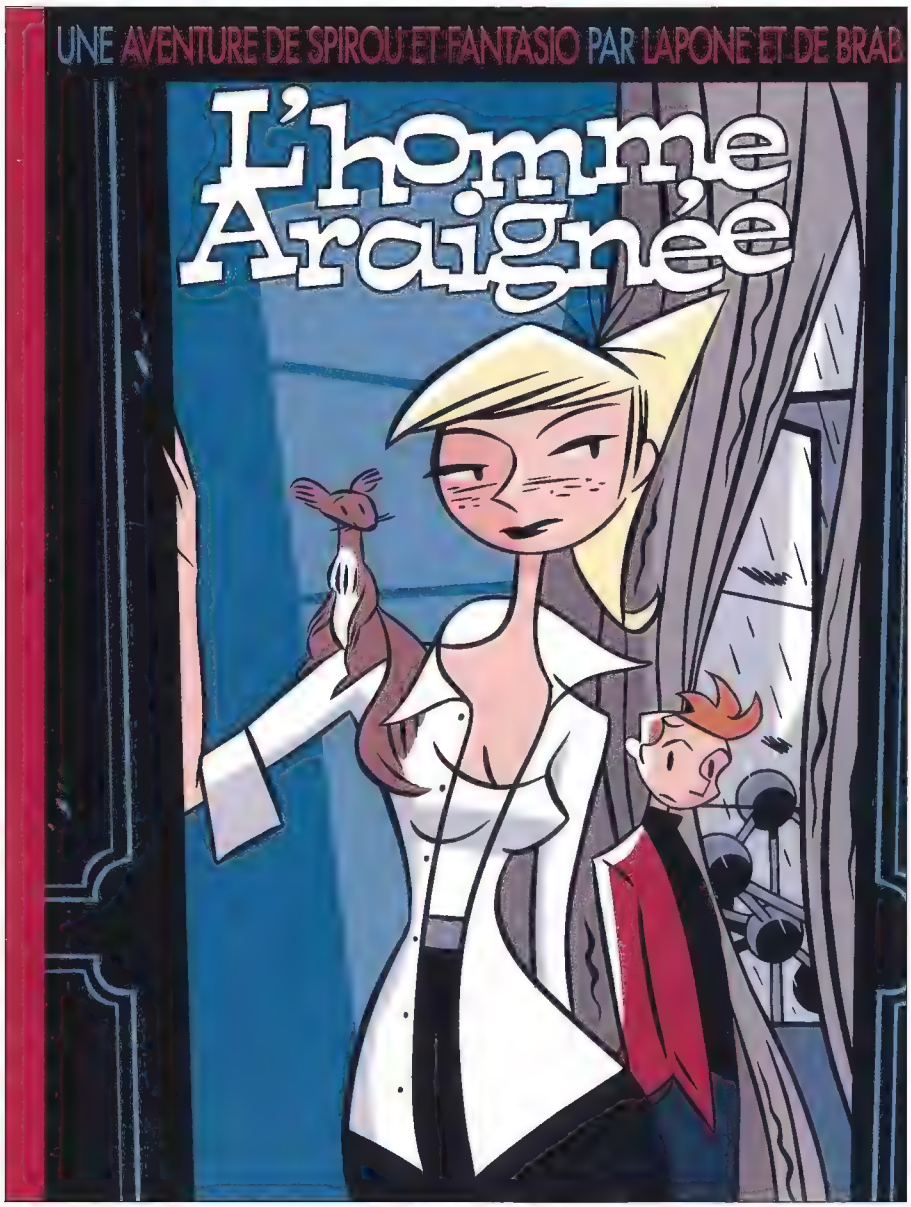

Robbedoes en de Spinneman?

Van tekenaar Lapone zagen we nog niet echt veel werk in het Nederlands. In het Frans verscheen van zijn hand *Cars et Girls* (2007) en een aantal pagina's in *Folklore Wallon en Bulles* (2010) dit in samenwerking met diverse tekenaars. Maar Lapone zou in de toekomst wel eens flink in de belangstelling komen te staan bij uitgeverij Dupuis. Naar verluidt zou hij in samenwerking met De Brab naarstig werken aan een album in de serie *Een avontuur van Robbedoes en Kwabbernoot door...* Met als voorlopige werktitel: *L'homme Araignée* (De Spinneman). Grap of werkelijkheid? Erwin Cavens bevestigt het bericht als volgt: *"Het gaat hier inderdaad over een project van beide auteurs voor een one shot. Maar voorlopig is er nog niets concreets beslist. Lapone is één van de velen die 'met dingen bezig zijn' om het zomaar te zeggen."*

Bleach

Filmmaatschappij Warner Bros is volop bezig om de filmrechten op de mangaserie *Bleach* veilig te stellen. Bleach, geschreven en getekend door Tite Kubo, vertelt het verhaal van de 15-jarige Ichigo Kurosaki die geesten kan zien. Op zich blijkbaar niets waarover de puber zich zorgen maakt, tot hij op een dag per ongeluk shinigami-krachten verwerft en hij zo de baan op moet als strijder tegen het kwade. Van de reeks werden in Japan al meer dan 50 miljoen exemplaren verkocht. Uitgeverij Kana heeft ondertussen al tien vertaalde delen op de Nederlandstalige markt gebracht.
Filmregisseur Peter Segal is in onderhandeling met Viz Media, de uitgeverij die de Engelse versie van Bleach in Amerika op de markt bracht, om de filmadaptatie van de populaire manga te produceren. Op de

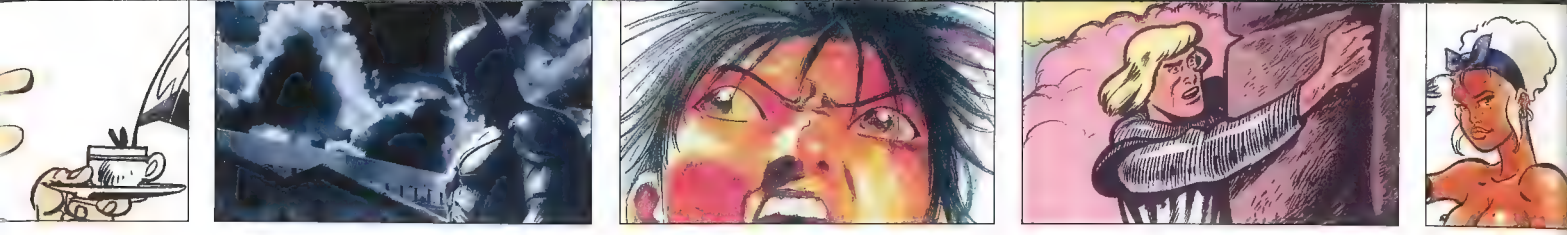

muziekzender Jim TV is de animereeks, de tekenfilmreeks gebaseerd op de strip, sinds 10 februari te bekijken.

Linthout genomineerd voor Eisner Award

Willy Linthout is met zijn stripproman Jaren van de Olifant in twee categorieën genomineerd voor een Eisner Award. Hij dankt de nominatie aan de Engelse vertaling van zijn boek *De Jaren van de Olifant. The Years of the Elephant* is genomineerd in de categorieën Beste vertaalde strip en Beste non-fictie. In de eerste categorie zijn ondermeer ook Jacques Tardi en Lewis Trondheim genomineerd, bij non-fictie neemt hij het op tegen onder andere Joe Sacco... wie dat ooit gedacht, Willy? De prijsuitreiking gaat door in het weekend van 23 juli. De Graphic Novel van Linthout vertelt het meeslepende verhaal van Karel Germonprez die worstelt met zijn gevoelens na de zelfdoding van zijn zoon. De Eisner Awards zijn de belangrijkste stripprijzen ter wereld. Ze zijn genoemd naar de Amerikaanse stripmaker Will Eisner (1917-2005), die wordt beschouwd als grondlegger van de Graphic Novel.

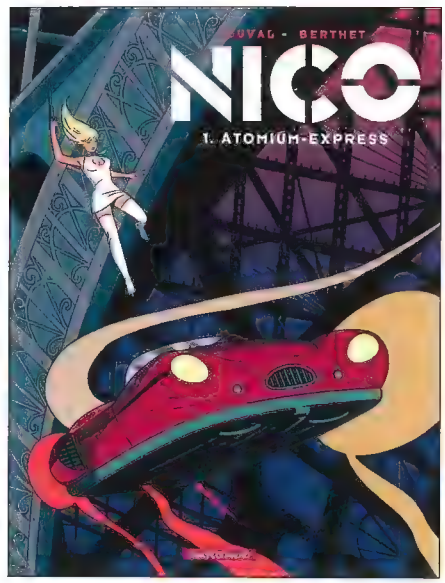

Koude Oorlog hertekend

Op 7 april verscheen *Atomium-Express*, het eerste deel van het tweeluik *Nico*. Daarin hertekenen Fred Duval en Philippe Berthet op onnavolgbare wijze een stukje Koude Oorlog. Het resultaat is een spannend spionageverhaal tegen een retrofuturistische achtergrond. De inhoud? 3 juli 1947, in Oost-Siberië stort een vliegende schotel neer. Een uurtje later gebeurt net hetzelfde voor de ogen van een groep kinderen in de omgeving van Roswell in Nieuw-Mexico. Zowel de Sovjets als de Amerikanen zijn ervan overtuigd dat het onderzoek van de wrakstukken heel wat nieuwe inzichten kan opleveren. Ze gaan een onverbeten machtsstrijd aan om de technologische suprematie. Twintig jaar later werkt Nico, die als kind getuige was van de crash bij Roswell, voor de cia. Haar missie: Max Wonder opspeuren, een mysterieuze miljonair die top secret informatie over het onderzoek naar de twee ruimteschepen zou hebben ontvreemd. Maar haar onderzoek brengt Nico ook op het spoor van haar moeder, een Berlijnse die sinds 1945 geen teken van leven meer gaf. Met Nico komen scenarist Fred Duval en tekenaar Philippe Berthet op de proppen

met een hoogst originele *uchronie*. Een... ugh...wat? Een herschrijving van de geschiedenis op basis van een gebeurtenis die anders verloopt dan in de realiteit is gebeurd. Zoals de Franse natuurkundige en filosoof Pascale Blaise al zei in de zeventiende eeuw: *"Als de neus van Cleopatra een tikje korter was geweest, zou de aarde een heel ander aanzien gekregen hebben."*

Originele Bob Evers te koop

Onder de naam VanOOrigineel heeft Hans van Oudenaarden een webwinkel geopend. Via de winkel zijn onder andere originele pagina's van de Bob Evers strip te koop. Dit jaar biedt VanO tien van dergelijke originele Bob Evers strippagina's te koop aan uit het Zuidzee album. Tien, niet meer en niet minder. Super exclusief, want nergens anders valt er aan VANO-originelen te komen. En op is op! Ook prentjes posters en kaarten zijn verkrijgbaar via de webwinkel.
Vano's webwinkel vind je op http://vanoorigineel.blogspot.com.

Unieke oorlogsstrip

Auteur Frans Brouwer schreef en tekende tijdens de Tweede Wereldoorlog een bijzonder manuscript. Het manuscript, dat een uniek beeld geeft van het dagelijks leven in bezettingstijd, is vanaf 21 april te zien bij het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 in Groesbeek. Radiotechnicus Frans Brouwer werkte vanuit zijn woonplaats Voorburg van april 1944 tot en met de Bevrijding in mei 1945 aan het werk. Hij schreef in totaal 33 brieven van twee pagina's en iedere brief bevatte een verhaal in stripvorm. In de brieven komen veel dagelijkse thema's uit de bezettingstijd aan bod. Van NSB'ers tot de Hongerwinter en D-Day, en van de Arbeitseinsatz tot de Duitse vorderingen van goederen en het gebruik van noodkacheltjes. De tentoonstelling rond het bijzondere manuscript heeft de titel *Krabbels en Klodders: De Bezetting in unieke strips* en loopt van 21 april tot 31 december 2010. Tegelijk met de tentoonstelling verschijnt het boek *Krabbels en Klodders: De Bezetting in beeld*. In deze uitgave zijn de 33 beeldverslagen van Frans Brouwer integraal opgenomen, aangevuld met een biografie, enige redactionele bijdragen en relevante documentatie.

Taymans tekent nieuwe Snoesje

Van *Free Tibet,* het veertiende album van Caroline Baldwin bij Casterman, verscheen een bijzondere uitgave bij uitgeverij Flouzemaker in een beperkte oplage van 999 exemplaren. De meer luxe versie is voorzien van een prachtige cd met een eerbetoon aan de Belgische groep *Feel the Nooiz*. Ook bevat het album o.a. twee pagina's van een onuitgebracht project in potlood van Taymans. Dikke pech voor de Nederlandse lezer : enkel en alleen in het Frans. Ook hebben Taymans en

Gortegianni onlangs hun krachten samengebundeld voor de reeks *Snoesje*. Bij een ontmoeting in een Brusselse galerij klikte het meteen tussen beiden heren en Gortegianni stelde voor om een verhaal te schrijven van deze schattige muis, omdat hij een grote bewonderaar is van het werk van Macherot. Binnenkort gaat uitgeverij Flouzemaker ook integralen op de markt brengen in de oorspronkelijke volgorde en met nooit eerder uitgegeven werk van Macherot en van *Snoesje*. Alle albums worden waarschijnlijk voorzien van een nieuwe cover door Taymans. Als laatste werkt Taymans ook aan een nieuw project met J. F. Charles en zijn vrouw Maryse, dat zich in Egypte afspeelt. Ook Carin *(Vicktor Sackville)* en Christophe Simon *(Alex)* werken aan dit unieke project mee, dat dit najaar nog bij Glenat moet verschijnen. Het verhaal gaat over een jonge hedendaagse dame, Ella Mahé, restauratrice van oude manuscripten. Ze bevindt zich in Egypte op missie. Daar zal ze een enquête moeten leiden door het lezen van 4 oude manuscripten. Het hedendaagse deel (10 pagina's per album) zal getekend worden door Jean-François Charles. De lezing van de 4 manuscripten zal geïllustreerd worden door vier verschillende tekenaars (36 pagina's). Wie de vierde tekenaar wordt is voorlopig nog niet bekend.

De laatste Valkenswaard?

Ook dit jaar is er weer een stripbeurs in Valkenswaard, het 25ste Brabants stripspektakel. Zoals ieder jaar ook dit keer weer in het laatste weekend van augustus. Er zal een speciale uitgave uitkomen van een nieuwe *Dag en Heidi*-strip (onder de vlag van Saga uitgaven) en iets grappigs van *Rafke de raaf*. Johan Gerlings, bezieler van het stripspektakel, vertelde ons dat dit mogelijk de laatste editie wordt die de huidige ploeg zou organiseren : *"Na 25 jaar zal het stripspektakel niet meer door ons worden georganiseerd, het zou natuurlijk heel tof zijn als iemand de beurs over zou nemen maar op dit moment zijn we nog een beetje zoekende. We zouden uiteraard wel bereid zijn om nog hand-en-spandiensten te verlenen zoals het verzorgen van speciale uitgaven en bijvoorbeeld de veiling. Het volgende probleem is dat het stripschap voor de zoveelste keer van locatie maar ook weer eens van datum gaat veranderen, en waarschijnlijk vanaf 2011 naar het eerste weekend van september verkast."*

Rabagliati in de prijzen in Québec

Na in de prijzen te zijn gevallen in Angoulême ontving Michel Rabagliati nu ook de "Grote Prijs van de Stad Québec".

Reinhart

Reinhart (1971), bekend van de strips *Just* en *Hunker Bunker* (dat in *Libelle, De Bond* en *Grande* verschijnt), is een groot bewonderaar van het werk van Walter van den Broeck en stelde de Turnhoutse schrijver zelf voor om een scenario voor hem te schrijven. Van den Broeck stemde daar meteen mee in. Het verhaal, dat een tiental pagina's zal omvatten, verschijnt eind dit jaar en zal zich volledig in Turnhout afspelen.

Reinhart is alweer de zesde Turnhoutse stadstekenaar die door Strip Turnhout, organisator van het gelijknamige festival, wordt aangeduid. Hij treedt in de voetsporen van Serge Baeken, Pieter de Poortere, Jan Van der Veken, Conz en Koen De Maesschalck.

HUNKER BUNKER
MAMA, DIE TAND WIEBELT.
MAAR DAT IS FANTASTISCH, LIEVE SCHAT!
DAT BETEKENT DAT JE JE MELKTANDJES GAAT VERLIEZEN.
DUS NU KRIJG IK VAN DIE BRUINE KOFFIETANDEN?
reinhart
©REINHART

Van Reinhart verschijnt bij uitgeverij Bries binnenkort een tweede bundel van de gagstrip *Hunker Bunker*. Eind vorig jaar werd alvast een stripmuur van zijn hand ingehuldigd in het centrum van Turnhout.

De auteur verklaarde dat het jaar voor hem niet meer stuk kon... Hij kwam net terug van een rondreis door Europa waar hij promotie voerde voor zijn tekenwerk dat naar het schijnt zeer goed ontvangen werd. *De avonturen van Paul* verschenen overigens bij Oog&Blik en zijn dus verkrijgbaar in het Nederlands (en ook in het Duits, Italiaans en Spaans). Rabagliati hoopt dat dergelijke prijsuitreikingen met een daaropvolgende promotiecampagne de jongeren zullen aanzetten om strips te tekenen. Manu Larcenet krijgt de prijs Maurice-Petitdidier voor zijn reeks *Blast*, volgens de jury de beste buitenlandse serie ... De prijzen worden toegekend door een vijfkoppige vakjury bestaande uit boekenkenners en stripjournalisten. Ze kiezen uit werken die gepubliceerd werden tussen februari 2009 en februari 2010. Vroeger werd het stripfestival van Québec in het stadcentrum zelf gehouden, maar sedert 2005 valt het samen met de internationale boekenbeurs. Dit jaar werd het een zeer groot succes, de toegangstickets waren zelfs uitverkocht... Er waren minstens 70 stripauteurs aanwezig om te signeren en/of te exposeren. Negen auteurs kwamen van over zee. Volgens de organisatoren hebben ze nooit moeite gehad om Europese tekenaars naar Québec te halen. De band met de Franstalige Europese stripwereld is zeer nauw. Het volgende (24ste) Stripfestival van Québec wordt gehouden van 13 tot 17 april 2011.

Corsicaans stripfestival

Ook op het eiland Corsica wordt de strip in het zonnetje gezet. Onlangs had het 17de stripfestival van Perros-Guirec plaats (bij

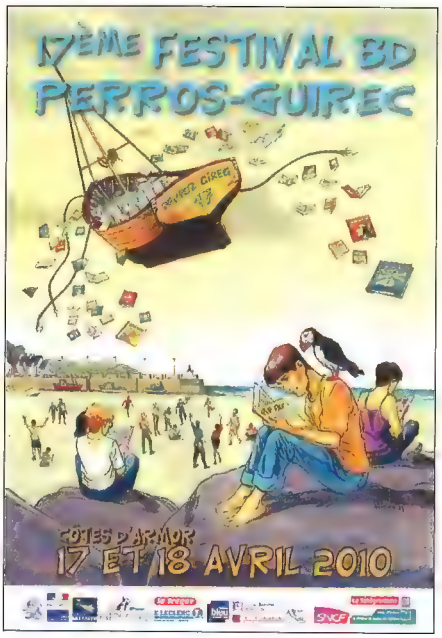

Bastia), en dat is niet zo maar een festival. Je kan er de meest uiteenlopende en ook de meest bizarre auteurs ontmoeten. Dominique Matteï, directrice van het Cultureel Centrum Una Volta waar het evenement gehouden wordt, is een zeer strenge madame. Echte, doorlopende signeersessies zijn er niet "uit respect voor het publiek", aldus Dominique Matteï, die het mensonterend vindt dat stripliefhebbers uren in de rij moeten staan om een haastig gekrabbel vast te krijgen. De echte fans konden echter wel een tekening bemachtigen van hun favoriete auteurs, die in deze ontspannen sfeer niet moeilijk deden. Er is niet alleen respect voor het publiek, maar ook voor de tekenaars die de rustige ambiance op prijs stellen. Er waren een tiental exposities en georganiseerde ontmoetingen met de auteurs gevolgd door een officiële signeersessie. Jean-Pierre Gibrat, Blex Bolex, Serge Clerc, Jean-Claude Denis, Charles Berberian, Hervé Bourhis, Nicolaï Maslov en Bastien Vivès waren de meest bekende genodigden. Dit jaar was Rusland het gastland, een beetje in navolging van het festival van Angoulême. Gelukkig waren er andere artiesten aanwezig dan in de Franse stripstad bij uitstek. Polina Petrouchna was een buitenbeentje met haar strip op stof, een soort tapisserie. Ze fabriceert deze echte kunstwerken geholpen door haar moeder met diverse stoffen. Met de huidige evolutie van de digitale tekeningen op de achtergrond is dit een merkwaardig initiatief. Er waren 10 expo's met telkens een ander thema, het gaat er ook zeer ludiek aan toe. Bij Music Strips bijvoorbeeld vond men een pak tekenaars die ook iets te maken hebben met muziek, maar ook een verzameling platenhoezen (van Christian Marmonnier) getekend door bekende (of minder bekende) striptekenaars. Het grappigste was de expo WOOOOOW! die als thema de klank in het stripverhaal had, aan de hand van de meest ophefmakende of bizarre klanknabootsingen uit strips van Franquin, Roba, Schulz, Edika, Schlingo enz. De rare woorden werden in beeld gebracht en afgedrukt, en werden dan in dalende decibel-waarden tentoongesteld. Soms werden ze ook geconfronteerd met de originele versie van de tekenaar. Een héél bijzondere tentoonstelling die tot in de toiletten liep! De affiche van het festival werd overigens getekend door Kraehn.

Stormachtige driehoeksrelatie

Willem Ritstier meldde op het internet het volgende over zijn Stormverhaal met Minck Oosterveer: *"voor De banneling van Thoem, de Storm die ik voor Minck heb geschreven (ja, er lijkt nu schot te komen in de inkleuring, maar ik beloof nog niets) wilde ik de relatie tussen Storm, Roodhaar en Nomad wat meer uitdiepen. Door de samenloop van omstandigheden binnen het avontuur heb ik kans gezien om wat spanning te brengen in deze driehoeksrelatie. Mochten Minck en ik nog meer delen van Storm mogen maken, dan zal ik daar ook wat meer gewicht op gaan leggen."*

Jvopics@telenet.com
Met dank aan Wallie Hankens, Willem Gay, Antoine Ryckman, Marc De Lochtt en Caroline van der Lee

BUTH EN DE AVONTUREN VAN STANNEKE

Vlnr: Pips op de cover van 't Kapoentje 28, juli 1951, Stanneke uit Handel en Ambacht en Pips op de cover van 't Kapoentje 34, augustus 1951

Leo DeBudt (19/02/1919), beter bekend bij het grote publiek als Buth, publiceerde al in 1936 zijn eerste illustraties in *Radiobode*. Hij volgde avondlessen aan de kunstacademie en kreeg ook nog privélessen bij kunstschilder én strippionier Frits van den Berghe. Het is vooral via Frits van den Berghe (overleden op 23/09/1939) dat Buth vanaf 1939 zelf begint met strips te tekenen in de krant *Vooruit*. Buth is bijgevolg de oudste nog levende striptekenaar in België, een feit dat vele journalisten vergeten waren bij de dood van Jef Nys. Toen werd in diverse kranten Marc Sleen vermeld als “de enige overblijvende strippionier van Vlaanderen”. Nog minder bekend is, dat Buth net als Sleen een middenstander tot stripfiguur maakte.

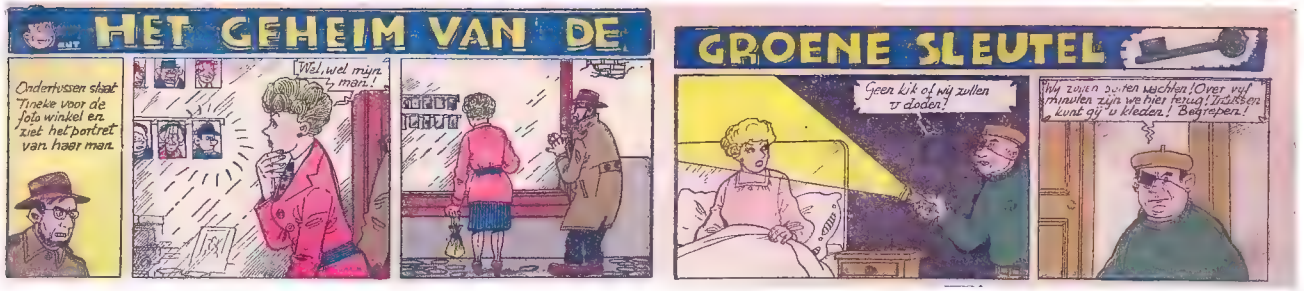
HET GEHEIM VAN DE
GROENE SLEUTEL
Onderhussen staat Tineke voor de foto winkel en ziet het portret van haar man.
Wel, wel mijn man!
Geen lik of wij zullen er doden!
Wij zullen buiten wachten! Over vijf minuten zijn we hier terug! Trachten kunt gij u te kleden! Begrepen!

Boven: Artikel over Buth met zelfportret, uit 't Kapoentje 33, 1951

Midden: Thomas Pips, De groene sleutel, uit 't Kapoentje 36, 1951

Links: Losse illustraties uit Handel en Ambacht

DOOR **CHRIS MOUTON**

Buths levensverhaal kwam al aan bod in BSM 59 en 159. In 1943 verschijnt zijn eerste stripalbum *De dolle avonturen van Baron Von Münchhausen*, vandaag één van de meest zeldzame stripalbums. Ook na de oorlog blijft Buth een zeer productieve striptekenaar, in *'t Kapoentje, Het Volk, Zonneland, Zondagsblad, Tam-Tam en Taptoe*. De jaren '50 zijn voor Buth duidelijk overgangsjaren. In 1952 verschijnen de voorlopig laatste pagina's van Thomas Pips in *Ons Zondagsblad*. Pas in 1958 zal Thomas Pips terug verschijnen in *'t Kapoentje*.

Gedurende 6 jaar zal (of mag...) Buth bij *Het Volk* geen strips meer publiceren. Elke zomer vinden we wel nog Thomas Pips in de speciale Rondekrantjes van *Het Volk*, samen met de bekende zoektocht naar de verborgen muis. Verder blijft hij illustraties maken voor de diverse uitgaven van *Het Volk*. Buth zoekt en vindt gelukkig enkele andere uitgeverijen voor zijn stripverhalen. Zo start in 1955 zijn *Leeuw van Vlaanderen* in *De Post*, gevolgd door *De drie musketiers*. In *Piccolo*, net zoals *De Post* van Uitgeverij Sparta in Berchem, verschijnen de beeldromans *De sjeik* en *De zonen van de sjeik* van 1956 tot begin 1958, elk 56 pagina's. Alles bij elkaar toch vrij magere jaren voor één van de strippioniers van Vlaanderen.

ONBEKENDE STRIPFIGUUR

Ik verzamel het werk van Buth al lange tijd. Af en toe vond ik wel nog een onbekende illustratie of publicitaire tekening van hem. Maar ik verwachte mij niet aan spectaculaire vondsten omdat ik ervan uitging dat zijn echte stripwerk allemaal bekend was. Groot was mijn verbazing toen ik enkele jaren geleden in een curiosawinkeltje in Gent een bundel vond van het maandblad *Handel en Ambacht*, het "officieel tijdschrift van de unie van de middenstand van het gewest Gent". Deze bundel van 1954, de achtste jaargang, bevatte mij volkomen onbe-

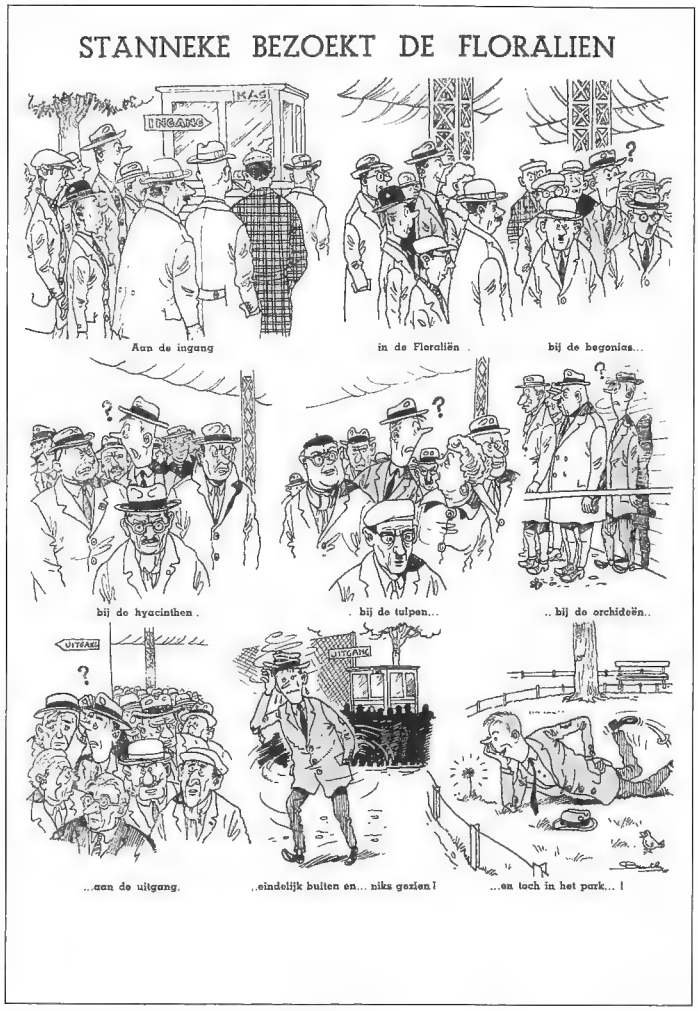

Stanneke, Handel en Ambacht maart 1955

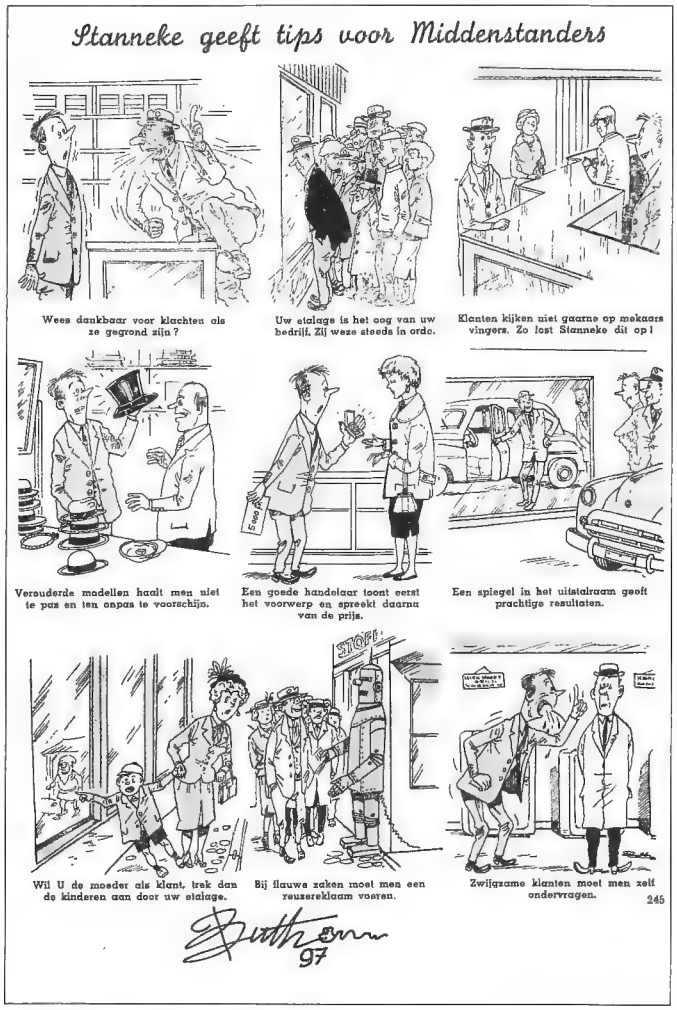
Stanneke geeft tips voor Middenstanders
Wees dankbaar voor klachten als ze gegrond zijn ?
Uw etalage is het oog van uw bedrijf. Zij weze steeds in orde.
Klanten kijken niet gaarne op mekaars vingers. Zo lost Stanneke dit op !
Verouderde modellen haalt men niet te pas en ten onpas te voorschijn.
Een goede handelaar toont eerst het voorwerp en spreekt daarna van de prijs.
Een spiegel in het uitstalraam geeft prachtige resultaten.
STOP !
Wil U de moeder als klant, trek dan de kinderen aan door uw etalage.
Bij flauwe zaken moet men een reuzereklaam voeren.
Zwijgzame klanten moet men zelf ondervragen.
245
Buth 97

Stanneke, Handel en Ambacht mei 1955

kende illustraties, covertekeningen en vooral strippagina's van Buth. In 9 van de 12 nummers vond ik werk van Buth. In de zeer verzorgde biografie *Buth leven en werk*[1] staat over deze publicaties niets vermeld. De stripverhalen vormen bovendien een aparte reeks, *De avonturen van Stanneke*. Het zijn losstaande gagplaten, over onderwerpen als Het kantoor der belastingen, De grote reklaamweek, De jaarbeurs, De floraliën.... Via het figuurtje van Stanneke geeft Buth een cynische kijk op het wel en wee van de middenstander. Het is bijvoorbeeld grappig te lezen hoe toen al gedroomd werd van fiscale gelijkheid tussen bediende en arbeider. Dat is vandaag, 55 jaar later, nog steeds een wensdroom van elke middenstander. Buths tekenstijl leunt nog wel dicht aan bij zijn werk van einde jaren '40, maar het geheel is mooi verzorgd, en de voorkaften zijn grafisch sterk uitgewerkt. Later heb ik nog enkele losse nummers uit 1955 en 1956 gevonden. Spijtig genoeg heb ik nog geen complete collectie, dus ik weet niet hoeveel gags van Stanneke er uiteindelijk verschenen zijn. Of Stanneke ook voor andere acties en affiches gebruikt werd, is nog verder te onderzoeken.

1. Buth Leven en werk, Uitgeverij de 9de kunst, 2007.

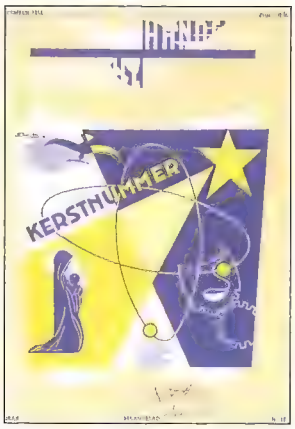

Cover van Handel en Ambacht, december 1954

Cover van Handel en Ambacht met als thema de Gentse Floraliën, maart 1955

Hierbij een niet kompleet overzicht van de illustraties en pagina's door Buth voor *Handel en Ambacht* :

- 1953 : geen info beschikbaar over nummers van voor 1954
- 1954 : deze jaargang heb ik kompleet, strips in 9 nummers (niet in mei, juni en november), een cover in april en juli, en verder nog 9 illustraties in het nummer van april
- 1955 : ik heb maar 4 nummers van deze jaargang, strips in alle 4 de nummers, en een cover in maart
- 1956 : ik heb enkel januari en februari, met strips in de 2 nummers, en een cover en illustratie in februari. Verdere info ontbreekt.

Dit geeft in totaal van januari 1954 tot februari 1956 al een minimum van 10 illustraties, 3 covers en 15 strippagina's. Maar vermoedelijk zijn er in totaal minstens 20 pagina's gemaakt. Genoeg om een klein album te vullen. Wie heeft de ontbrekende nummers en kan deze info aanvullen ?

Stanneke als zakenman die niet aan sport doet

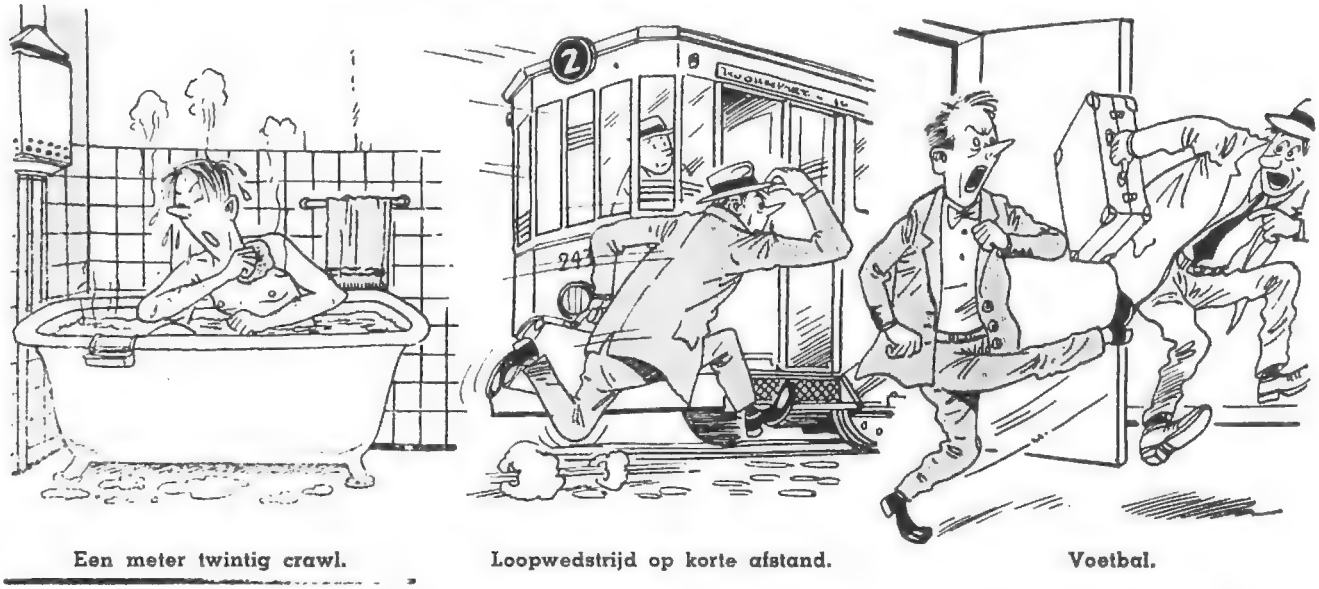

Een meter twintig crawl. Loopwedstrijd op korte afstand. Voetbal.

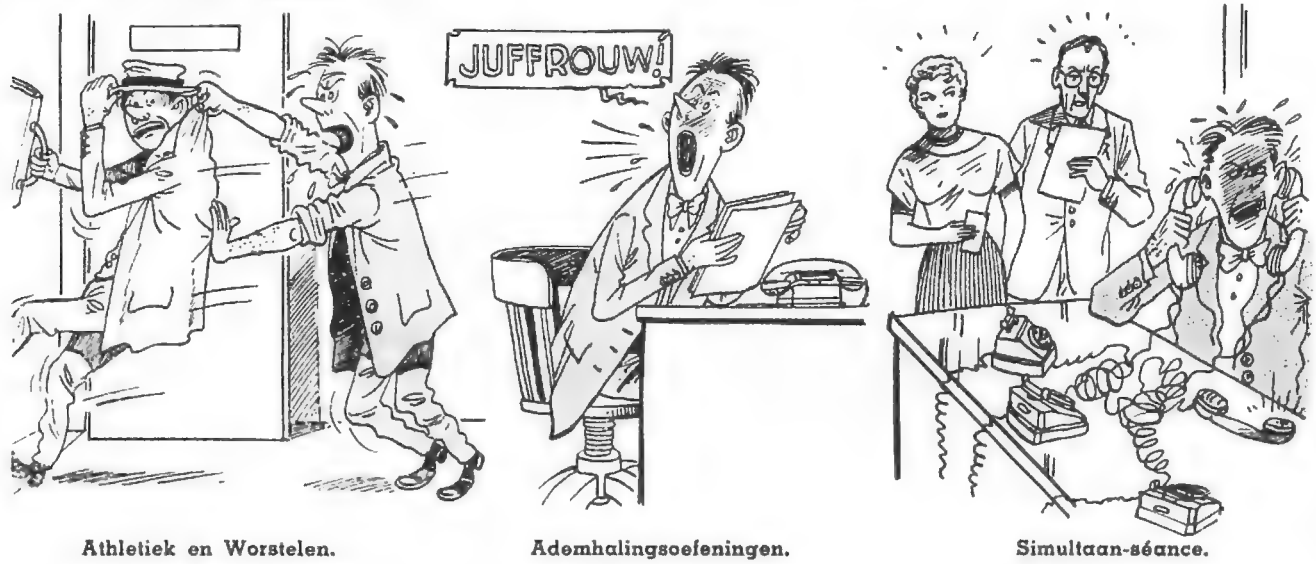

Athletiek en Worstelen. Ademhalingsoefeningen. Simultaan-séance.

Behendigheidsoefening. Hoogspringen. Turks bad.

Stanneke, Handel en Ambacht juni 1955

DOOR PATRICK VRANKEN

Terwijl de naoorlogse Kuifjesalbums zich vrij regelmatig (gemiddeld om de twee jaar) aandienden, was het in de jaren zestig liefst vijf jaar wachten tot Hergé een nieuw album kon afleveren. In 1968 was het dan zover : ondergetekende maakte samen met de laatste babyboomers voor het eerst *bewust* mee dat een nieuw verhaal van Kuifje verscheen… en daar was wat mis mee, volgens Hergé.

Stop de persen!

Vanuit een vergeten zolderkamer in een Frans kasteel ontving de redactie een stapel brieven van een onbekende. Onze redacteur filterde de oninteressante beschouwingen over 's mans maritiem verleden er uit en laat ons de relevante stukken lezen.

Niet dat we in '68 meteen dat splinternieuw album kregen, nee … we lazen het verhaal wel in het *weekblad Kuifje*. Daarin liep *Vlucht 714 naar Sydney* natuurlijk in voorpublicatie. In 1969 zou ook nog de film *De Zonnetempel* verschijnen. Op twee jaar tijd werd daardoor via het weekblad, via de kranten en via de supermarkten nogal wat publiciteit en merchandising in verband met Kuifje op het jonge volkje losgelaten. Een dergelijke intense Kuifje-periode maakten we daarna nog slechts mee bij de release van *Het haaienmeer* (1972) en van het album *Kuifje en de Picaro's* (1976). Bij het doorbladeren van een oude Kuifjebundeling, viel me een artikel op over het verschijnen van het *Vlucht 714* (zoals de titel in het Nederlands uiteindelijk zou luiden) in album. Daarbij staat een niet echt scherpe foto, maar heel sfeervol, met Hergé en zijn medewerkers temidden van tekeningen uit het verhaal (dat zullen toch niet de *originele* tekeningen geweest zijn, zo'n bende ?)

DE PRECISIE VAN HERGÉ

In het artikel wordt verteld hoe nog "honderden" wijzigingen aangebracht werden aan tekst en tekeningen van het verhaal zoals dat in het weekblad verschenen was: *"De nauwkeurigheid en de precisie van Hergé zijn eenieder welbekend"*. Dat is niet ongewoon, maar we lezen verder : *"In 'VLUCHT 714 NAAR SYDNEY' is echter iets gebeurd dat in de geschiedenis van Hergé en Kuifje nog nooit voorgevallen is. Toen het drukken al een aanvang genomen had, vond Hergé het absoluut nodig ergens in zijn verhaal een dialoog te wijzigen. En zo komt het, dat enkele duizenden albums op een bepaald punt verschillen met enkele andere duizenden albums. Op welk punt, welke bladzijde, welk plaatje? We zullen zo wijs zijn het geheim te bewaren, om te voorkomen dat er een ware verzamelstrijd uit zal breken tussen de lezers van 'VLUCHT 714 NAAR SYDNEY'."*

EEN NIEUW STRIPVERHAAL VAN HERGE

VLUCHT 714 NAAR SYDNEY

Het is zover ! De nieuwste avonturen van KUIFJE zijn in albumvorm uitgegeven en bij elke boekhandelaar verkrijgbaar

Al onze lezers zullen bijzonder blij zijn met dit nieuws. Iedere week immers ontvingen wij stapels brieven met de ongeduldige vraag : « Wanneer komt het boek van « Kuifje » nu eindelijk ? »

De vreugde is groot, en vooral in de studio's van Hergé, want het uitkomen van een nieuw strip-album is een gebeurtenis, die gevierd moet worden.

Het is namelijk het eindpunt van een lange samenwerking, van maandenlange besprekingen en zorgvuldig zoekwerk.

De nauwkeurigheid en de precisie van Hergé zijn eenieder welbekend. Aan een scenario voor een nieuw avontuur van Kuifje wordt eindeloos geschaafd en gedokterd voor de definitieve vorm de goedkeuring van Hergé krijgt.

Maar zelfs tijdens het tekenen brengt Hergé nog de nodige wijzigingen aan en zo ontstaan de fantastische avonturen, die je steeds als eerste in dit blad kunt lezen

Als je Hergé zou vragen of het avontuur in het album hetzelfde is als het avontuur, dat in het blad verschenen is, zegt hij een beetje knorrig : « Ja, precies hetzelfde... op enkele honderden wijzigingen na

« VLUCHT 714 NAAR SYDNEY » is geen uitzondering op deze regel. Bij een vergelijking tussen de versie van het blad en de definitieve versie, zoals het album geeft, zijn op ongeveer elke bladzijde wijzigingen waar te nemen zowel in de tekeningen als in de tekst

Meestal zijn het minuscule veranderingen : een lijn, die een halve millimeter langer of korter geworden is, een komma meer of minder...

Sommige wijzigingen zijn ingrijpender.

De vier hoeken van een TV-toestel zijn in de albumversie scherper geworden en tijdens de uitbarsting van de vulkaan zijn de wolken donkerder van kleur.

In de tekst zijn ook heel wat wijzigingen aangebracht, maar we zullen het aan de lezers, die daar belangstelling en voldoende tijd voor hebben, overlaten de beide versies met elkaar te vergelijken.

In « VLUCHT 714 NAAR SYDNEY » is echter iets gebeurd, dat in de geschiedenis van Hergé en Kuifje nog nooit voorgevallen is.

Toen het drukken al een aanvang genomen had, vond Hergé het absoluut nodig ergens in zijn verhaal een dialoog te wijzigen. En zo komt het, dat enkele duizenden albums op een bepaald punt verschillen met enkele andere duizenden albums.

Op welk punt, welke bladzijde, welk plaatje ? We zullen zo wijs zijn het geheim te bewaren, om te voorkomen, dat er een ware verzamelstrijd uit zal breken tussen de lezers van « VLUCHT 714 NAAR SYDNEY ».

Boven: Het artikel verscheen in Kuifje 22 van 1968.
Op de foto achteraan van links naar rechts: Michel Demarets, Jacques Martin, Bob De Moor, Baudoin van den Branden de Reeth, Josette Baujot
Vooraan van links naar rechts: France Ferrari, Roger Leloup, Nicole Thenen - Van Damme.
Ook de advertentie afgebeeld op pagina 26 staat in hetzelfde nummer

Uit dit (niet ondertekend) artikel uit Kuifje leren we twee zaken : de schrijver heeft duidelijk geen hoge pet op van de nauwgezetheid van Hergé. Stel je voor, die vond het toch weer absoluut nodig om nog een dialoog te wijzigen, tijdens het drukken nog wel! Wat een maniak, die Hergé, lees je tussen de regels. Ten tweede wordt hier duidelijk (en volgens mij voor het eerst?) gesproken over een "ware verzamelstrijd". Het verzamelen van strips in de vorm die we vandaag kennen, is inderdaad ergens halverwege of einde jaren zestig begonnen, zij het niet noodzakelijk met dit album...

© Moulinsart/Hergé 2010

© Moulinsart/Hergé 2010

DRUKVERSCHIL

Dat er twee "drukken" zijn van Vlucht 714, was de Kuifjeverzamelaar al welbekend : als "eerste" druk wordt beschouwd het album met "OP DAT OGENBLIK" in het plaatje op pagina 50 waar Spalding hoort uit te roepen "EEN AARDBEVING!" Een storende fout, die terecht door Hergé gecorrigeerd werd. We stellen ons Hergé al voor, die uitroept : *stop de persen!* Opgetogen zal hij niet geweest zijn... Na het corrigeren van de film met de Nederlandse tekst voor deze ene plaat (in die tijd werd de teksten met de hand apart bovenop de films met de tekeningen gemonteerd) kon het drukken gewoon doorgaan. Het blijkt dus niet om twee drukken te gaan, wel om een correctie *tijdens* het drukproces. Dat is wel bijzonder. Ook de versie met de gecorrigeerde tekst behoort dus tot de eerste druk, het is geen tweede druk. Niet dat het de jeugd van tegenwoordig een zorg zal zijn, die vooral de recente facsimilés kent : *"Vlucht 714 in eerste druk? Dat moet een hardcover zijn, toch geen softcover ... "*

film/dvd

DOOR
JOOP SCHREURS
& FRANK JONKER

WICKIE IS TERUG

Vikingen zijn van nature sterke en luidruchtige mannen die nergens bang voor zijn. Wickie is anders. Hij is lief, zachtaardig, een beetje verlegen, en hij is slim. Hij overtuigt iedereen van zijn ideeën door zijn uitzonderlijk motto: wie niet sterk is moet slim zijn! Op een dag wordt het dorp overvallen door een bende piraten onder leiding van Sven de Verschrikkelijke. De overvallers plunderen het dorp en beroven de dorpsbewoners van hun dierbaarste bezit: hun kinderen. Behalve Wickie, die net op dat moment vast zit in een boom met zijn Deltavlieger. Wickies vader en de andere Vikingen uit Flake hijsen meteen de zeilen om de kinderen te redden. Wickie gaat als verstekeling aan boord, de piraten achterna om zijn vrienden te redden. Miljoenen lees- en stripboeken en een 78-delige animatieserie maakte van Wickie de Viking een van de meest succesvolle tekenfilmseries aller tijden. En nu is er dan ook een heuse bioscoopfilm. De film werd in Duitsland, met 5 miljoen bezoekers, de best bezochte film van 2009... De overname van het Duitse EM.Entertainment door Studio 100 vorig jaar maakte van Wickie de Viking meteen ook een Studio 100-figuur. Hans Bourlon & Gert Verhulst van Studio 100 zijn trots dat zij voor het eerst een internationale succesfilm kunnen presenteren. *"Studio 100 is al langer actief in het buitenland maar met de Benelux release van Wickie de Viking is het de eerste keer dat wij een succesvolle internationale filmproductie in België & Nederland uitbrengen. Dit figuurtje heeft een zeer prominente plaats in onze jeugdherinneringen."* De Nederlands ingesproken versie van Wickie de Viking kwam op 21 april in de bioscopen uit.

KOMMER EN KWEL IN DISNEYLAND

Disneyland Paris wordt geplaagd door zelfmoorden onder het personeel, meldde de krant het AD op 8 april. Volgens vakbonden is de werkdruk in het pretpark de boosdoener. Steeds harder werken met minder mensen, andere dingen doen dan waarvoor je was aangenomen, meer en langer werken, het werd de werknemers allemaal te veel. In twee maanden tijd pleegde al drie werknemers zelfmoord, een vierde deed een poging. De vakbonden beschuldigen Disneyland Parijs ervan de problemen niet serieus te nemen. Disneyland Parijs reageerde hierop dat er hulptrajecten bestaan voor werknemers met persoonlijke of werk gerelateerde problemen: we investeren tien miljoen euro per jaar in de gezondheid van de werknemers en de veiligheid op het werk. De zelfmoorden bij het pretpark staan niet op zichzelf. In Frankrijk lijkt stress een belangrijke reden tot ziekteverzuim en erger.

MEAN GIRL

Lindsay Lohans reputatie lijkt haar niet alleen geen nieuwe filmrollen meer op te leveren: het zorgt er ook voor dat haar oude rollen worden uitgewist. Nintendo brengt binnenkort een DS-Game van de film *Mean Girls* uit, maar heeft bewust de 23-jarige actrice op de voorkant van het spel weggelaten. Opvallend, want Lindsay speelt toch echt de hoofdrol in de meidenfilm van 2004. Op de voorkant van het spel prijken nu Lindsay's co-sterren Amanda Seyfried, Rachel McAdams en Lacey Chabert, die in de film The Plastics werden genoemd. Lindsay speelt in de film nieuwkomer Cady die zich wil aansluiten bij het populaire meidengroepje. In het Nintendo-spel kruipt de speler ook in de huid van hoofdrolspeler Cady. Verschillende bronnen bevestigen in de Amerikaanse media dat de spellenfabrikant Lindsay bewust heeft weggelaten op de cover. Nintendo zou niet willen worden gelinkt aan de actrice die kampt met drank- en drugsproblemen. (bron: skyradio.nl)

SHREK 3D

Dreamworks gaat de 3 Shrek-films opnieuw uitbrengen in 3d. Dat heeft de filmstudio bekendgemaakt. Momenteel wordt gewerkt aan een 4e film die sowieso in 3d zal worden uitgebracht. DreamWorks Animation en Paramount betreuren een 'pikante' fotoreportage, waarbij Shrek figuren poseren met echte modellen. Zo zien we Donkey verwikkeld in een trio en staan Shrek en Fiona naast modellen enkel gehuld in leer of spijkerbroek. De foto's zijn gemaakt voor de zomer editie van het blad *Vman* ter gelegenheid van de vierde Shrek-film *Shrek Forever After*. DreamWorks had gehoopt op minder uitdagende foto's, waarbij er meer respect was voor de personages van de

animatiestudio. Een woordvoerder van Paramount liet weten de creatieve visie van het blad te respecteren, maar dat de foto's niet zo uitgevallen als het bedrijf voor ogen had. *"Achteraf gezien zouden we geen toestemming gegeven hebben om de personages op deze manier te gebruiken"*, aldus de woordvoerder. Vman-redacteur Jacob Brown wou geen commentaar geven op de kwestie.

NIEUWE WINNIE FILM

Winnie the Pooh is Disney's volgende handgetekende animatiefilm. Details over de tekenfilm zijn er nog niet, maar het verhaal speelt zich af in het Hundred Acre Wood waar Pooh en zijn andere dierenvrienden wonen. De regie is in handen van Stephen Anderson en Don Hall. Dat duo werkte eerder al samen aan *Tarzan, The Emperor's New Groove, Brother Bear* en *Meet the Robinsons. Winnie the Pooh* wordt in de lente van 2011 verwacht.

SELICK TERUG NAAR DISNEY

Henry Selick, de regisseur van animatiefilms als *The Nightmare Before Christmas, James and the Giant Peach* en het recent verschenen *Coraline* keert terug naar de Walt Disney Studios. John Lasseter, het creatieve hoofd van Disney/Pixar, brengt de beroemde regisseur weer naar 'huis'. Selick begon zijn carrière bij Walt Disney in de jaren zeventig, waar hij eerst als animator, storyboard artist, en later als regisseur werkte. Het duo kent elkaar al jaren want ze studeerden allebei ook aan het California Institue of the Arts.

K3 FILMPJES

Studio 100 werkt aan een 52-delige tekenfilmversie van K3, genaamd *K3, the Animated Series*. In de hoofdrol de blonde-, bruine- en zwartharige K3-popsterren in de leeftijd van ongeveer 16 jaar die op een wereldtournee in allerlei onverwachte situaties terecht komen. In iedere aflevering, die zo'n dertien minuten duurt, staat de bekende muziek ook centraal. Wanneer we de tekenfilms kunnen zien is nog onzeker. Momenteel wordt er gezocht naar buitenlandse zenders die de serie willen aankopen en gaan uitzenden.

SOUTH PARK BEDREIGD

De makers van de Amerikaanse serie South Park hebben een aflevering gecensureerd. De profeet Mohammed kwam erin voor in een berenpak. South Park bedreigd, Mohammed eruit. Na de uitzending op Comedy Central in Amerika verscheen er een bedreiging op de site Revolutionmuslim.com. De site plaatste een foto van Theo van Gogh toen die net vermoord was. Daarbij werd de vraag gesteld of ze dat bij South Park soms vergeten waren. Ook was er een fragment van een haatzaaiende preek te horen. De Mohammed-scènes zijn nu geschrapt.

PRINCESS AND THE FROG

Lange tijd leek het erop dat *Home on the Range* uit 2004 de laatste traditionele Disney-animatiefilm zou zijn. Gelukkig voor de animatiefans draaide het nieuwe Disney-management onder leiding van Pixar's John Lasseter and Ed Catmull dit besluit terug. Op 11 december 2009 ging Disney's 49ste 2d-geanimeerde classic *The Princess and the Frog* in première in de Amerikaanse bioscopen, om twee maanden later ook de Nederlandse en Vlaamse bioscopen te veroveren. *De Prinses en de Kikker* is een prachtige comeback voor de 2d-animatiefilm en kan zich meten met klassiekers als *The Little Mermaid* en *Aladdin*. De film speelt zich af in en rond het New Orleans van de jaren '20 en vertelt het verhaal van de jonge zelfstandige serveerster Tiana die droomt van haar eigen restaurant. Een droom waarvoor ze bereid is keihard te werken. Tegelijkertijd droomt haar rijke vriendin Charlotte La Bouff ervan een echte prins aan de haak te slaan. Een kans die zich voordoet als de Maldonische prins Naveen New Orleans bezoekt. Helaas valt Naveen in handen van de kwaadaardige voodootovenaar Dr. Facilier die hem in een kikker verandert. Als kikker Naveen Tiana ontmoet hoopt hij door een kus van haar weer een

prins te worden. Maar Tiana is geen prinses en verandert daardoor nu zelf in een kikker. Wat volgt is een spannende en doldwaze tocht van de twee kikkers door de Bayou op zoek naar een manier om weer mens te worden, iets waarbij ze geholpen worden door kleurrijke figuren als de trompetspelende alligator Louis en de verliefde vuurvlieg Ray. De film verscheen op 12 mei jl. op blu-ray en dvd. Naast de film bevat de dvd ook een aantal extra's zoals niet-gebruikte scènes en een "Wat zie Jij"- prinsessenspel. Op de blu-ray zijn daarnaast nog een aantal documentaires te vinden over Disney nieuwste prinses, de totstandkoming van de film, de creatie van schurk Dr. Facilier en een item over de terugkeer naar Disney's handmatige animatiekunst. Daarin vertellen diverse key-animators over de dag dat ze hoorden dat The Prinses and the Frog weer een traditionele animatiefilm zou worden. Op de blu ray staat de tekenfilm met een perfect beeld en geluid, bij aankoop van dit schijfje zit weer een gratis dvd. De blu ray is een echte aanrader die in iedere Disneyverzameling thuishoort.

Het Nieuwe Scheepsjournaal van JeePee

DOOR **JEAN-PIERRE LEGEIN**, REDACTIE **HANS BIJMAN**

Ondanks het feit dat op deze plaats zo nu en dan wel eens geklaagd wordt over het aanbod van de reclamestrip pur sang, is er genoeg interessants in de stripreclamewereld te beleven. Daar is deze rubriek het afgelopen jaar toch wel een prima bewijs van geweest. Het is zelfs zo, dat door het wat mindere aanbod de redactie in staat is geweest sommige items wat uitgebreider te behandelen. De rubriek barst daarom bij tijd en wijle uit haar voegen, waardoor de hoofdredactie genoodzaakt is preventieve censuur toe te passen. Pfffft...., het is niet anders. Soms zijn zaken dus ietwat gedateerd, maar daarom niet minder interessant. Er gebeuren in reclamestripland zaken die om een nadere toelichting vragen, en – met medewerking van de producent van het te behandelen object – doen wij dat graag. Sommige uitgevers doen daar moeilijk over, het is niet anders. Ik vertel u geen nieuws en schrijf het hier nogmaals om reden dat er van sommige objecten een wat al te summierre omschrijving is. U weet daar nu bij deze de reden van. Genoeg gezeverd over datgene wat er niet is. Vol goede moed neem ik u bij de hand voor belangwekkende zaken die wèl de moeite van het beschrijven waard zijn.

SUSKE EN WISKE IN EEN NIEUWE DIKKE BIJ LIDL

Supermarktketen Lidl gaat ook in 2010 stug door met de verzamelbanden. Daarin worden 4 reguliere Suske en Wiske-verhalen, voorzien van een nieuw omslag in een band gebonden en onder de noemer "Suske en Wiske Stripfestival" in de schappen gelegd. Vanaf mei verkrijgbaar en we kunnen inmiddels spreken van een traditie. Ook nu zal deze dikke pil 3,99 Euro gaan kosten en opnieuw meer dan 200 pagina's leesplezier met vier verhalen: *De Koperen Knullen*, *De Klankentapper*, *Het Spaanse Spook* en *De Tamme Tumi*. Uiteraard op de omslag de nieuwe covertekeningen van Luc Morjeau. Voor die prijs krijg je bij de boekhandel nog niet eens één normale Sus&Wis!! Verdere gegevens ontbreken, maar wat zou er verder ook over te melden moeten zijn...?

Nou vooruit..., leuk is de achterzijde van de bundeling met de speciaal voor Lidl vervaardigde gewijzigde "totempaal". Onze helden verzameld rond Vitamientje, leuk toch? De S&W-liefhebbers weten nu in ieder geval waar ze hun boodschapjes moeten doen. (B + NL)

WAAR GAAT AL DE PLAS (EN POEP) NAAR TOE? HET WATERSCHAP R EN O LEGT UIT...

In het advertentieblad *Zondagsnieuws Parkstad Limburg* verschenen in 2009 diverse korte stripjes. Ze werden opgenomen in een pagina over en van het Waterschap Nieuws – Actuele informatie van het Waterschap Roer en Overmaas. Er zijn er diverse gemaakt door Studio Croezen. Hierbij een voorbeeld plus dat ook op een stripje de nummering "23" is waargenomen... De strip over de plas en de poep wekte echter de aandacht van de Zeerover! Eindelijk weet hij nu waar de restproducten van een gegoede levensstijl naar toe stromen. Aan de westkust in Vlaanderen, waar zijn nederig zeeroversschutje staat, wordt aldaar al het gewater en gekak gezuiverd tot drinkbaar water en wederom tot onze beschikking gesteld. Voor de snoodaards onder jullie die nu denken dat... nee, ik heb er nog niet van gedronken! Ik wijk niet van mijn principes dat water is om in te koken en te wassen, en dat dan nog met mate, alla, maar drinken. Je kunt ook te ver gaan, nietwaar? Wij brave stripliefhebbers houden eigenlijk niet zo van waterlijk gezuiverd vocht, maar toegepast voor een lekker fris verkwikkend Belgisch biertje, dat mag. Desondanks ben ik een gelukkig man te weten dat alles op natuurlijke wijze wordt gezuiverd voor een goed doel. Immers, niemand heeft er baat bij om in Zeeroverszeik te moeten zwemmen, daarbij zijn drollen links en rechts te moeten ontwijken... De stripjes worden ingeleid door de voorzitter van Waterschap Roer en Overmaas Jan Schrijnen, die zich bezighoudt met de uitleg. Tekst en tekeningen zijn van Willy Croezen. Meer info: www.overmaas.nl (NL)

SCHOON WATER BEGINT BIJ JEZELF
JAN SCHRIJEN - VOORZITTER WATERSCHAP ROER EN OVERMAAS
TEKENINGEN: WILLY CROEZEN
BAH! WAT VIES!
EN WAT ZONDE VAN HET GELD WAT DAT KOST OM HET GRUT TE HALEN EN HET AFVALWATER TE ZUIVEREN
ZOOO...
DAT IS OPGERUIMD!
MAAR WAT DOEN WE NET!
ALS WE DIT NU MET ZIJN ALLEN LATEN, HOUDEN WE DE KOSTEN TENMINSTE IN DE HAND!
BLUB!

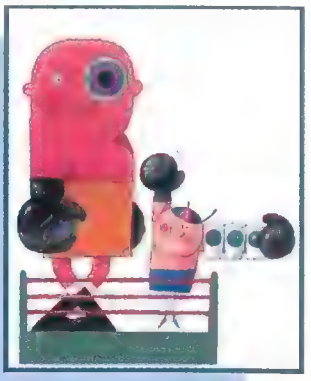

JORIS DRIEPINTER UIT DE AS HERREZEN

Melk moet (weer). Deze redacteur houdt zijn vochtschaal nu enkel nog met pinten op peil, maar in een verleden is hij zelfs "M"-brigadier geweest...! Jazeker, met de gestileerde M door mijn moeder op mijn jopper gestikt liep ik trots door het dorp..., wist ik veel... Latere generaties hebben een wat aardiger promotiemiddel aan de hand gehad om hun driekwart kan per dag per man tot zich te nemen: Joris Driepinter!! Characters komen en verdwijnen, maar sommigen blijken ijzersterk. Zie bijvoorbeeld Flipje. Ook Joris zal zijn waarde bewezen hebben. Ik herinner me de prachtige advertenties waarin Joris de hoofdrol speelde en steeds weer dankzij 3 glazen melk de ene na de andere verbazingwekkende krachttoer uithaalde. Ouders moeten hun kinderen weer melk laten drinken en om dat te bereiken haalt de zuivelindustrie de Joris uit de jaren 60 en 70 uit de mottenballen. Hele generaties groeiden op met de reclame van dit figuurtje, die veelvuldig opdook in de diverse stripbladen uit die tijd. In de campagne komt de nadruk te liggen op de gezonde voedingsstoffen die in de melk zitten. Moderne opvoeders hebben hier en daar hun twijfels over de gezondheidheidsclaims van de witte motor. Die betweters zullen dus waarschijnlijk hun mond ook wel weer roeren. Nah, één voordeel: dat houdt ze in ieder geval een poosje weg uit de bier-omgeving. Pfffffttt! (NL)

MAAND VAN DE GRAPHIC NOVEL

De maand april is in Nederland door 3 uitgeverijen en een verspreider in samenwerking met het gratis dagblad *Metro* uitgeroepen tot Maand van de Graphic Novel. Negen boeken die volgens de uitgevers aan deze classificatie voldoen waren in die maand verkrijgbaar met een korting van maar liefst 20%! En, het waren niet de minste titels. Wij noemen o.a. *Maus* van Spiegelman, *Black Hole* van Burns, *Waarom Pierre dood moest* van Alfred & Ka en nog meer moois. De actie werd uiteraard bekend gemaakt via medesponsor dagblad *Metro*, die recensies plaatste, vergezeld van een advertentie. In de stripwinkel kon je dan bovendien nog eens een foldertje bemachtigen waar in een fraaie strip door Eric "Gutsman" Kriek wordt uitgelegd wat nu precies het fenomeen "Graphic Novel" inhoudt. De strip en het foldertje zijn bijzonder mooi ; de uitleg....? Hmmm... Zoals de meneer van de folder het tracht te duiden gaat het mijns inziens nog steeds over "gewone" strips. De term Graphic novel werd voor het eerst geïntroduceerd bij de verschijning van Wil Eisner's *A Contract with God*. In Amerika maakt men onderscheid tussen Comics en Graphic Novels. U kunt zelf wel verzinnen wat daar dus het onderscheid is: tussen superhelden en "gewone" mensen. Bij het verschijnen van Eisner's strip wisten de Amerikanen daar in eerste instantie geen raad mee. In welk genrehokje moest dat? In Nederland en België kennen we die scheidslijn niet. Een tijdlang werd hier de term "Strips voor Volwassenen" gehanteerd, een term die eerst de erotische strips dekte, maar later meer eer deed en doet aan het fenomeen "literaire" strips. Dat komt dus al een stuk meer in de richting. Enig houvast biedt de serievorm alsmede het keurslijf van 48 of 60 pagina's. Graphic Novels zijn niet gebonden aan vorm, formaat, inhoud en/of aantal pagina's. Gaat het dan om zogenaamde "one-shots", een enkel verhaal? Ook niet altijd. Naar mijn gevoel voldoen de boeken uit de Dupuis-serie Vije Vlucht ook ruimschoots aan het begrip Graphic Novel, maar niemand die ze als zodanig benoemt. Kortom, het begrip "Graphic Novel" blijft een beetje vaag. Maar, in veel gevallen gaat het wèl om strips die dik de moeite waard zijn, en... vaak zijn het ook nog eens mooi uitgevoerde boekskes!! Helaas met bijbehorend prijskaartje... Een wat bredere belangstelling plus prijsactie is dan ook meer dan terecht, al zal het aan notoire nummertjesvergaarders (Rode Ridder nr 387 etc.) niet besteed zijn. Enne... die folder, dat is natuurlijk je reinste reclamestrip! Hebbedingetje. (NL)

MET DE GRAPHIC NOVEL IS DE STRIP VOLWASSEN GEWORDEN. HET ZIJN STRIPS MET ONDERWERPEN DIE ZICH NIET ZOZEER OP KINDEREN RICHTEN, ALS WEL OP DE VOLWASSEN LEZER...
ZO ZIJN ER GRAPHIC NOVELS OVER DE HOLOCAUST...
... MAAR OOK OVER PURE FANTASIE...
OVER DE LIEFDE, UITERAARD...
...OF OVER MUZIEK...
...OVER JACK THE RIPPER...
... EN OVER FILOSOFIE EN LOGICA!
NET ALS BIJ FILM, LITERATUUR EN TONEEL IS ELK DENKBAAR THEMA MOGELIJK!!
MAAR HOE WERKT DAN ZO'N GRAPHIC NOVEL?

WELNU, IN EEN GRAPHIC NOVEL WORDT HET VERHAAL VERTELD IN BEELDEN DIE IN EEN VOLGORDE GERANGSCHIKT ZIJN. DE AUTEUR IS VOOR ALLES WAT ER OP DEZE BEELDEN TE ZIEN IS VERANTWOORDELIJK; CAST, KOSTUUMS, AANKLEDING, CAMERA, REGIE, UITSNEDES... YOU NAME IT!
DE LEESRICHTING IS, NET ALS BIJ HET LEZEN VAN TEKST, VAN LINKS NAAR RECHTS EN VAN BOVEN NAAR BENEDEN...
DIALOGEN (OF MONOLOGEN) STAAN VAAK IN TEKSTBALLONNEN OFTEWEL 'BALLOONS'...
EN GEDACHTEN STAAN IN WOLKJES...
IN DE REGEL IS EEN PAGINA VERDEELD IN KADERS WAARIN DE ACTIE ZICH AFSPEELT...
COMMENTAAR STAAT MEESTAL IN APARTE TEKSTVAKKEN.
VEEL TYPERENDE SYMBOLEN UIT DE STRIP WORDEN ALOM GEBRUIKT...
'SOUNDWORDS' OF 'ONOMATOPEEËN' ILLUSTREREN GELUID.
KIJK UIT MET DAT DING!!
'SPEED-LINES' SUGGEREREN BEWEGING.
BAF

DIALECTSTRIP TAMMO OVER HISTORIE WESTERKWARTIER

Een historisch stripverhaal in het dialect van het Westerkwartier verrijkt met ingang van volgende week de rubriek Grunnegs Goud in het Dagblad van het Noorden. De hoofdpersoon is Tammo, een figuurtje ontsproten aan de fantasie van striptekenaar/drukker Henk Roede (37) uit Grootegast. Hij laat het mannetje door de tijd en de regio reizen en belicht zo enkele hoogtepunten uit de historie van het Westerkwartier. *Geschiedenis met een knipoog*, noemt Roede zijn strip. Daarin komen bijvoorbeeld de borg Nienoord in Leek en ontdekkingsreiziger Abel Tasman uit Lutjegast voor. De tekenaar hoopt dat zijn stripverhaal de jeugd op het idee brengt actief met streektaal bezig te gaan. Nadat de historie van het Westerkwartier achttien afleveringen lang in vogelvlucht de revue is gepasseerd, krijgt de geschiedenis van andere Groninger regio's waarschijnlijk dezelfde behandeling. Zo komt er in elk geval ook een stripverhaal over Westerwolde. Enkele andere regio's denken nog na over deelname. Het project wordt gesubsidieerd door een organisatie Marketing en Promotie Westerkwartier die de recreatie in het Westerkwartier stimuleert. Nadat de strip in de krant heeft gestaan, worden de avonturen van Tammo afgedrukt in een boekje waarin ook toeristische informatie over de regio wordt gegeven. Even afwachten dus. (NL)

SP•A 150 JAAR - OVER ROZEN

Sinds 2001 gaan de Vlaamse Socialisten als Socialistische Partij Anders (sp.a) met als ondertitel Sociaal Progressief Alternatief, afgekort sp • a, door het politieke Vlaamse landschap. Als stroming bestaat de partij natuurlijk al veel langer; in 2010 wordt 125 jarig jubileum gevierd! Naast vieringen, meetings en publicaties heeft het partijbestuur ook ruimte gevonden voor het uitgeven van een jubileumstrip. En dat is een fraai item geworden, gerealiseerd door striptekenaar Simon Spruyt. Simon is een aanstormend talent, die in 2008 de jury-prijs heeft gewonnen van de Focus Knack Stripstrijd. Bekend zijn daarna zijn albums *De Furox* 1 en 2, fraaie strips met een geheel eigen insteek en in een dito tekenstijl. En dan nu voor de vlaamse socialisten dus de jubileumstrip *Over Rozen*. In 32 pagina's wordt door Spruyt het 125-jarig wel en wee van de socialistische beweging uit de doeken gedaan. Wie daarbij denkt dat het een droge opsomming van feiten wordt komt bedrogen uit. Simon heeft een verhaallijn gecreëerd rond een familie die d.m.v. 3 generaties haar sociale verbondenheid – of juist aversie – met de arbeidersbeweging weergeeft. Hij begint met een jong stel die een oud socialistisch collectors-item koopt van een wat oudere vrouw op een brocante. Via flashbacks gaat de tekenaar aan de hand van de vader van de verkoopster, diens broer en nog eerder haar grootvader 125 jaar terug in de geschiedenis van het vakbondswezen. Uiteindelijk komt het te goedkoop verkochte item weer bij de verkoopster terug en zijn de kopers van de nieuwe generatie door een gesprek met haar enigszins sociaal bewust gemaakt. Want tot verbazing van de vader van het meisje komt zij hem bij zijn klassenstrijd anno 2010(!) met een spandoek ondersteunen. Een goed verhaal dat een prima beeld geeft van de 125 jaar durende klassenstrijd, waarbij ook de interne problemen zoals drankmisbruik, lafheid – waarbij anderen de kastanjes uit het vuur moeten halen – en zelfs moord in het verhaal niet worden geschuwd. Fraai getekend, leerzaam en prima leesbaar. Geen gemakkelijke opdracht, maar Simon Spruyt heeft er iets heel moois van gemaakt.

Simon Spruyt - Over Rozen - april 2010 - t.g.v. 125-jarig jubileum SP•A - 32 pagina"s full colour, soft cover. (B)

STOER! MAGAZINE NR. 1

Bij de speelgoedboer Bart Smit is het blad STOER! verschenen. Volgens zeggen: "het blad voor echte jongens! STOER is speelgoed, games, films, gadgets, moppen en fun. Alles wat de komende tijd hot is, hoor je als eerste van ons. Of het nou over de vlammende gevechten van Bakugan gaat, de klassieke games van Pokémon of de ijzersterke avonturen van Transformers, STOER is erbij. Veel plezier met dit eerste nummer met een Mega prijsvraag, stoere strips, puzzels, posters en veel meer!" Welnu, dat lijkt mij duidelijk. Aardig initiatief, ware het niet dat de liefhebber voor deze veredelde reclamefolder 2 Euro dient neer te leggen. Dat vinden wij van de Reclamestrips een beetje van de gekke.... Maar ja, als je als Stoer te boek wilt staan heb je daar vast wel 2 Euro voor over, nietwaar? (NL)

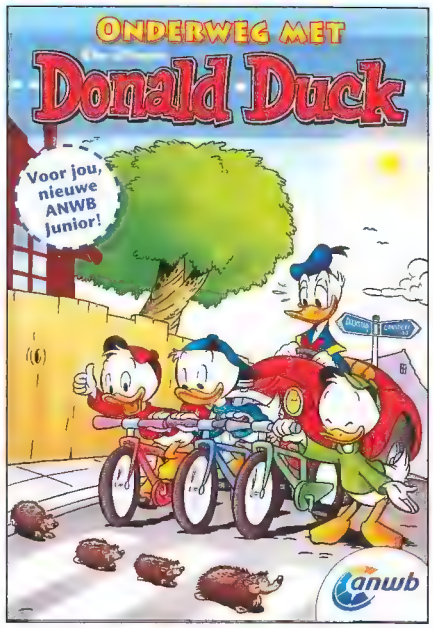

DONALD DUCK BIJ DE ANWB

Bij de Algemene Nederlandse Wielrijders Bond (de grootste vereniging van Nederland voor automobilisten: ANWB) is momenteel een speciaal Donald Duck-album verkrijgbaar, *Onderweg met Donald Duck*, dat geschonken wordt aan jonge ANWB-leden. Ouders dienen wel ANWB-lid te zijn en daarnaast hun kroost op te geven als junior-lid door middel van hun eigen ANWB-inschrijvingsnummer. Ze denken bij de wielrijdersbond - de grootste ledenorganisatie van Nederland - natuurlijk dat je met ledenwerving niet vroeg genoeg kunt beginnen. Na inschrijving wordt de ouders een speciale bon toegezonden, waarmee zij voor hun kind dat unieke Donald Duck-boek kunnen ophalen in de dichtsbijzijnde ANWB-winkel. Het boek zelf is een fraai uitgevoerd Donald Duck-boek op een eigen formaat: 26 x 18 cm, 96 bladzijden, softcover en full-colour. De inhoud bestaat uit verhalen, puzzeltjes en spelletjes die allen gerelateerd zijn aan verkeer, fietsen, veiligheid en al die zaken die in het verkeer voor jeugdigen van belang zijn. Een meer dan goede manier om jonge lezertjes aan je te binden. Temeer daar er een vervolg op deze actie wordt beloofd. Wij van de Reclamestripclub zijn uiteraard ook daar benieuwd naar... (NL)

BRAXIMA PROMOOT APOTHEKERS

Braxburg is een samenwerkingsverband van 25 Vlaamse apothekers dat werd opgericht om professioneel zo sterk mogelijk voor de dag te komen in kwalitatieve dienstverlening naar de consument oftewel: de pillenslikker. Braxburg is dus opgericht om de gebruiker elke dag opnieuw het juiste middel te bezorgen, met advies op uw maat en aan een correcte prijs. Zo ziet u maar: nauwelijks nadelen in de georganiseerde pillenwinkelbranche.

De filosofie? De voordelen die Braxburgapotheken weten te verwerven rechtstreeks doorspelen naar de consument. Waar vind je nog zoveel onbaatzuchtige consumentenliefde? De pillen bijna gratis, dat belooft wat.

Om één en ander te illustreren is Marc Verhaegen bereid gevonden een strip hieraan te wijden en wel Braxima, een naam afgeleid van de naam van de organisatie en wellicht ook van de Nederlandse prinses Maxima, denk ik. Hoewel het pillengebruik van deze prinses met 3 kinderen twijfelachtig mag worden genoemd... Hoe dan ook, Braxima is een goedogende jongedame die à la Lara Croft haar avonturen beleefd in het blad Braxburg, een uitgave van de aangesloten apothekers. Het blad is op de website ook te downloaden. De strip ziet er mooi uit en is zeer verzorgd uitgevoerd, maar dat zijn we gewend van Marc. Braxima gaat met haar paps op schattenjacht. De schat is nep maar het Braxburg burokoffertje met daarin o.a. de spray tegen de gevolgen van de beet van een vleesetende plant niet! In het middenblad een spread van een grote actie-tekening van Braxima in gevecht met de vleesetende planten. Verderop in het blad ook als kleurplaat uitgevoerd. Ook hier - net als bij de ANWB - in een poging om zo vroeg mogelijk de youngsters aan je binden. Mooi toch...? Ook op de website van Marc zelf is nog wat informatie over deze strip te vinden. (B)

STURKA DETECTIVES!!
HELP!!
EN WIN ÉÉN VAN DE TWINTIG 2-PERSOONS REIZEN NAAR LONDEN!
...MET ALS VERRASSING EEN ONTMOETING MET EEN VAN MIJN BEROEMDSTE COLLEGA'S VAN SCOTLAND YARD!!
MAAR IK ZEG U TOCH DAT IK BIJ DE STURKA EXCURSIE HOOR....
JA JA... DAT ZEGGEN ZE ALLE-MAAL!
ALS U DEZE BON IN-STUURT KRIJGT U 'T BOEKJE GRATIS THUIS BEZORGD VEEL SUCCES!
Sturka

STURKA STRIP BELEEFT REVIVAL IN STRIPNIEUWS

Stripnieuws is het informatieblad voor leden van het Stripschap, de Nederlandse vereniging voor stripliefhebbers en hier meer bekend als de organisator van de Stripdagen in Houten. Het goedgevulde blad bevat naast verenigingsnieuws, talloze nieuwtjes en dossiers, een aantal strips. Eén onderwerp wordt vaak redelijk uitgebreid behandeld of een strip van meer dan gemiddelde lengte vind een plaatsje tussen al het nieuws. In zijn algemeenheid een fraai en doelmatig magazine. In nummer 35 van oktober 2009 is veel aandacht besteed aan een heuse stripklassieker van Martin Lodewijk en Theo van de Boogaard, het bij reclamestripliefhebbers zeer gezochte boekje *Sturka Mysterie*. Deze strip werd in 1969 door reclamebureau Prad (dat niet meer bestaat...) geproduceerd in opdracht van Sturka kledingproducenten in Nederland. Het boekje was indertijd gratis verkrijgbaar door het opsturen van een bon. Tevens kon men dan meedoen met een prijsvraag met als hoofdprijs een dagje uit naar Londen voor 2 personen. Deze bekendmaking stond in een advertentie die misschien nog wel gezochter is dan het boekje zelf! De strip op zich is een hartstikke leuk getekend en swingend verhaal geworden uit de begintijd van Lodewijk en Van den Boogaard. De tekenstijl van Theo is al heel herkenbaar en zichtbaar is tevens dat hij zijn definitieve werkwijze nog niet heeft gevonden. De plaatjes doen sterk denken aan de leuke stripjes die hij in die tijd maakte voor *Hitweek*, een Nederlands pop-underground-blad. Echte subcultuur, we spreken immers over 45 jaar terug. StripNieuws heeft het verhaal voorbeeldig gescand en herdrukt op praktisch ware grootte, omkaderd met toepasselijk textiel. Het blad is namelijk groter dan de strip. Ik heb mijn originele exemplaar (ja, ja...) er naast gelegd en het verschil is miniem, voor het oog haast niet te zien. Naast het afdrukken van genoemde advertentie is ook nog een 3-pagina groot dossier door Meerten Welleman en Jos van Waterschoot toegevoegd, waarin heel informatief enkele ins and outs over de strip worden vermeld. Leuk om zaken aan de weet te komen die enkel bij insiders bekend moeten zijn geweest. Kortom, een volwassen reclamestriprubriek waardig... Mooi, hoor!!

Stripnieuws is voor leden van het Stripschap gratis (naast tal van andere leuke voordelen, dus Brabant Strip-broeders, stroomt toe...!!) en kost in de losse verkoop E 4,95. Info via info@stripschap. nl of Postbus 11335, 1001 GH Amsterdam. (NL)

DE KIEKEBOES ZIJN GELAND!

Merho mag zich gelukkig prijzen : er moet al een bijzondere aanleiding zijn om een keer in de media te komen, vertelde hij ons nog in BSM 175, en kijk ... hij heeft er weer voor gezorgd. Kiekeboe gaat naar een groter formaat en de reeks verandert tegelijk van naam, inclusief een nieuw logo. Zeg niet langer "Kiekeboe" tegen de Kiekeboes! Een goeie zet, want het ziet er vertrouwd uit en toch net dat tikje anders. Uitgebreide media-aandacht viel Merho en zijn Kiekeboes dan ook te beurt. Alle kranten schreven er over en bij Phara (op Canvas) mocht Merho zelf triomfantelijk de sticker met het oude logo van het nieuwe album ritsen, zodat het nieuwe logo te voorschijn kwam. Dat album is dus alvast een collectors-item, als je de sticker met het oude logo er netjes op laat zitten tenminste. Maar er is meer, bij P-Magazine nr. 20 van 18/5/2010 zat een bijzondere uitgave meegeseald van *De affaire Chichi*, op het nieuwe formaat en met het nieuwe logo, maar met een heel andere cover, van Karl. We zien Fanny van achteren in bikini ... Het speciale album (oplage onbekend) is niet gratis, je betaalt 3,60 euro extra, maar voor die prijs zit er nog een poster bij van Gaëlle (wie dat ook moge zijn), zónder bikini. Ons hoor je niet mopperen. (B)

Meldingen Joop Schreurs, Paul Crapels, Jean-Pierre Legein, Hans Matla, Patrick Vranken, Willem Gay, Hans Bijman.

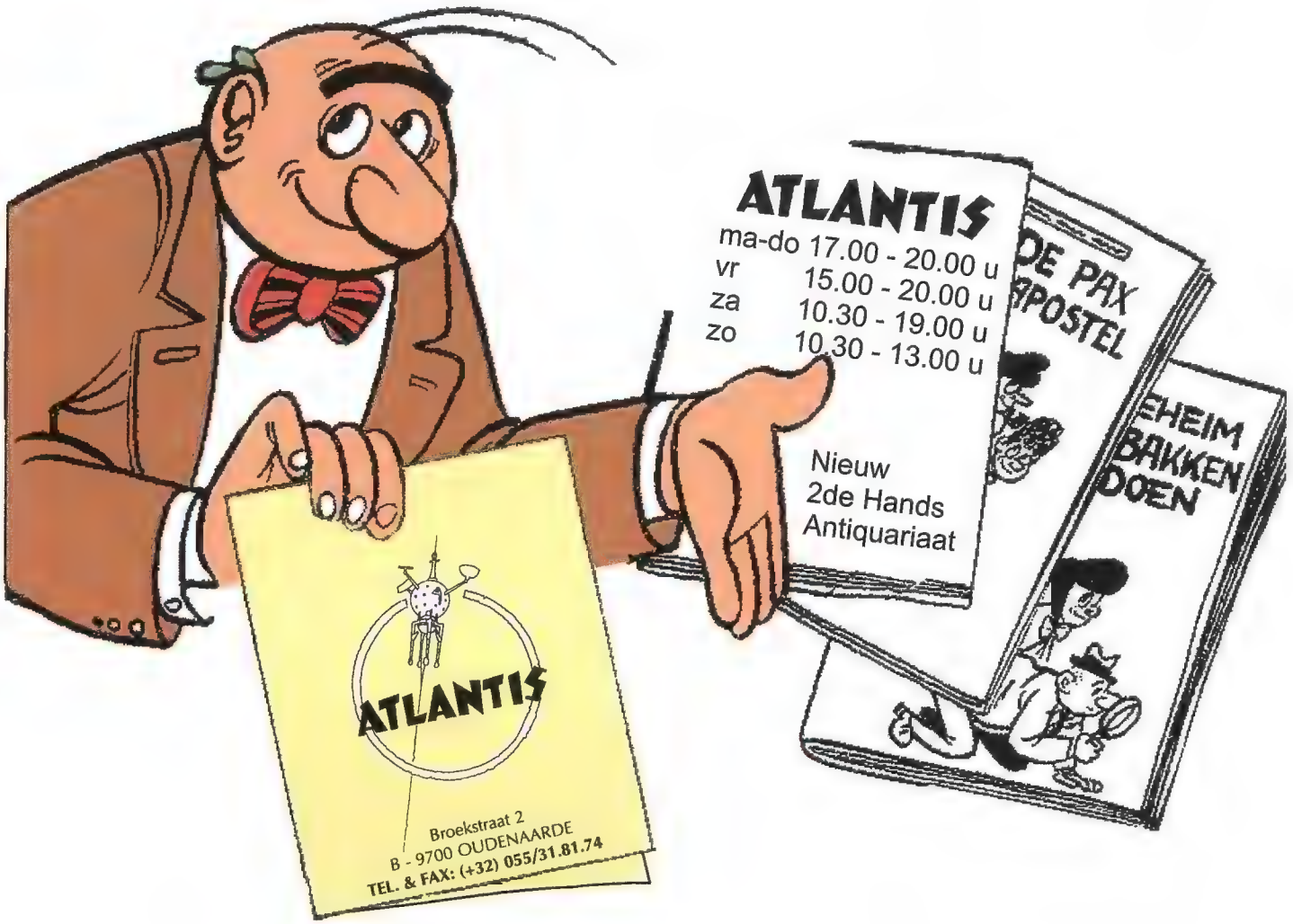

Vanaf 4 juni te Koop bij Stripwinkel ATLANTIS

Uitgebreide MARC SLEEN – verzameling:

ORIGINELE PLATEN & COVERS

STRIPS (1e drukken, herdrukken, luxes)

CURIOSA

en nog veel meer...

johan.devos@myoffice.mobistar.be - 0496 98 92 98

LAAT JE HOREN!
Sexueel geweld is nooit normaal. Je kunt hulp krijgen als het je is overkomen.
NEEEEE!!!
AAAAARGH!
ZORN UITGEVERIJ

Seksueel misbruik is helaas een veel voorkomend verschijnsel. De afgelopen maanden nog waren een aantal Nederlandse paters en priesters fors in het nieuws, iets wat men in Amerika en Ierland al eerder heeft ervaren. Ook België lijkt er niet zonder kleerscheuren van af te komen... Is daar dan niets aan te doen, vraagt een mens zich af? Toch wel, er kan aan preventie gewerkt worden, en als dat in stripvorm is, interesseert het ons nog meer.

Strip tegen seksueel geweld

DOOR **HANS BIJMAN**

We worden momenteel overspoeld door berichten over misbruik binnen de kerk. Maar het zijn niet alleen katholieke geestelijken die zich aan deze misdadige vorm van seksuele escapades te buiten gaan. Priesters (en bisschoppen...) laten zich door hun uitdossing en levenshouding(?) wellicht iets gemakkelijker duiden, maar misbruik is van alle rangen en standen. Veel misbruik speelt zich ook af in de naaste familiekring of omgeving, waarmee echter die groep "geestelijke verzorgers" niet schoongepraat zal zijn. Ik denk dat de "onder-het-tapijt-schuiven"-tactiek die de RK kerk heeft gehanteerd nog het meest ergerlijk is aan de hele kwestie, en de gebeurtenissen in een nòg kwalijker daglicht zet. Hel en verdoemenis, spijt en boete, daar hebben die priesters ons vroeger volop mee gedreigd. Voor hun slachtoffers een schrale troost dat ze deze figuren in het hiernamaals dus waarschijnlijk niet tegen zullen komen... Uit onderzoek blijkt dat seksueel misbruik een bijzonder grote impact heeft op het slachtoffer. Om seksueel misbruik te voorkomen en de nadelige gevolgen van het misbruik te beperken is een wel heel bijzonder preventiemiddel ontwikkeld. Voor veel slachtoffers is het te laat, maar het is fantastisch dat er toch mensen zijn die proberen deze materie toegankelijk en daardoor bespreekbaar te maken, teneinde een vorm van preventie te kunnen creëren. Want ieder slachtoffer is er één teveel! Lees het fantastische stripboek *Waarom Pierre dood moest* er maar op na, maar dat even terzijde (ajakkie..., gaat ook die strip nu net weer over een priester...)

PETRA VAN DER POOL HEEFT EEN IDEE...

Petra van der Pool is student aan de Hogeschool van Zeeland en raakte steeds meer onder de indruk van de gevolgen van seksueel misbruik die zij zag in haar omgeving. Ze maakte het tot haar missie om iets tegen deze vorm van misbruik te ondernemen. Van daaruit ontsproot het idee een stripboek te maken waarin verschillende verhalen over vormen van seksueel geweld; aanranding, verkrachting, incest, pooierboys (onterecht ook wel loverboys genoemd), gebruik van webcam e.d. aan de orde zouden komen. Alle verhalen verwijzen naar hulpverlening en benadrukken dat, indien iets dergelijks je overkomt, het enorme belang om erover te praten. Dankzij het boek is voor het eerst een preventiemiddel tegen seksueel misbruik in Nederland voor handen. Het boek is samengesteld in nauwe samenwerking met drs. A. Bezemer, een onderzoekspsycholoog, gespecialiseerd in de behandeling van slachtoffers van seksueel misbruik. De correct wetenschappelijke achtergrond is daarmede verzekerd. Om het stripalbum te kunnen uitgeven en de daarbij behorende voorlichting, gastlessen etc., te kunnen aanbieden, is een stichting opgericht. De naam van deze stichting is 'Laat je horen', verwijzend naar het belang om over misbruik te praten. In haar zoektocht naar partners kwam Petra van der Pool ook bij DIMMbizz terecht. Hierdoor is een website onder handbereik gekomen, waarop slachtoffers van seksueel misbruik informatie kunnen vinden en kunnen discussiëren in een forum. Dit alles in een sfeer die de doelgroep, jongeren tussen 7 en 14 jaar, een veilig gevoel moet kunnen geven.

Ook singer/songwriter Danny Vera heeft een bijdrage geleverd aan het project. Hij schreef speciaal hiervoor het liedje *Every night the lights go out!* De cd die hiervan is vervaardigd zit bij het stripalbum, naast een extra strippagina die in het uitgeversexemplaar niet voorkomt. Zo zijn er dus twee verschillende versies in omloop.

Weet je wat ze doen als baby's niet kunnen slapen?
...?
Een slaapliedje zingen?
Haha! Ja, zeker! Maar wat nog beter werkt is ze over hun buik aaien.
En voor volwassenen is het net zo.
In feite, zou iemand mij eigenlijk vanavond eens moeten masseren, vlak voor het slapen gaan. Dat zou me goed doen.

Links: cover Waarom Pierre dood moest
Boven: fragment uit Waarom Pierre dood moest
Onder: Pagina uit Laat je horen

UITGEVERIJ ZORN

Naast DIMMbizz vond Stichting Laat je horen ook een partner in Uitgeverij Zorn. Deze uitgeverij is gespecialiseerd in schoollespakketten en heeft daardoor de faciliteiten om het stripalbum in grote aantallen uit te geven en te verspreiden onder scholen in geheel Nederland. Het boekwerkje kan dus besteld kan worden bij Uitgeverij Zorn. Deze uitgeverij is wellicht bereid om je tegen betaling van 5,95 Euro plus verzendkosten, een enkel exemplaar toe te sturen. Ons is het niet gelukt een recensie-exemplaar te bemachtigen. Tja, de ene uitgeverij vindt iets dergelijks belangrijker dan de andere, maar daarom niet gesipt. Bestelformulieren lezen gemakkelijker dan e-mails. Dus gewoon maar besteld. Het is een mooi project en belangrijk genoeg!! Dus toch vermeld hier in BSM, want gelukkig is daar Petra nog. Kijk dus op www.stichtinglaatjehoren.com of neem contact op met Petra van der Pool: Bechlaan 6, 4463 BX Goes - stripboekhz@hotmail.com. Het spijt Petra dat het project nog niet bijster van de grond komt, dus iedere vorm van steun en belangstelling is meegenomen. Petra's uitgave bevat dus de CD met extra pagina, die in het uitgeversexemplaar ontbreekt. Mensen met contacten in het basis-onderwijs of eerste klassen van het voortgezet onderwijs: neem contact op met Petra, het project verdient het.

DE UITGAVE *LAAT JE HOREN!*

Het stripboek zelf is door 6 leerlingen met stripaffiniteit en van verschillende studierichtingen van de Hogeschool Zeeland volgetekend. De kwaliteit van het gebodene houdt hier en daar niet over en ook de verhaaltjes zijn soms tenenkrommend. Maar dat is slechts een terzijde, ik behoor tenslotte niet tot de doelgroep. Althans qua leeftijd.... Juist doordat de strips gemaakt zijn door direct betrokkenen en/of leeftijdgenoten staan ze dicht bij de slachtoffers. Daar ontlenen de verhalen dan ook hun zeggingskracht aan, al zijn de geboden oplossingen soms wel wat erg voor de hand liggend. Feit blijft dat we hier een werkstuk in handen hebben met een enorme impact en draagwijdte en dat terecht als een lespakket voor scholen wordt aangeboden.

PROBLEEM... EN BEGRIP

Het is een uitgebreid stukje geworden. Daarmee wil ik benadrukken hoe belangrijk het is dat dit onder de aandacht komt. Misbruikte jongeren dragen de rest van hun leven de psychische klachten bij zich en worden door dit soort ingrijpende gebeurtenissen belemmerd in een normaal maatschappelijk functioneren. Daders geven zich daar geen enkele rekenschap van (die lopen – platgezegd – slechts hun pik achterna...) en ook het begrip van de omgeving ebt na verloop van jaren weg. Wat overblijft is een mens in de knoei en de kreukels, voortdurend op zoek naar begrip voor een leven vol problemen dat maar niet normaal op de rails wil komen... En dat moet, waar het maar kan, worden voorkomen!! Mooi dat een stripboek hieraan een bijdrage aan zou kunnen leveren. Fraai, gewetensvol en mooi uitgevoerd project!

Samenstelling Petra van der Pool – auteurs: studenten van de Hogeschool Zeeland – Uitgeverij Zorn – 56 pagina's kleur – SC.

WIE ZWIJGT HEEFT LEVENSLANG
NA AFLOOP SCHRIJFT JUF SANNE EEN BELANGRIJKE BOODSCHAP OP HET BORD.
Wie zwijgt heeft levenslang.
GROEP ACHT VAN BASISSCHOOL DE KAMELEON KIJKT VANDAAG NAAR EEN DOCUMENTAIRE OVER SEKSUEEL GEWELD.
NEE STOP!
Zeg NEE tegen seksueel geweld
HET ZAL JE MAAR OVERKOMEN.
WAT ERG!!
GEVANGENIS?
LEVENSLANG?
FEMKE VOELT ZICH NA HET ZIEN VAN DE DOCUMENTAIRE ERG ONGEMAKKELIJK EN...
...WORDT OPEENS ERG BOOS.
HET IS INDERDAAD MIJN LICHAAM EN IK VIND HET NIET FIJN ALS HIJ AAN MIJ ZIT!

Huiveren met Stephen King

Stephen King staat bekend om zijn horror- en thrillerverhalen. Verscheidene van zijn boeken zijn verfilmd en werden praktisch allemaal bejubeld. Zo ook *The Stand* dat misschien wel het beste werk van de man is. Het boek verscheen al in 1978 en werd al snel daarop verfilmd. Een hit was geboren. Nu, vele jaren later, mogen wij striepliefhebbers eindelijk genieten van een vertaling van deze ware kaskraker, want uiteraard werd deze roman van King ook omgezet naar strip. Kings boek werd vakkundig aangepast door Roberto Aquirre-Sacasa, en prachtig geïllustreerd door Mike Perkins en Laura Martin. Een kleine samenvatting van het verhaal. Tijdens een ongeluk op een militaire basis ontsnapt een dodelijk virus. Charles Campion weet nog net op tijd te ontsnappen uit het laboratorium en vlucht met zijn vrouw en kind in allerijl weg van de plek des onheils. Alhoewel hij denkt dat hij aan het virus ontsnapt is, worden zijn vrouw en kind snel doodziek, ze sterven in zijn auto bij een tankstation, dat in volle vaart geramd wordt. De mensen die hem ter hulp snellen , worden ook getroffen door het virus, en daar begint het fout te gaan, iedereen steekt iedereen aan, en algauw is Amerika in staat van grote paniek. De overheid probeert de zaak nog in de doofpot te stoppen, maar er is geen houden meer aan. Enkel een klein groepje lijkt immuun te zijn tegen het virus, dat Captain Trips genoemd wordt. Hoe gaan zij hier echter mee om en komt niet één of andere gek voor nog meer ellende zorgen? Huiver en geniet mee van dit bloedstollend verhaal. Zo eentje waarvan je nog lang wakker blijft liggen. WALLIE

De Beproeving 1 – Kapitein Trips
Tekst / tek. : Stephen King, Roberto Aquirre-Sacase / Mike Perkins, Laura Martin
Uitgeverij L, HC, 192 blz.
17,95 euro

Onder de dekmantel van het privébedrijf Thirdnail brengen enkele hoge piefen van de CIA en de Amerikaanse regering een nachtmerrie in de praktijk. In minder dan twee jaar zijn ze erin geslaagd om TH-1, een hypermoderne spyware, wereldwijd op negen van de tien computers te installeren. De operatie is een groot succes, want men kan nu wereldwijd allerlei informatie verzamelen en aan de hoogste bieder doorverkopen. Maar een zekere Kyle Thompson gooit per ongeluk een kop koffie over zijn toetsenbord en ontdekt bij toeval de hypermoderne spyware op zijn computer. Als hij hierover melding maakt bij zijn projectleider en vriend, James Bounce, is hij zijn leven niet meer zeker en slaat hij op de vlucht. Thirdnail zal er alles aandoen om deze man het zwijgen op te leggen en zet een klopjacht in. Wanneer een vliegtuig gekaapt wordt met Kyle Thompson aan boord komt de jonge sergeant Dwight Delano Tyler in actie. Ik kan je verzekeren dat ik een fan van het eerste uur ben van de serie *Alfa* van Jigounov, maar dit eerste deel van de spin-off geeft mij toch een hele wrange smaak in mijn mond. Aan de tekeningen van Eric Loutte ligt het zeker niet, want die zijn werkelijk grote klasse. De prachtige cover zet je direct aan tot kopen. Enkel het verhaal van Herzet vond ik wel verwarrend en bij vlagen begreep ik niets meer van het geheel. Gelukkig biedt de eindscène in Praag perspectieven en ik hoop dan ook dat Herzet zich in het volgende deel zal herpakken. Afwachten dus.
WALLIE

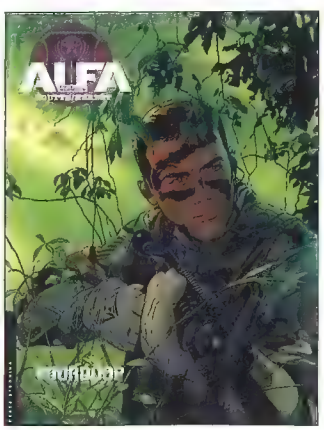

Alfa – Eerste wapenfeiten
Tekst / tekeningen : Herzet / Loutte
Le Lombard, SC, 48 blz., 6,50 euro

JOOPS

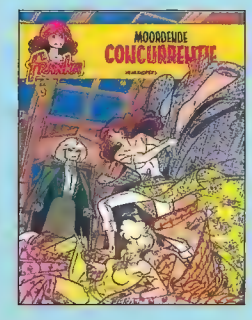

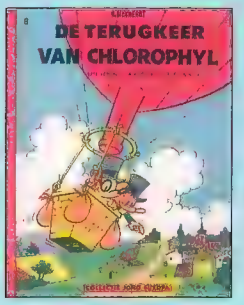

TOP 5

1. Moordende concurrentie/Gangsterfilm
Big Balloon uitgeverij, 1990, 1992

Dit zijn echt DE Franka albums. Mooi getekend door Henk Kuijpers, een zeer goed en ook geloofwaardig verhaal, superspannend van pagina naar pagina. In het eerste verhaal komt Laura Lava voor het eerst voor. Zij wordt een vriendin van Franka waar nog vele avonturen mee beleefd gaan worden. Na zo'n twintig pagina's is het *Moordende Concurrentie*- verhaal afgelopen. Dénk je...

2. Het monster van het mistmeer
Uitgeverij Oberon bv, 1979

Dit is een stripreeks getekend door Piet Wijn die helaas na 23 delen is gestopt. De verhalen van deze dwerg met zijn toverknapzak en de schurken, met immer kwade bedoelingen, Wredulia en Ludo Lafhart behoren echt tot mijn favorieten. Halverwege de reeks komt het accent wat meer te liggen op een soort sprookjeswereld waarin Douwe zich gaat begeven; jammer. Een album met een sfeer zoals alleen Piet Wijn dat kan maken.

3. Het Geheim van de Grote Pyramide (I en 2)
Uitgeverij Le Lombard, 1968

Twee delen uit de reeks van Edgard Pierre Jacobs. De kamer van Horus, Egypte, geheimzinnigheid. Het zit allemaal in dit verhaal. Deze albums waren de eerste die ik las uit deze reeks. Voornamelijk vanwege de tekeningen die er geweldig uitzagen, en het verhaal dat zich afspeelt in Egypte. Die pyramides blijven tot de verbeelding spreken...

4. Bob Evers en de Zuidzee Trilogie
Uitgeverij Boumaar, 2006-2008

Drie albums die samen één verhaal vormen. In de haven van Amsterdam, op het schip Esperanza, ontmoeten de drie hoofdrolspelers Bob, Jan en Arie, tijdens de zomervakantie, elkaar voor het eerst. Al snel ontstaat tussen die drie een hechte vriendschap. Dit is een heerlijk avonturenverhaal, soepel getekend en lekker om te lezen.

5. De duivelse doedelzak/Het betoverde bos
Uitgeverij Arcadia Archief, 2009/Uitgeverij Lombard 1982

Een gedeelde vijfde plaats voor Lowietje's *De Duivelse Doedelzak* van Berck en *Het Betoverde Bos* (uit album 6: *De Terugkeer van Chlorophyl)* uit de reeks Chlorophyl, door Raymond Macherot. Het jongetje Lowietje, butler Jacob, en de snode plannen van de op geld beluste tante Doortje zorgen weer voor een spannend avontuur. En zoals altijd zijn Teetje en Toffel niet ver weg, ook niet bij dit avontuur dat zich afspeelt in de Schotse Hooglanden. De reeks Chlorophyl gaat over de twee muizen Chlorophyl en Minimum. Onderweg naar hun vakantieadres komen ze in een flinke regenbui terecht en ze moeten schuilen in een bos. Al snel ontdekken ze dat zij de enige beesten in dit bos zijn. Geen vogels, geen konijnen, niks. Maar als het dan droog wordt, worden de twee muisjes weggejaagd door een wandelende vogelverschrikker en een spook uit dit betoverde bos...

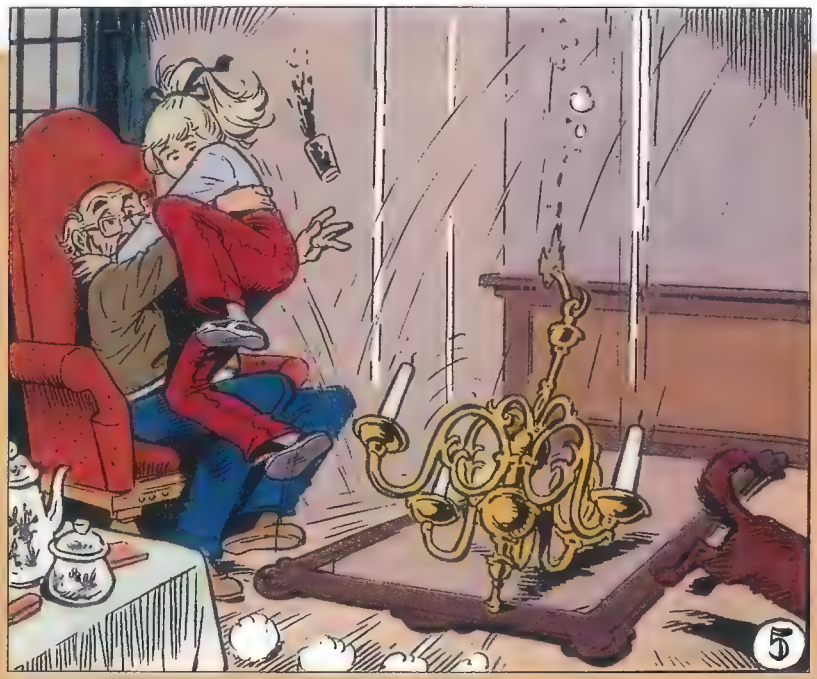

Ouderwets genieten

Op de stripbeurs in Breda bracht uitgeverij The Key-Position het niet eerder uitgegeven verhaal *De Wachter van Maartenshuys* van Piet Wijn uit in albumvorm in een oplage van slechts 125 stuks. 80 pagina's genieten van de tekenstijl van Piet. In het album staat als eerste het 30 pagina's tellende verhaal gereproduceerd vanaf de originele tekeningen. Daarna nog eens het verhaal, maar dan in kleur zoals het in het weekblad *Tina* gepubliceerd werd van nummer 44 1982 tot en met nummer 6 van 1983. Hierna nog wat nieuwe ontdekte Trollentekeningen en een korte biografie van de tekenaar en schrijver van dit Wachterverhaal. Het verhaal gaat over het meisje Marike die in de herfst voor een weekje uit logeren gaat bij haar opa in het Maartenshuys, een huis dat al eeuwenlang in bezit is van de familie. Op de zolder van opa's huisje ontdekt Marike een groot en oud schilderij. Daarop staat Prins, de beschermer van de familie. Opa vertelt over de geschiedenis van het schilderij en de man die daarop staat: Het is 30 december 1570. Een Oostindiëvaarder nadert bij vliegende storm de Hollandse kust, dicht bij het Maartenshuys. Plots maakt het schip slagzij en Hendrik slaat overboord. Een jonge slaaf duikt hem achterna en redt hem van de verdrinkingsdood. Als dank wordt hij opgenomen in de familie van Hendrik, wat niet zonder slag of stoot gaat. Er wordt ook een schilderij van hem gemaakt; zo zal hij voor altijd in het Maartenshuys aanwezig zijn, als beschermer van de familie. Sindsdien is Prins steeds als redder aanwezig bij gevaarlijke situaties: in 1674 om de familie te waarschuwen voor een grote brand, in 1760 toen inbrekers verjaagd werden door een verschijning die er volgens getuigen oosters uitzag en bewapend was met een kris, en in 1852 toen de grootvader van Marike's opa door het ijs zakte en zou zijn verdronken als de vader van opa niet gewaarschuwd was door de wachter. Als opa zelf een lichte aanval krijgt is het Prins die Marike op tijd weet te waarschuwen... Jammer dat de originele titelstrook uit Tina die boven het verhaal stond niet in het album is opgenomen. En we missen het plaatje van Trolletje 10 uit de Tien Noorse Vertellingen, uit het Jippo Winterboek van 1982. Maar behalve deze twee kleine minpuntjes is het weer een heerlijk Piet Wijn album geworden. JOOP

De Wachter van Maartenshuys
***Tekst / tek.:* Donne Avenell / Piet Wijn**
The Key-Position, SC, 80 blz,
waarvan de helft in kleur, 23,50 euro

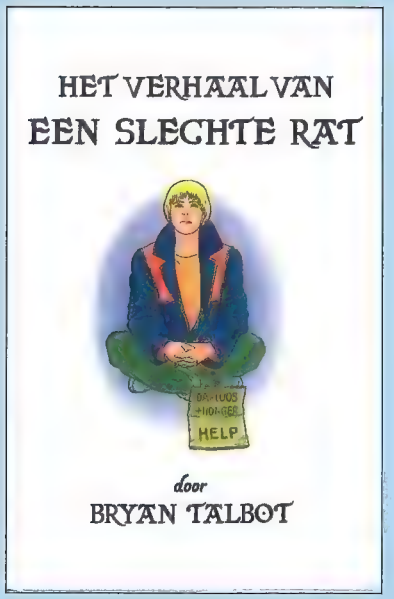

Het verhaal van een slechte rat_
Tekst / tekeningen : Bryan Talbot
Uitgeverij De Vliegende Hollander,
paperback, 128 blz., 15,95 euro

Achtervolgd door het verleden

Brian Talbot ging als kleine jongen vaak met zijn ouders op vakantie in het Engelse Lake District. Dit prachtig natuurgebied fascineerde hem zo, dat hij jaren later besloot om er een strip over te maken. Op zoek naar inspiratie voor zijn verhaal kwam hij terecht bij een van de voormalige inwoners, namelijk Beatrix Potter, de schrijfster van de schattige dierenstrips over Pieter Konijn. Beatrix Potter was een zeer teruggetrokken kind en groeide op in een verstikkende omgeving. Haar enige vrienden waren kleine dieren, die ze dan ook naar hartenlust natekende. Met dit gegeven ging Bryan Talbot aan de slag en hij voegde er kindermisbruik aan toe. Dat dit voor hem zo goed zou uitpakken, wist hij toen ook nog niet, maar hij sleepte er wel diverse prijzen mee in de wacht, waaronder een Eisner Award. Het verhaal gaat over een jong meisje, Helen Potter genaamd, die haar ouderlijk huis is ontvlucht omwille van een onverschillige moeder en een seksueel gewelddadige vader. Verdwaald in de grote stad met haar grote vriend rat komt ze Ben tegen waarmee ze een tijdje optrekt. Diverse visioenen en spoken uit het verleden blijven haar echter achtervolgen. Bijna gek geworden van angst en een pijnlijke gebeurtenis, doet dit haar besluiten om naar het Lake District te reizen. Hier wordt ze opgevangen door een kinderloos echtpaar dat er een eetcafé runt. Langzaam maar zeker herpakt ze zich in dat prachtige landschap en vindt ze uiteindelijk vrede. Een pijnlijke ontmoeting met haar ouders staat haar echter nog te wachten. Durft ze de confrontatie aan of blijven de spoken uit het verleden haar altijd achtervolgen? Weer een roman van het hoogste kaliber, die zeker niet op je boekenplank mag ontbreken. Een verhaal dat je vanaf het begin tot het eind in de greep houdt. Een vette tien. Meer van dit soort uitgaven graag. We love it. WALLIE

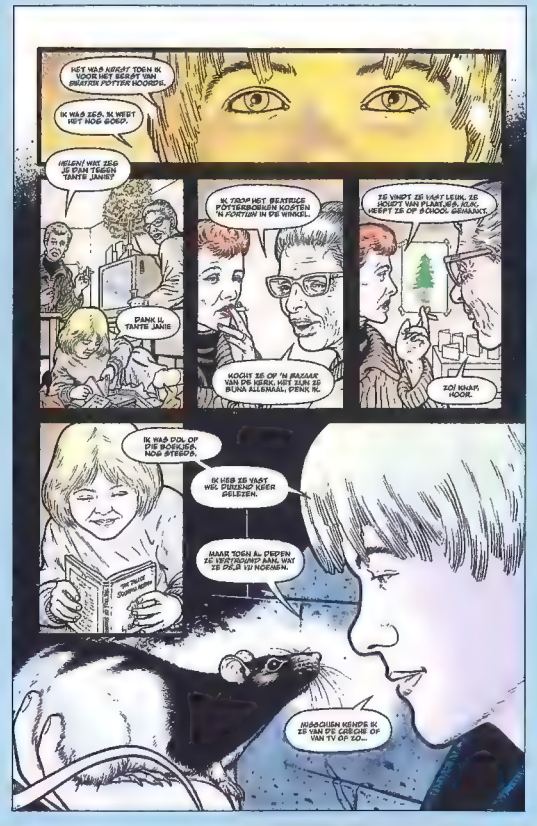

Ons Boek

Half februari ging er een email de ether in dat als onderwerp had: Jullie Boek!! Daarin de officiële aankondiging naar de intekenaars: op 6 maart 2010 zou het tweede Draw & Shoot boek het levenslicht zien. Na deel 1 uit 2007 met daarin Belgische stripmakers is er nu een tweede deel met daarin een selectie van Nederlandse stripmakers. Op de website van de makers lezen we: *"11.000 (!) kilometer hebben we in Nederland rondgereden. Meer dan 70 stripmakers en stripmaaksters, waaronder de grootste namen, werden op een digitaal geheugen vastgelegd."* Het boek telt 152 bladzijden, 2 per auteur, A4, full colour, met foto van de auteur(s) langs de ene, en verrassende staaltjes van tekenkunst aan de andere kant... Ondanks de recessie (een aantal sponsors haakten af) is het wederom gelukt om een mooi boek uit te geven. Het boek is voornamelijk een kijkboek. Sommige tekenaars maakten een speciaal stripje bij hun foto voor het boek, anderen een tekening, of ze gaven een niet eerder geplaatste plaat voor plaatsing naast de foto. De foto's brengen de stripmakers duidelijk in beeld. Soms iets te duidelijk, zo zijn de gele tanden van Maaike Hartjes goed te zien. Grappig is het om te zien dat de foto's het hele jaar door gemaakt zijn. Zo zien we de korte broek bij Daan Jippes in de zomer, en de warme winterjas bij Frank Jonker. Leuk is de foto met daarop een groot en leeg weiland en de tekst: *"Volgens onze tom-tom woont Henk Kuijpers hier."* Tja, de techniek wijst ons niet altijd de goede weg. Een mooi boek dat iedere stripverzamelaar zeker zal aanspreken. JOOP

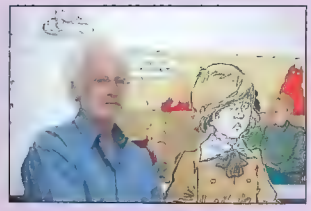

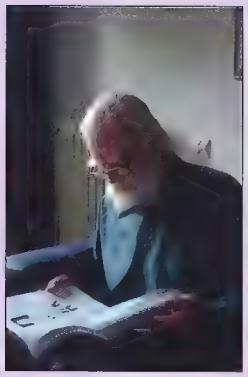

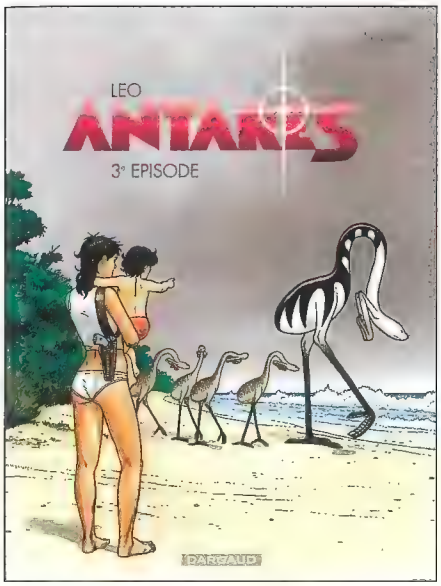

Exotische creaturen en spanning

De fantasierijke wereld van de in Frankrijk wonende Braziliaan Luis Eduardo de Oliveira, alias Léo, boeide mij al vanaf het allereerste album van de man in de reeks *Aldebaran*. Dat is nu toch al 16 jaar geleden. In die periode heeft Léo er echt een handelsmerk van gemaakt om mysterieuze werelden bevolkt door de allervreemdste planten en dieren te bedenken en uit te tekenen. De personages die uit Léo's potlood te voorschijn komen, mogen misschien wat houterig zijn, het unieke universum waarin hij zijn verhalen situeert, maakt alles goed. De spanning weet hij er ook heel goed in te houden en hij werkt elke keer naar een *cliffhanger* van jewelste toe. Nadat in de vorige episode de ruimtependel en ook de reddingssloep crashten, probeert de bloedmooie hoofdfiguur Kim nu samen met haar dochtertje Lynn het basiskamp op Antares te bereiken in een volgepakt rupsvoertuig. Het is krap aan boord. Sommige kolonisten moeten meereizen in de laadbak. Mensen die noodgedwongen dicht op elkaar gepakt zitten, dat doet de spanning meestal hoog oplopen. De onderlinge relaties en machtsverhoudingen worden op de proef gesteld. Alsof dat nog niet genoeg was, verloopt de terugtocht langsheen de kustlijn heel moeilijk. Tal van creaturen kruisen het pad van Kim en haar reisgenoten. Als op het einde dan ook de halfbuitenaardse dochter van Kim in het niets verdwijnt, zit je als lezer pas écht op het puntje van je stoel. Waar blijft dat vierde deel ? TOM

Antares – episode 3
Tekst / tekeningen : Léo
Dargaud, SC, 48 blz., 6,50 euro

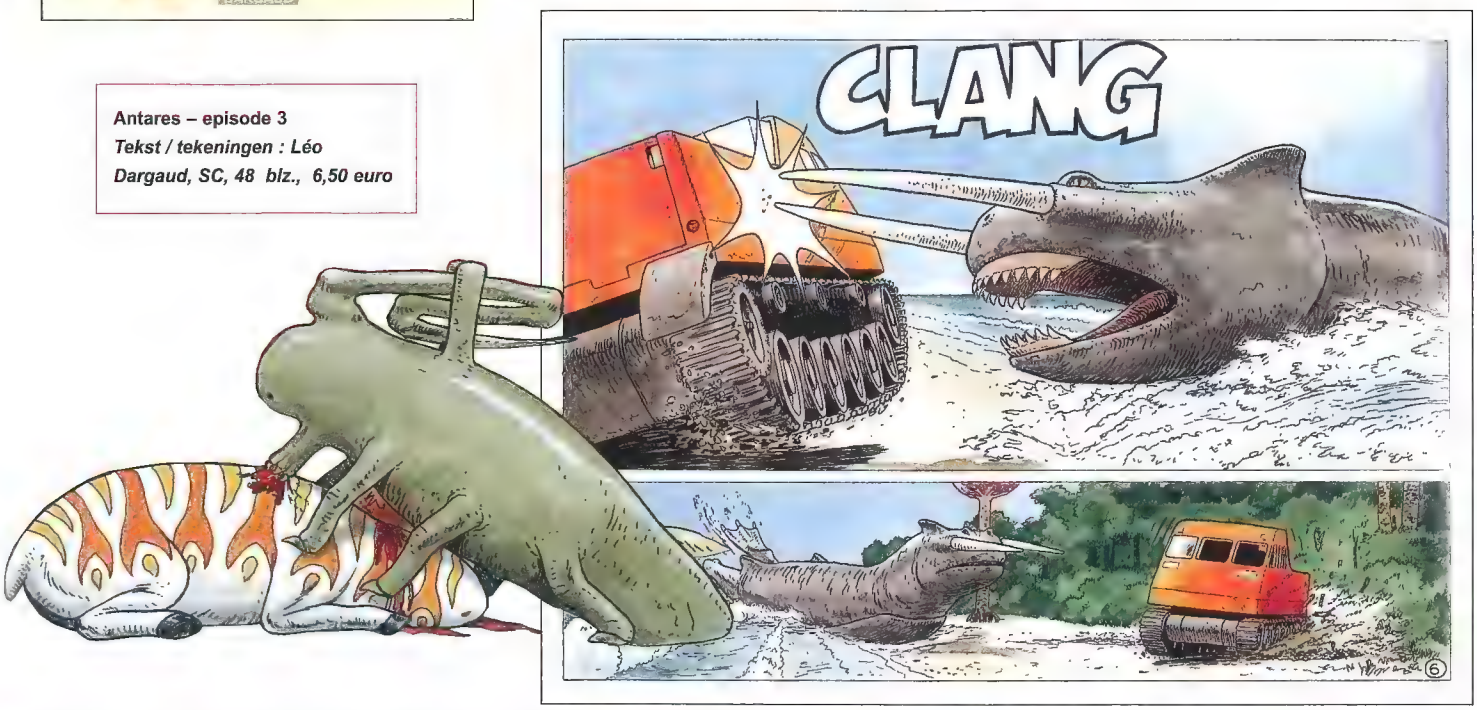

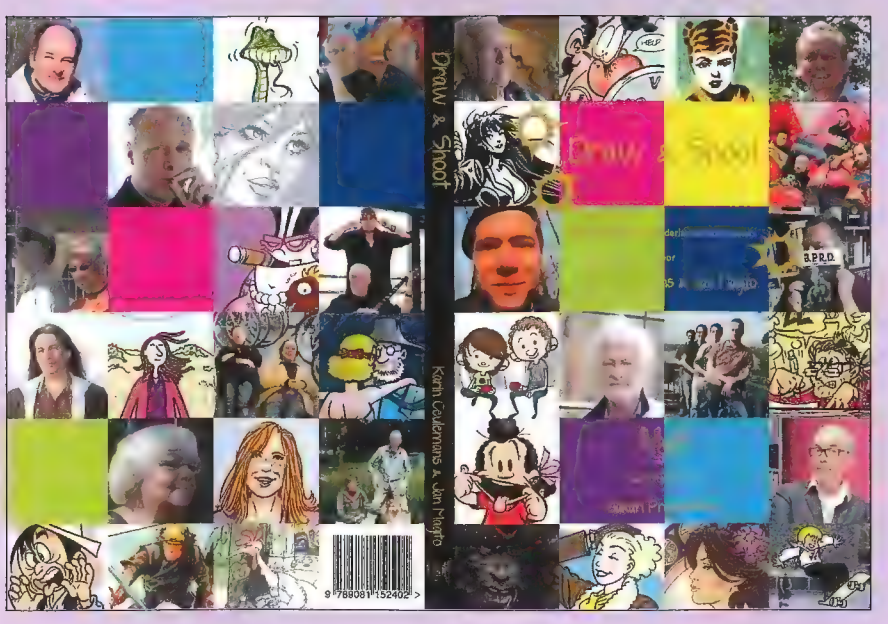

Draw & Shoot. Een fotoboek met Nederlandse Stripmakers door Karin Ceulemans & Jan Magito.
Fotografie: Karin Ceulemans
Teksten en eindredactie: Jan Magito
Diverse Nederlandse tekenaars en schrijvers
Jakari Productions, SC, 152 blz, kleur
2000 exemplaren, 29,95 euro, luxe uitgave
(250 exemplaren, uitverkocht)
en 1750 winkelexemplaren.

Frank Jonker,
scenarist in strip en nieren

"Als ik verder geen afspraken heb die dag, dan is het: steevast om half acht opstaan, ontbijtje, douchen, aankleden, kopje koffie, mail bekijken en dan verder gaan waar je de vorige avond gebleven was... Of op de vroege morgen met een nieuw verhaal beginnen. Ik probeer altijd wel acht uur per dag te schrijven, dus een werkdag loopt met koffie- en etenspauze en de broodnodige boodschappen tussendoor al gauw van negen uur 's ochtends tot negen uur 's avonds. Maar soms ook langer, zeker als het verhaal een strakke deadline heeft..." **Aan het woord is schrijver Frank Jonker. Al meer dan 20 jaar lang schrijft hij strips die we allemaal lezen en kennen. Vaak anoniem. Maar nu staat hij zelf in de schijnwerpers.**

DOOR **JOOP SCHREURS**

Hoe ben je schrijver geworden?
Ik was vroeger op school heel goed in opstellen schrijven. Ik vond het ook altijd leuk om verhalen te verzinnen, maar ik ben er echt mee begonnen door de scenariowedstrijd van het Stripschap en *Donald Duck weekblad*. Dat was in 1989. De opdracht was een één-pagina strip te maken van een Disneyfiguurtje. Ik heb toen Donald gekozen en ik werd een van de drie winnaars. Thom Roep, hoofdredacteur van dit vrolijke weekblad, zei toen tegen ons: *"Als jullie nog meer voor Donald Duck willen schrijven, ga je gang"*. En dat heb ik dus gedaan. Mijn winnende verhaal werd getekend door Mau Heijmans en gepubliceerd in nummer 13 van 1990. Daarna heb ik een 10-pagina-verhaal geschreven, weer met Donald in de hoofdrol, en dat kreeg ik terug met commentaar. Naar aanleiding van het commentaar heb ik het verhaal aangepast en toen werd het gelukkig wel goedgekeurd (verhaal H90010). Het eerste jaar ging nog heel langzaam. Ik werkte toen nog parttime als laborant en maakte toen maar acht verhalen. Een paar van tien pagina's en een paar van één pagina. Daarna ging het langzaamaan steeds beter.

Weet je van te voren welke tekenaar jouw strip gaat tekenen?
In sommige gevallen wel. Ik schrijf nu bijvoorbeeld ook de verhalen van *Bob Evers* voor Hans van Oudenaarden, heb *Kleine Napoleon* gedaan voor Dick Heins, en *Ernst en Bobbie* voor Piet Voordes. Hans heeft mij uitgekozen, Dick ook. Piet was al de tekenaar van *Ernst en Bobbie* en kwam ook bij mij terecht. Maar bij *Donald Duck, Tina* en *Penny* bepaalt de redactie wie mijn verhalen gaat tekenen. De verhalen worden meestal vrij snel getekend nadat de scenario's zijn goedgekeurd maar het duurt soms even voordat de strip dan in het blad komt te staan.

Is het niet erg om anoniem te werken, zoals voor Donald Duck?
Nee hoor, dat bevalt zelfs prima! Ik schrijf niet om beroemd te wor-

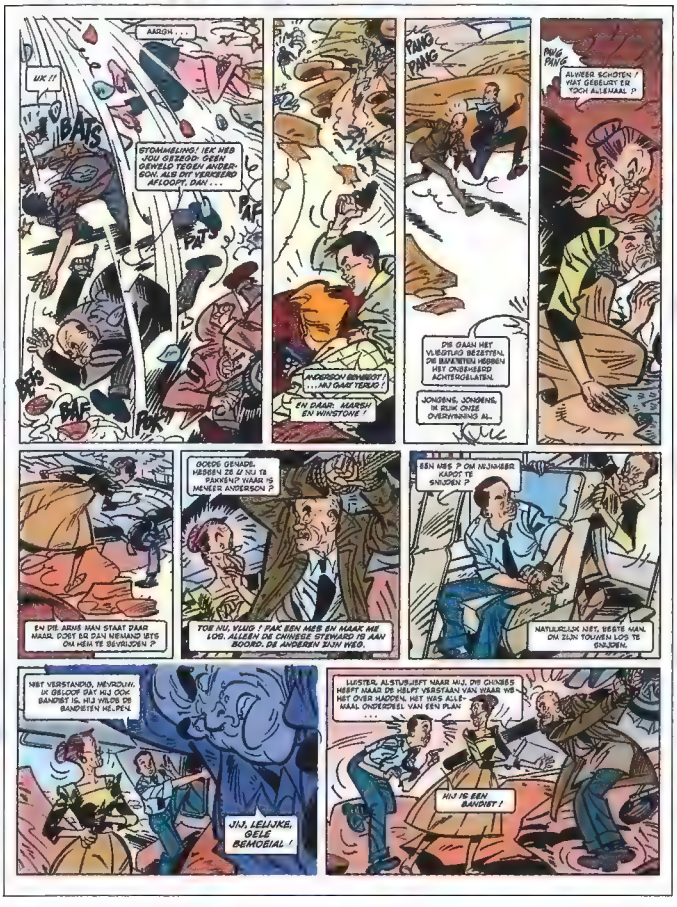
AARGH...
UK !!
BATS
STOMMELING! IK HEB JOU GEZEGD: GEEN GEWELD TEGEN ANDERSON. ALS DIT VERKLEED AFLOOPT, DAN...
PAF
PAF
PANG PANG
ANDERSON BEWEGT! ...HIJ GAAT TERUG !
EN DAAR, MARSH EN WINSTONE !
PANG PANG
ALVREG SCHOTEN ! WAT GEBEURT ER TOCH ALLEMAAL ?
DIE GAAN HET VLIEGTUIG BEZETTEN. DE BAGAGE HEBBEN HUN ONDERDAK ACHTERGELATEN.
JONGENS, JONGENS, IN ELKE ONZE OVERWINNING AL...
EN DIE ARME MAN STAAT DAAR MAAR. DOET ER DAN NIEMAND IETS OM HEM TE BEVRIJDEN ?
OOKSE GEVANGE. HEBBEN ZE JE NU TE PAKKEN? WAAR IS MENEER ANDERSON ?
TOE NU, VLUG ! PAK EEN MES EN MAAK ME LOS. ALLEEN DE CHINEZE STEWARD IS AAN BOORD. DE ANDEREN ZIJN WEG.
EEN MES ? OM MIJNHEER KAPOT TE SNIJDEN ?
NATUURLIJK NIET, BESTE MAN. OM ZIJN TOUWEN LOS TE SNIJDEN.
NIET VERSTANDIG, MEVROUW. IK GELOOF DAT HIJ OOK BANDIET IS. HIJ VELDE DE BANDIETEN HE-PEN.
JIJ, LELIJKE, GELE BEMOEIAL !
LUISTER, ALSTUBLIEFT NAAR MIJ. DIE CHINEES HEEFT MAAR DE HELFT VERSTAAN VAN WAAR WE HET OVER HADDEN. HET WAS ALLEMAAL ONDERDEEL VAN EEN PLAN ...
HIJ IS EEN BANDIET !

EENS DENKEN... OM IEMAND BEROEMD TE MAKEN, MOET JE EERST WETEN WAT ZIJN TALENTEN ZIJN EN DAARNA WELKE WEG HIJ MOET VOLGEN OM DIE TE GOUDE TE MAKEN!
PRIJAAT
OM TE BEGINNEN ZAL IK EEN TALENTEN-SCANNER UITVINDEN. DAARTEE KAN IK IEMANDS SECRETE TALENTEN BEPALEN. DAT VOORKOMT IN EEN GEVAL EEN HOOP ONNODIGE ZANGERS EN/OF SLECHTE FILMACTEURS..
DAARNA MOETEN DE GEGEVENS UITGEPROEFD WORDEN AAN ALLE SOORTEN VAN OPLEIDINGEN, VACATURES, FILMPRODUCTIESCHAPPIJEN, PRODUCERS, MODELLEN-BUREAU'S, VERTOONZALEN EN ALLE ANDERE MANIEREN EN MOGELIJKHEDEN OM DE GEKOZEN HELD TE VERGROTEN.
EN ZIE U HIER, CAMPJE, WILLIE WORTELS - BEROEMDHEIDSTRACHTÉ IS KLAAR! NOG EVEN EEN LAATSTE TEST EN PROCEDURE: DE "DE EI-FACTOR" ZIJN VOORAAN VOLMOETEN WORDEN:
MAAR OP WIE MOET IK HET TESTEN? AH, IK HEBBEN NEEST. ZEER GOED APPARAAT VAN HEDENDAAGSCHE MET TOET IEMAND ZIJN TOT EEN GEBOREN TALENT, IEMAND DIE NOOITEMAAL OPGAAT. IEMAND ALS...
KEESSIE!!
KEESIE! WIL JIJ MISSCHIEN BEROEMD WORDEN? WIL JIJ MIJN TEST PERSOON ZIJN?
HUH JUH!
2

Links: Arie, Jan en medepassagiers in gevecht met kapers. Een scène uit het te verschijnen Bob Evers album Een overval in de lucht
Rechts: Plaat 2 van het Willie Wortel-scenario De Ei-factor (H 27063), geschetst door Frank Jonker. Verscheen in Donald Duck 26-2008 en in Scandinavië

den, maar omdat ik het leuk vind om verhalen te schrijven. Dankzij *Bob Evers* ben ik wel iets bekender geworden als stripscenarist en die bekendheid binnen de stripwereld levert dan gelukkig ook weer nieuw werk op, zoals bijvoorbeeld *Het Van Walraven Testament*.

Wanneer is een scenario een goed scenario?
Een verhaal moet vanuit de karakters verteld worden. De personen moeten een bepaalde drive hebben, iets kunnen bereiken, tegen bepaalde muren oplopen waardoor het niet meteen lukt. Het verhaal moet een goede plot met een aantal verrassende wendingen hebben en voor een lezer lekker lezen. Aan het begin wordt bijna meteen duidelijk waar het over zal gaan en diverse karakters dragen op hun eigen manier iets bij aan het verloop van het verhaal. Uiteenlopende plotlijnen die stapje voor stapje weer in elkaar gevlochten worden en zo naar de (verrassende) ontknoping toe werken. En natuurlijk ook een goede spanningsboog, niet alleen voor het verhaal zelf, maar ook van pagina tot pagina. Wat ik zelf niet leuk vind is een verhaal waarin bijvoorbeeld drie pagina's lang een gesprek wordt gevoerd en waar verder niks gebeurt, ook niet met een locatie, een situatie die verandert. Ik probeer altijd in een pagina wel een bepaalde opbouw te vinden, zodat iedere pagina weer uitnodigt om de volgende te lezen. Maar in feite is dit allemaal het resultaat van schrijven en daarna heel veel herschrijven. Eigenlijk moet je bij het lezen het gevoel hebben dat het goed is en dat alles in het verhaal klopt, dan is het een goed scenario. Het scenario van *Kerstfeest voor Krotdorp* van Carl Barks is wat mij betreft nog steeds een heel goed voorbeeld van hoe een scenario geschreven moet worden. Maar bijvoorbeeld ook *Asterix en Het 1ste Legioen* van René Goscinny en *De Bovenbazen* van Marten Toonder. Wat m'n eigen werk betreft is voor mijn gevoel *De Jacht op het Koperen Kanon* een goed scenario geworden, maar ja, dat is dus nog niet gepubliceerd en zelfs nog niet getekend. Over *Het Van Walraven Testament*, een stripverhaal over 90 jaar arbeidsverhoudingen in Nederland voor de werkgeversorganisatie AWVN en getekend door Eric Heuvel, ben ik ook nog steeds heel tevreden en het Donald Duck Sinterklaasverhaal uit de special van vorig jaar, *Het Verdwenen Snoepgoed*, (H24186). Dat kan ik na vijf jaar nog steeds lezen zonder dat ik denk dat ik dit of dat toch anders had moeten doen. Idem eigenlijk voor het Willie Wortelverhaal *De Ei-factor* (H 27063). Een kortje weliswaar, maar voor mijn gevoel klopt daar alles van begin tot het eind en van plaatje tot plaatje. Soms is een verhaal voor je gevoel af maar dan zie je het jaren later weer terug in het blad of album en dan denk je: dat had ik net even iets anders moeten doen. Je ontwikkelt jezelf natuurlijk ook steeds. Zo ga je ook dingen zien die je een paar jaar eerder niet zag.

Is dit schrijven niet een onzeker beroep?
Ja. Je hebt geen vast inkomen. Een verhaal kan afgewezen worden en dan heb je alles voor niks gedaan.

Maak je alle verhalen altijd alleen?
Nee. Soms, zoals bij Donald Duck, maak ik ook wel verhalen met anderen samen. Dat is leuk, inspireert, en je ziet wat collega's. Je krijgt zo ook eens andere ideeën. Zo werk ik erg graag samen met Paul Hoogma en Remco Polman. Verhalen verzinnen lukt me over het algemeen goed. En de inspiratie haal ik echt overal vandaan. Soms heb ik wel een idee maar suddert het even voor ik het gebruik. Bij andere verhalen heb je vanuit het idee binnen de dag, of soms zelfs binnen een uur, een goede plot bedacht. Dit hangt natuurlijk ook af van de lengte van het verhaal. Na een paar korte verhalen is een lang verhaal schrijven ook erg leuk. Dan kost het wel weer wat meer tijd voor een idee zich tot een goede plot ontwikkeld heeft. De verhalen zijn eigenlijk alle-

OEP! WAT EEN GEVLEUTS! WAAR WAS IK NOU?
DIE BRIEFJES VAN IK-WEET-NIET-MEER HOEVEEL PROCENT EN DAN..
TRIJJJING-!!
GRRRRR!!
KLETTER!!
ZIEZO! DIE BRIEFJES PUS.. EN DAN DE UITKOMST MAAL 0,336 MINUS DE HEFFINGSKORTINGEN IS..
?

Boven: Scène uit het deels autobiografische Donald Duck-verhaal Belasting invullen (H 29305)
Onder: Speciaal voor de vertrekkende Rotterdamse gemeenteraad maakte Frank Jonker samen met Dick Heins het album Een standbeeld voor Pietje Bell (zie ook BSM 177). Alle leden van de oude Rotterdamse gemeenteraad en veel van hun uitspraken van de afgelopen vier jaar spelen een rol in dit verhaal

Wat denkt u? Zal de mobiele Tuchtschotel van Leefbaar Rotterdam worden aangenomen?
Dit, hier? Dat is de rookkamer!
UCHE! UCHE!
Dat zullen we wel zien. Het college neemt het jongerenjaar 2009 toezicht niet serieus. Denk alleen maar aan het gebruik van de mobiel...
DRRRRRIIIIIING
Wat is dat nou weer?
De bel voor het stemmen. De bedoeling is dat iedereen nu gaat stemmen.
DRRRIIING
Nu al? Maar ik heb nog helemaal nooppes nada gezegd!
Wat? Jij, Pietje? Sinds wanneer mogen burgers spreken in de raadszaal?
En waarom niet? Heeft onze fractie aan het begin van het Jongerenjaar 2009 niet gezegd dat we de jongeren zelf aan het woord zouden laten?
Opschieten! Herteen!
DRRRIIING
Zolang er niet gestemd is, kun je je zegje nog doen.
DRRRIIING
Die bel klinkt de laatste tijd wel heel erg lang. Kom op, mensen, waar is de discipline?
Iedereen is er eindelijk? Iedereen zijn zegje gedaan? Dan kunnen we nu...
Ver te zoeken bijkaar.
?
Nee. Ik wil nog iets zeggen.

maal wel deels avontuur en deels humor. Met een strip als Donald Duck kan je echt alle kanten op. Nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen, die in de strip terugkomen. Maar het kunnen ook hele avontuurlijke verhalen worden, zoals een schat die ze gaan zoeken. Maar ook hele persoonlijke dingen. Ik heb nu een hele drukke periode achter de rug en als je hier dan rustig zit te werken gaat soms wel zes keer achter elkaar de telefoon. Het zijn dan vaak van die callcenters. Je zit heel geconcentreerd aan een verhaal te werken en dan gaat iemand daar doorheen bellen. Op een gegeven moment had ik echt de neiging om de telefoon uit het raam te gooien, en daar heb ik dan weer een Donald Duck verhaal van twee pagina's over geschreven (H 29305).

Hoe werk je samen met de tekenaar?
Bob Evers en bijvoorbeeld ook *Het Van Walraven Testament* schrijf ik helemaal uit, maar bij sommige andere verhalen maak ik wel tekeningetjes zodat duidelijk is wie waar staat, en in welke omgeving. Met Hans is veel overleg. Hij vindt het geweldig om grote platen te tekenen en die probeer ik dan weer in het scenario te verwerken. Voor *Het Van Walraven Testament* heb ik vrij intensief met Eric Heuvel samengewerkt, zeker in de plotfase van het verhaal. Dat ging vooral via de mail en de telefoon. Ook Eric dacht na over het verhaal en met Comic House en AWVN, de opdrachtgever van dat verhaal, werd heel kritisch naar al het werk gekeken.
Bij strips voor tijdschriften is het weer zo dat de redactie alles goed bekijkt. Soms hoor je dan wel van een tekenaar dat hij bijvoorbeeld een foto van iets nodig heeft, dat soort dingen. Maar het overleg met de tekenaar is er dan vrijwel niet, of in elk geval veel minder.

Soms stopt een serie ook.
Klopt. Soms stopt er een serie en moet je op zoek naar iets anders. Soms komt het ook gewoon naar je toe. Nadat ik een paar verhalen had geschreven voor de Club van Sinterklaas benaderde de uitge-

Het verbaast me dat die vader van jou nog niets van zich heeft laten horen.
Die heeft het te druk met andere dingen...
...mijn moeder is erg ziek!
Anna?!
Die avond kwamen we Cornelie van Walraven tegen op weg naar huis.
Slimtje, goed dat ik je zie. Hoe is het met je moeder?
De koorts is wat gezakt, maar volgens de dokter is het gevaar nog niet geweken. Fa is dag en nacht bij haar.
FLORA
MATINEE
Is dat nu die Van Walraven, mam?
Ja Nienke, je oma en hij kennen elkaar van vroeger. Ze heeft nog als dienstmeisje gewerkt bij zijn familie.
Diezelfde nacht overleed mijn moeder...
Gecondoleerd, Volder. Ik mis haar net zo veel als jij...
Dag Nico, dag Wouter.
Dat zal wel.
Je had me anders best even kunnen bellen om afscheid van haar te nemen.
Ik bepaal zelf wat ik doe, Van Walraven. Niet jij!
Goed, goed! Maar heeft ze nog iets gezegd? Over vroeger, over de zilveren raaf misschien of over...
Hou daar nou eens over op, Van Walraven. En nee, ze heeft niks over jou gezegd...

Boven: Plaat uit Het van Walraven Testament (zie BSM 171)
Onder: Scenario's voor twee niet in Eppo gepubliceerde gags van Kleine Napoleon

IK GEEF JULLIE NOG ÉÉN KANS, ANDERS VERDRIJF IK JULLIE NIET! HIER U HET MATERIAAL EN DE INSTRUCTIES!
GOED HET VAT ZO DICHT MOGELIJK BIJ HET FRANSE FORT
GOEDEN DE LONT AAN TEL TOT DRIE EN...
EN NU, NAPOLEON!
WAT NU?
GRRRR!
ENKEL DOOR BEMOEIING VAN DE HEER, ZIJN DEZE TWEE VERDWAALDE SCHAPEN HET LEVEN GERED! EN NOG KOM JIJ NIET TOT INKEER?!
WAAROM ZOU IK? SOLDATEN ZIJN VLAMMENVLEES!
IN DAT GEVAL BROEDER BEN JE HIER VIER JAREN WELKOM TOT JE OPINIE HEFT GEHOUDEN TOUW!
WAT? JE KUNT TIE NIET JOTWAR DE HEER UIT-SCHIETEN!
Baf.
EN OF HIJ DAT KAN! OF GA JE NU HET KERK GEBOUW BELEGGEREN?
NATUURLIJK NIET! DAT IS BELACHELIJK!
VOORWAARTS! OP NAAR HET VATICAAN!!
KRRK!
NAPOLEON

verij me voor Ernst en Bobbie. Van daaruit ben ik weer bij Sesamstraat terecht gekomen. *Het Van Walraven Testament* kwam van Eric Heuvel en Comic House. Maar voor *Penny* bijvoorbeeld heb ik zelf een verhaal opgestuurd, en daar waren ze tevreden over en dat leidde weer tot meer verhalen. Het werkt dus van 2 kanten. Met de tekenaars van mijn scenario's ben ik erg tevreden.

Bij Duck weet je niet altijd wie jouw verhaal gaat tekenen.
Nee. Als een buitenlandse tekenaar m'n verhaal getekend heeft zie ik het pas als het verhaal gepubliceerd wordt. Bij de Nederlandse Ducktekenaars eigenlijk ook, op de keren na dat de een bij de ander op bezoek gaat of dat er het een en ander via de mail binnenkomt.

Vraag je een tekenaar wel eens om plaatjes te veranderen?
Ik heb eigenlijk nog nooit gevraagd om iets drastisch te veranderen. Bij Bob Evers en *Het Van Walraven Testament* heb ik een laatste tekstredactie voordat het album gedrukt wordt. Dan kan ik eventueel teksten aanpassen in scènes die anders zijn getekend dan ze in het scenario stonden. Maar ook dan heeft de tekenaar dus toch het laatste woord over het tekenwerk.

Hoe ga je om met kritiek op je verhalen?
Met opmerkingen van een redactie doe je altijd je voordeel. Als ze zeggen: het is een leuk verhaal maar kijk hier nog eens naar, dan doe je dat natuurlijk en ga je ermee aan de slag. Bij commentaren zoals bijvoorbeeld in de brievenrubriek van *Eppo* is het wat anders. De ene lezer vindt de strip geweldig, de ander vindt het niks omdat het zijn of haar smaak niet is. Hoewel, als er iets zinnigs wordt gezegd, ga je daar toch over nadenken. Als het van mensen komt die zelf strips maken, heb je veel sneller de neiging wat met de kritiek te doen. Op de Bob Evers Strip blog proberen we wel altijd te reageren. Daar zitten de lezers die onze strip een warm hart toedragen, en als daar lezers zijn met vragen of opmerkingen willen we die toch wel graag van een goed en zinnig antwoord voorzien.

Wat gaat er in 2010 gebeuren?
Bob gaat verder in de Eppo. Al is er wel even een pauze nu. Er komt een dvd van dit nieuwe Bobverhaal. Het hele productieproces wordt vastgelegd en de dvd komt in 2011 uit tegelijk met het album *De Jacht op het Koperen Kanon*. Ooit wil ik nog wel een kinderboek gaan schrijven. Mijn eerste boekje *Buddie, Het Varkentje van Groeneveld* is reeds uitgegeven op kasteel Groeneveld in Baarn. Maar of er dit jaar een begin met een tweede boekje wordt gemaakt, geen idee. Verder ga ik natuurlijk een heleboel nieuwe verhalen voor Donald Duck, Penny en Sesamstraat maken. En alles wat er verder nog meer op mijn pad komt aan leuke dingen...

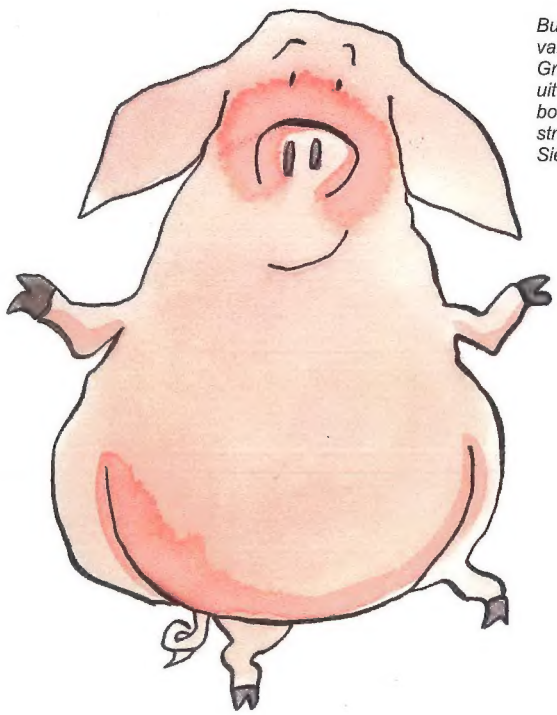

Buddie, het varkentje van Groeneveld, uit een kinderboekje met illustraties door Sieb Posthuma

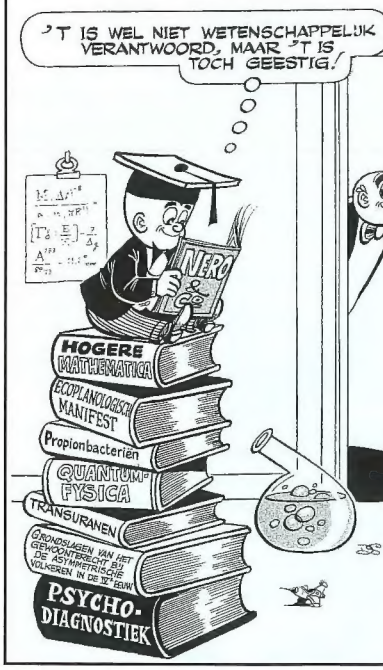

Stripwinkel Adhemar
Kammerstraat 25, 9000 Gent

Geopend
woensdag t/m vrijdag:
10.30uur-19.00uur
zaterdag:
10.00uur-18.00uur
zondag:
10.00uur-12.30uur
tel. 09/224.32.39

In-en verkoop oude stripverhalen, zeefdrukken, curiosa, luxe's,
Tevens alle nieuwe strips in voorraad!

De Striepclub

www.striepclub.be, de actieve site vol promoties, acties, activiteiten, speciale uitgaven, posters en prentkaarten, enkel te verkrijgen in of via De Striepclub.

Schrijf je in op onze wekelijkse nieuwsbrief via info@striepclub.be

www.striepclub.be

Stripwinkel TISTJEN DOP

www.tistjendop.be

Patersstraat 96 - 2300 Turnhout
tel. 014/42.88.29 - info@tistjendop.be

Ook ruime keuze in Engelstalige strips:
graphic novels, klassiekers, humor,
manga en underground.

Stripwinkel HET „B"-GEVAAR

ERIK DENEYER
Greepstraat 15
1000 Brussel

Open
maandag tot zaterdag
van 10u30 tot 19u.
tel/fax: 02/513.14.86

De Nederlandse strip informatie site
Met:
Stripnieuws
Agenda
Links
Stripquiz
Stripsterren

is verhuisd: www.STRIPPLAZA.be

Strips op de Markt

Stripdag in Gouda

Zondag 2 mei

Meer info:
StripsopdeMarkt.nl

SHERPA • 1989 - 2010 • 21 JAAR JONG

Sherpa presenteert dit voorjaar twee bijzondere stripromans:

BLAUWE PILLLEN
Frederik Peeters

Hoe beleef je een relatie met iemand die aids heeft? Frederik Peeters maakte er een prachtige (autobiografische) striproman over!

Paperback, 192 pag. zwart-wit € 19,95

BIJGEDACHTEN
Niklas Asker

Twee mensen ontmoeten elkaar kortstondig. Er gebeurt verder niets... of toch wel?! Een boeiende beeldroman van Niklas Asker.

Paperback, 80 pag. zwart-wit € 9,95

SCHERP GEPRIJSDE GRAPHIC NOVELS!

VOOR JONG EN OUD

En dit najaar verschijnen:

SKIM
Jillian en Mariko Tamaki

Onderscheiden door The New York Times

VERZWELG ME!
Nate Powell

Bekroond met de Eisner Award voor beste graphic novel

Reeds verschenen:

VLUCHTWEG NAAR DE ZON
Baru

DE SPIRALEN KOOI
Al Davison

MOESASHI
Bert van der Meij

Haal de nieuwe catalogus bij je stripspeciaalzaak en kijk voor previews op www.sherpa.nu

Online catalogus | Beheer je verzameling | Begin een shop | Community & meer

De nabjar van Poenjab

1974

AFBEELDINGEN

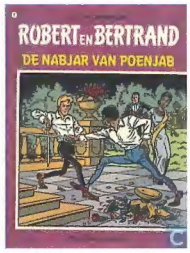

Grotere foto

Grotere foto

VERZAMELAARS EN SHOPS

In shop van:

Nieuwstaat:

jans	€ 4,75
LeREPAIREdelaMURENE	€ 5,00
AELIX pro	€ 5,25
Hetgeleteken pro	€ 7,50
stripverzamelaar-be	€ 15,00

Goede staat:

loneshark069	€ 2,00
Polleke	€ 2,50
feminca	€ 2,75
Pitske	€ 4,00
LeREPAIREdelaMURENE	€ 4,00
Avaluun	€ 4,00
Druuna	€ 4,99
Baringo	€ 4,99
Psyloid	€ 5,00
stirfduvin	€ 5,00
frankstrips	€ 6,00
bobbedoes pro	€ 6,50

Redelijke staat:

AELIX pro	€ 1,50
Marque	€ 3,00
RUCOMICS pro	€ 3,00
Pellucidar	€ 3,00
frankstrips	€ 3,50
Druuna	€ 3,99

pro = bedrijfsmatige verkoper (uitleg)

Het grootste en meest overzichtelijke aanbod!
Al 230.000 strips aangeboden door winkels en verzamelaars.

catawiki

catawiki.nl/strips